

**UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ**

Institut mezioborových studií Brno

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Brno 2012

Bc. Milan Žák

**UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ**

Institut mezioborových studií Brno

**Politická kultura v České republice
a její vliv na socializaci mládeže**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Mgr. Zdeněk Šigut, Ph.D.

Vypracoval:

Bc. Milan Žák

Brno 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma “Politická kultura v České republice a její vliv na socializaci mládeže” zpracoval samostatně a použil jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této diplomové práce.

Elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné.

V Brně dne 3. března 2012

.....
Bc. Milan Žák

Poděkování

Děkuji panu PhDr. Mgr. Zdeňku Šigutovi, Ph.D. za odborné vedení, užitečnou metodickou pomoc, ochotu a vstřícný přístup, který mi poskytl při zpracování mé diplomové práce.

Rovněž děkuji své manželce Marcelce za morální podporu, kterou mi poskytla nejen při psaní diplomové práce, ale především během celého mého vysokoškolského studia.

Bc. Milan Žák

OBSAH

ÚVOD	5
1. Člověk a politická kultura	7
1.1 Historické podmínky vývoje české politické kultury.....	14
1.2 Vývoj české politické kultury po roce 1989.....	15
1.3 Specifika české politické kultury.....	18
1.4 Současná česká politická kultura.....	22
1.4.1 Příklad první – vztah politiky a podnikatelské sféry.....	24
1.4.2 Příklad druhý - čeští politici a jejich napojení na vysoké školy.....	26
1.5 Perspektivy vývoje české politické kultury.....	27
2. Občanská společnost a politika	29
2.1 Občanská společnost a kvalita demokracie v ČR.....	31
2.2 Etika a morálka v současné české politice.....	33
2.3 Korupce jako faktor ohrožující občanskou společnost.....	36
2.4 Mládež součást občanské společnosti.....	39
3. Masmédia jako faktor ovlivňující politickou kulturu	42
3.1 Funkce masmédií v politickém procesu.....	44
3.2 Masmédia jako zprostředkovatel politiky mládeži.....	46
4. Vlivy působící na socializaci mládeže	49
4.1 Mládež a politika.....	52
4.2 Politické souvislosti výchovy a vzdělávání mládeže.....	55
4.3 Sociální pedagogika jako činitel ovlivňující politickou socializaci mládeže...58	
5. Empirická část práce	61
5.1 Cíl empirické části.....	61
5.2 Metody sběru dat.....	62
5.3 Charakteristika výzkumného vzorku.....	63
5.4 Dotazníkové šetření a jeho analýza.....	63
5.4.1 Základní sociodemografické údaje respondentů.....	65
5.4.2 Vztah mladých lidí k demokracii a české politice.....	67
5.4.3 Mládež a volby.....	72
5.4.4 Vnímání právního prostředí a míry korupce.....	77
5.5 Vyhodnocení dotazníku.....	81
ZÁVĚR	84
RESUMÉ	86
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	88
SEZNAM SYMBOLŮ A ZKRATEK	92
SEZNAM PŘÍLOH	93

ÚVOD

Po roce 1989 došlo v české společnosti k hlubokým sociálním, ekonomickým a politickým změnám. Lidé do těchto společenských změn vkládali velké naděje a byli ochotni překonat obtíže, které je s přechodem na nový systém čekaly. V řadě případů jejich životní dráhy nabraly úplně jiný směr, než očekávali. Předchozí situace společenské stagnace a malého prostoru k veřejným aktivitám byla nahrazena širokým spektrem možností realizace. Moc ležela na ulici.

Společnost však na takové rychlé změny nebyla připravena. Chyběly kvalitní zákony a zkušenosti. Jejich absence stála u zrodu negativních jevů jako korupce, tunelování bank či prorůstání politiky s organizovaným zločinem. Nově nastavený politický systém způsobil, že občané nevybírali do svého čela lídry, ale pouze politické strany. Politické osobnosti tak nevycházeli ze zdola, ale ze sekretariátů jednotlivých politických stran, kterým chyběla vůle po vzájemné komunikaci a spolupráci. Občan byl politickou mocí ignorován. Politikům chyběla politická sebereflexe, nadhled, snaha o komunikaci s občany o tom, proč se věci dějí tak, jak se dějí. Lidé přestali mít zájem o věci veřejně a svoji politickou aktivitu zúžili jen na účast ve volbách. Tento negativní stav trval v české politice řadu let.

Současná situace ve společnosti však vypovídá o tom, že části lidí začíná dosavadní vývoj vadit. Zjišťují, že bez jejich aktivního zapojení ke změně nedojde. Nechtějí pouze přihlížet současnému stavu politické kultury, chtějí změnit politický systém jako celek, jak po obsahové, tak i zrakové úrovni. Zakládají různá hnutí a iniciativy, upozorňují na problémy. Také česká mládež, vždy aktivní v historických okamžicích národa, vnímá stav současné politiky jako špatný. Je svědkem úpadku morálky, etiky, práva a hodnot, na kterých každá demokracie stojí. Vidí negativní projevy současné politické kultury.

Cílem této diplomové práce s názvem „Politická kultura v České republice a její vliv na socializaci mládeže“ je v rovině teoretické i praktické charakterizovat vztahy a důsledky politické kultury na socializaci mládeže. Výzkumů o tom, jaký vliv má politická kultura na mladou generaci v odborné literatuře mnoho není. U dospělé veřejnosti převládá názor, že současné mládeži chybí životní vize, neuznává autority, morálka je pro ni přežitkem, práci nepovažuje za hodnotu života a odpovědnost nechává na druhých. Je však opravdu taková? Rezignovala nebo naopak nespokojenost s dnešním stavem společnosti ji aktivizuje k občanské angažovanosti? Zajímá ji vůbec politika? To jsou témata, na která tato práce bude hledat odpověď.

Samotná práce je rozčleněna do pěti kapitol, které na sebe plynule navazují. Úvodní část práce se jmenuje „Člověk a politická kultura“. Zde jsou vysvětleny pojmy jako

politika, politická kultura, demokracie. Shrnuje poznatky a definice, které byly na toto téma napsány. Další část první kapitoly se věnuje tématu historického vývoje české politické kultury. Na ni navazuje část věnovaná vývoji po roce 1989 až do současnosti. Samostatná část je věnována specifiku české politické kultury v územním, historickém a politickém kontextu. Současná politická kultura je prezentována na třech příkladech, které dokumentují její stav. Kapitola je zakončena zamyšlením nad perspektivy vývoje české politické kultury. Jsou zde uvedeny příčiny současného stavu a možnost řešení daného problému.

Druhá kapitola s názvem „Občanská společnost a politika“ se věnuje změnám, které v současné společnosti probíhají, vysvětluje příčiny sociální krize. Upozorňuje, že aktuální problémy pramení z nedostatku občanského sebevědomí, nedůvěry v instituce a politiku jako celek. Další část věnovaná kvalitě demokracie informuje o občanských iniciativách, které bojují za změnu dosavadního systému. Samostatné podkapitoly jsou věnovány tématu etiky a morálky v současné politice a také korupci. Mládeži jako součásti občanské společnosti a příkladu, jak to dopadne, když se radikalizuje, je věnován závěr kapitoly.

Významu masmédií v politickém procesu si všímá třetí kapitola. Na začátku je vysvětlena jejich úloha, funkce a síla, díky které mohou ovlivňovat zpravodajství. Dále je upozorňováno na nebezpečí jejich zneužití politickými stranami v boji o moc. Samostatná část je věnována masmédiím jako zprostředkovateli politiky mládeži a příkladu pozitivní role médií.

Čtvrtá kapitola se věnuje vlivům, které působí na socializaci mládeže. Samostatnou podkapitolu tvoří téma mládež a politika, politické souvislosti výchovy a vzdělávání. Kapitolu uzavírá zamyšlení nad sociální pedagogikou jako činitelem, který ovlivňuje politickou socializaci mládeže.

Pátá empirická část práce se pomocí kvantitativního výzkumu snaží zjistit, jak problematiku politické kultury vnímá samotná mládež. V úvodu jsou stanoveny hypotézy, se kterými je na základě vyplněných dotazníků dále pracováno. Výsledná zjištění nejsou vzhledem k počtu zúčastněných respondentů obecným vzorkem české mládeže, přesto přinášejí zajímavý pohled na tuto část naší populace.

Při zpracování tohoto tématu byla použita dostupná odborná literatura, čerpáno bylo z článků uvedených na toto téma v tisku a na internetu. Zajímavé informace se podařilo získat i prostřednictvím dotazníkového šetření. Tato diplomová práce nemůže, ani to není jejím cílem, odpovědět na všechny otázky týkající se vztahu politiky a mládeže. Je malou sondou do oblasti politické socializace současné mládeže, možností inspirace pro další studenty.

1. Člověk a politická kultura

„Politikem může být pouze člověk, který je odvrácen od žádosti a plně si uvědomuje univerzální duchovní prostor Boha, jako základ vlastní osobnosti, a z jeho sil ovládá a proměňuje své myšlení, cítění, vůli“.

Platón

Politika je historický, kulturní i společenský fenomén. Základem její existence a hlavním obsahem je člověk. Kořeny politiky sahají hluboko do minulosti a lze je spojovat s počátky procesu vydělování činností spojených s organizací a řízením společnosti od ostatních oblastí společenského života. V průběhu doby se měnila jak její podoba, tak i míra, v níž se na politice mohly podílet různé vrstvy obyvatelstva.

Slovo „politika“ se obvykle užívá ve dvou odlišných významech. Na jedné straně je chápána jako program, koncepce jednání nebo samo jednání jednotlivců, skupin nebo vlády (policy); ve druhém smyslu pak znamená oblast, ve které se tyto programy střetávají (politics).¹ Obsahem politiky je tedy přijímat podněty a impulzy, reagovat na momentální společenskou situaci, přetvářet a formovat svoje okolí. Na tomto základě jsou pak postaveny politické programy, které vyjadřují představy, postupy, prostředky a nástroje jak dosáhnout vytyčeného cíle. Politika je oblast střetů různých programů a protichůdných zájmů prosazovaných různými skupinami, přičemž výsledkem by mělo být nalezení vzájemného kompromisu. Cílem je touha po změně nebo touha chránit něco proti změně.

Tomáš Garrigue Masaryk, první prezident Republiky československé, vycházel z toho, že politika musí být především vědou, která hledá prostřednictvím teoretické sociologie objektivní přístupy ke společnosti. Dále musí být uměním, aby politik mohl prostřednictvím své individuality a imaginace přetvářet reálnou skutečnost. V Masarykově pojetí byla politika úsilím o analýzu minulé a přítomné politické reality a pokusem o prognózu budoucího vývoje v duchu určité etické koncepce. Tuto koncepci chápal pod zorným úhlem pojmu humanita jako ideál pokroku uskutečňovaný člověkem, který si klade určité cíle a ty hodnotí eticky v duchu platónské ideje spravedlivosti, dobra a mravního zdokonalování.²

Člověk od svého narození má potřeby primární (biologické), ale také sekundární, společensky podmíněné. Jsou mu dány dispozice ke společenskému životu. Aby však

---

¹ DAVID, R. Politologie. 5. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2003, s. 42.

² KŘÍŽKOVSKÝ, L., ADAMOVIČ, K. Základy politologie. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1993, s. 28.

mohl uspokojit své potřeby, musí si osvojit referenční systém dané společnosti (jazyk, mimiku, symboly), její myšlení a kulturní vzorce chování. Postupně se tak se začleňuje do společenských (ekonomických, sociálních, kulturních, politických) podmínek, které ho obklopují. Tento živelný a uvědomělý společenský tlak je označován jako socializace. Při tomto procesu jsou v člověku formovány rozumové, emocionální a volní vlastnosti, které jsou nezbytnou podmínkou pro utváření vlastního názoru na život a svět kolem sebe tak, aby ho následně mohl zpětně ovlivňovat a přetvářet.

Jako politickou bytost označil člověka ve svém díle *Politika* již antický filozof Aristoteles. Politikovi, a to jsou dle jeho názoru v demokratické společnosti všichni, se má dostat všeho potřebného vzdělání, a to nejen v praktických disciplínách, ale i v tom, co je dobré a krásné. Politiku chápal jako umění ovládání a usmiřování rozdílných zájmů uvnitř státu. Zdůrazňoval, že stabilitu společnosti lze zajistit jen stálým a promyšleným úsilím a tato snaha může být úspěšná jedině tehdy, usiluje-li politické vedení o prospěch celého společenství a má-li k tomu potřebnou mravní a odbornou kvalifikaci.³

Při své práci je člověk tvůrcem kultury. Ta není součástí přírody, ale výsledkem jeho materiální nebo duchovní činnosti, výsledkem jeho aktivity. Nejde jen o hmotné výtvořiny (hudba, literatura, výtvarné umění), kulturou může nazvat vše, co ho obklopuje, ovlivňuje, začleňuje do společnosti, a tedy socializuje.

Bylo by však protismyslné, kdyby člověk jako tvůrce kultury neusiloval o její zaměření, smysl a orientaci jejich funkcí. V historickém vývoji kultury se odráží snaha generací po zlepšení podmínek života, po zachování rodu i po zachování vyšších hodnot. Funkce kultury tedy spočívá v udržování kontinuity s tradicí, obsahem je vytváření vztahu člověka k přírodě, k prostředí, v němž žije a kterému dává ráz antropogenního prostředí. Obsahem tohoto vztahu mohou být skutečnosti značně rozdílného charakteru: výrobní proces, konflikty s nepřátelskými skupinami, volební chování, mocenský vzestup nějaké elity, vzestup a pád politických vůdců nebo politických stran, vytváření cílových skupin, atd. Vztah člověka k prostředí, v němž žije jako druh a které přetváří, vyžaduje od něho individuální a kolektivní aktivitu - výrobní, uměleckou, vědeckou i politickou. Kultura zde plní funkci organizační a integrujícího činitele v životních zápasech člověka. Nemalý podíl zde připadá té části kultury, která souvisí s politikou a která nese označení „politická kultura“.⁴

Politická kultura je široký pojem, jehož definice vychází z daného prostředí, určité doby a také filozofického přístupu. I samotní politologové interpretují pojem politická

---

³ ARISTOTELES, (MRÁZ, M.). *Politika* I. 1. vyd. Praha: Oikoymenh, 1999, s. 42.

⁴ PECKA, E. *Sociologie politiky*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010, s. 30.

kultura různě. Také záleží na tom, zda je spojována se státem, národem nebo jednotlivými aktéry politického procesu. Někdy je vlivem behavioristického učení vysvětlována jako naučené chování nebo komplex vzorců chování jednotlivců a sociálních skupin na základě konkrétních skutečností, jindy jako souhrnné společné dědictví v oblasti politického myšlení a jednání, vycházející z hodnotových a motivačních preferencí, předávaných z pokolení na pokolení. Jde o syntézu relativně trvalých morálních, estetických a psychických vlastností, soubor zafixovaných politických poznatků, zkušeností, tradic a hodnot, které působí na politické chování a myšlení jednotlivců i celých skupin. Je výsledkem a zároveň aktivním činitelem politického vývoje společnosti, svými příčinami a důsledky ovlivňuje orientaci společenských subjektů v daném politickém systému. V mediálním prostředí je politická kultura zmiňována většinou jen v souvislosti s konkrétními informacemi o negativním chování politiků či politických stran.

Posuzování politické kultury je oblast citlivá na pomezí politologie a psychologie. Je třeba rozlišovat mezi jejími obecnými rysy, platnými pro určitou historickou etapu či stupeň civilizačního vývoje. Politická kultura se také může lišit v jednotlivých státech, kde se odvíjí od konkrétní atmosféry a situace. Nelze tedy cizí politickou kulturu odsoudit jen proto, že se vymyká obecným měřítkům, a nevysvětlovat ji na politickém pozadí a historických souvislostech.⁵

To, co dnes nazýváme politickou kulturou, definoval jako jeden z prvních Charles Louis de Secondat Montesquie ve svém díle *O duchu zákonů*, kde říká: „Klima, příroda, náboženství, zákony, tradice, mravy a způsoby jednání, to všechno tvoří ducha doby“.⁶ V moderní politické vědě je termín politická kultura používán od 60. let 20. století a je spojován se jménem amerického politologa Gabriela Almonda. Ten ve své nejznámější práci *The Civic Culture* z roku 1963 (napsaná společně se Sydneyem Verbou) rozlišuje tři typy politické kultury:⁷

- provinční či lokální,
- poddanskou,
- participační (účastnickou).

Almond politickou kulturu pojímal jednak jako systém víry, symbolů a hodnot, které určují situaci, v níž se uskutečňuje politická činnost, jednak jako model chování jednotlivců v politice. Východiskem pro jeho klasifikaci politické kultury se stal vztah

---

⁵ MÜLLER, A. Úvod do vědy o politice. 1. vyd. Praha: Lunarion, 1991, s. 64.

⁶ MONTESQUIE, CH. *O duchu zákonů*. 1. vyd. Praha: Oikoymenth, 2010, s. 15.

⁷ ALMOND, G., VERBA, S. *The Civic Culture*. In MÜLLER, K. B. *Politická sociologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008, s. 190.

lidí k politickému systému, typ jejich orientace na systém. Politickou kulturu považoval za dolní, v psychice nejhluběji skrytou subjektivní oblast vědomí, která dává politickým akcím obsahovou náplň tím, že vymezuje individuální orientaci jedinců, sociálních skupin a ostatních součástí společenského života ve složitých procesech fungování politického systému. Soudil, že politická kultura převládá ve společnosti s jednoduchým a vnitřně nediferencovaným politickým provozem. V komplikovaných politických systémech se projevuje silnou vazbou jednotlivců k lokálním nepolitickým strukturám a slabým povědomím o širších politických souvislostech. Poddanská politická kultura se vyznačuje silnými hodnotícími, emocionálními i znalostními orientacemi jednotlivců k institucionálním rozhodnutím a opatřením, ale orientace k přístupovým prvkům politického systému, skrze které by občané mohli systém politického rozhodování ovlivňovat, jsou slabé nebo zcela chybí. Naopak participační politická kultura se vyznačuje silnými orientacemi k přístupovým i výstupovým prvkům politického systému. Provinční politická kultura nejvíce vyhovuje tradiční společnosti, poddanská politická kultura centralistické struktuře autoritářského politického systému, participační politická kultura moderním demokraciím. Tyto tři koncepce politické kultury představují ideální typy a lze je dále analyzovat na základě orientace (vztahu) jednotlivců k politickému systému, kdy občané o něm vědí, něco k němu pociťují a něco o něm soudí.

Z výše uvedeného je tedy patrné, že politická kultura je složitý komplex stereotypů a vlastností, formujících se v průběhu historického vývoje každého národa. Může se měnit v souvislosti s vnitřním vývojem země a také vlivem účastníků politického procesu.

Jako jeden z prvních v českém prostředí hovoří o politické kultuře v roce 1920 Edvard Beneš, ve svém díle *Povaha politického stranictví*. Zde se zamýšlí nad tím, jak zkulturnit samotnou politiku, jak dospět k vyšší úrovni politické kultury jako předpokladu demokracie. Beneš pod pojmem politická kultura viděl jednak subjektivní aspekt politiky, tj. psychologii strany a straníků, ale také zpředmětnění této psychologie, určitého typu chování do politických institucí, které tvoří objektivní stránku politické kultury.⁸

V roce 1946 vydal Inocenc Arnošt Bláha knihu *Kultura a politika*, kde hovořil o tom, že politika musí být vědou, ve svém praktickém projevu uměním. V obou těchto rovinách má směřovat k mravnosti a pravdě. Nositeli politiky mají být kulturní lidé a kultura má prostupovat politiku. Dobrý politik má být dobrým sociologem

---

⁸ PROROK, V., LISA, A. *Politologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 185.

a psychologem a jako umělec musí mít syntetickou schopnost citu a intuice. Podle jeho názoru je spojení rozumu a citu podmínkou úspěšné politické práce.⁹

Ze současných autorů se tématem zabývá například Blanka Říchová, pro kterou je politická kultura „souborem hodnot, které určují vztah jednotlivců a skupin k politice, především pak politické a ekonomické hodnotové vzorce, vyznání, obecně kulturní pravidla a soužití jedinců ve společnosti, stejně jako (politická) rozhodnutí, která tato chování jednotlivců ovlivňují.“¹⁰

Stejně tak politologové Křížkovský a Adamová uvádějí, že politická kultura představuje komplex nebo lépe řečeno syntézu relativně trvalých morálních hodnot, estetických a psychických vlastností a motivací jedinců, sociálních skupin, tříd, národností a národů, soubor hluboce zafixovaných politických poznatků, zkušeností, tradic, hodnot a hodnotových stupnic, které působí na jejich politické myšlení a chování. Je výsledkem a zároveň aktivním činitelem politického vývoje společnosti v materiálním a duchovním smyslu, jevem, který svými příčinami a důsledky ovlivňuje orientaci procesů poznání a praxe společenských subjektů v daném politickém systému. Toto ovlivnění působí dlouhodobě, v časové posloupnosti od minulosti přes přítomnost a budoucnost. Politická kultura jednotlivce je souborem jeho osobních vzorců poznávání a hodnocení politické skutečnosti, způsobu politického myšlení, metod výběru politických cílů a prostředků politického jednání. Je vždy součástí politické kultury širší sociální pospolitosti, např. rodiny, pracovního kolektivu, třídy, národa a v nejvyšší rovině státu a celé společnosti.¹¹

Müller se svým sociologickým přístupem uvádí, že politická kultura je k politickému systému loajální tehdy, když znalostní, citové a hodnotící orientace většiny občanů politický systém podporují. Politická kultura je apatická k politickému systému tehdy, když na rovině citových a hodnotících orientací převládá lhostejnost, jakkoli silně můžou být vyvinuty znalostní orientace. Politická kultura je vůči politickému systému odcizená tehdy, když mezi občany převládají negativní citové a hodnotící orientace, která jsou doprovázeny rozvinutými orientacemi znalostními.¹²

Autoři Prorok a Lisa soudí, že jedním z nejdůležitějších faktorů politické kultury národa jsou geopolitické vlivy a také náboženství. Chování jednotlivých národů je determinováno geografickou polohou, velikostí státního území, počtem obyvatel či morfologií terénu. Náboženství sice řeší především vztahy člověka k bohu a otázku

⁹ KŘÍŽKOVSKÝ, L., ADAMOVIČ, K. Základy politologie. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1993, s. 30.

¹⁰ ŘÍCHOVÁ, B. Úvod do současné politologie. 1. vyd. Praha: Portál, 2002, s. 29.

¹¹ KŘÍŽKOVSKÝ, L., ADAMOVIČ, K. Základy politologie. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1993, s. 112-115.

¹² MÜLLER, K. B. Politická sociologie. 1. vyd. Praha: Portál, 2008, s. 191.

jeho individuální spásy, nemůže se ale vyhnout ani otázkám politickým, vztahu jedince k politickému systému, k politice, neboť politika je nástrojem realizace zájmů, a to i zájmů náboženských.¹³

Stěžejní myšlenkou pro všechny metodické přístupy a teoretické koncepce je konstatování, že politická kultura společnosti se jeví jako složitá dynamická soustava, složená z mnoha dílů, z nichž každý má svůj význam a v konečném důsledku tvoří jeden celek. Každý člověk, sociální skupina, politická strana i celá společnost se vyznačují vlastní politickou kulturou. Následně se tyto kultury vzájemně posilují nebo zeslabují, dochází k jejich vzájemnému prostupování. Politická kultura ovlivňuje život společnosti tím, že působí na obsah politických hodnot, formuje strukturu a vymezuje kritéria, která je určují. Vytváří tak jednu z nezbytných podmínek fungování politického systému.

Řada politologů (např. Bělohradský, Kohák, Příbáň) se zabývá vztahem politické kultury a demokracie. Poukazují na to, že společnost nemůže mít lepší politickou kulturu než politické vedení. Demokracie znamená naději, že politické vedení (vláda) země není jen v rukou úzké skupiny mocných a jejich zájmů. Je založena na vládě většiny, bez rozdílu pohlaví, vyznání, národnosti, kdy všichni občané mají právo podílet se na správě věcí veřejných buď přímo, nebo nepřímo. Není to sice ideální, ale je to jediné dosud fungující zřízení, které dokáže garantovat svobodu obyvatel. Demokracie je spojována se symbiózou politických a hospodářských svobod, se spojením práva mluvit a vlastnit. Je zárukou řádu a pořádku.

Občané mají podíl na rozhodování vlády, buď přímý, nebo pomocí zvolených zástupců. Mocenský vliv zdola je uplatňován volbou osob, kterým se vláda svěří, a dále tlaky během volebního období. Lidé tak mohou volat své zastupitele nebo výkonné orgány k zodpovědnosti za případná pochybení, kterých se dopustili v rámci své pravomoci. Na tom, jak a zda se tak vůbec děje, závisí míra funkčnosti demokracie. Tam, kde si zvolení politici zajistí, aby je k zodpovědnosti nikdo volat nemohl, demokracie neplní zcela svůj účel.¹⁴

Demokracie je opakem totality. Znamená naději, že občané nejdou jen jednou za pár let vhodit lístek do volební urny, ale přijímají odpovědnost za sebe i věci veřejné, činně se o ně zajímají a podílejí se na nich. Tento systém znamená naději, že demokraticky se dá žít i v období mezi volbami, předpokládá však, že se občané nebudou vyhýbat veřejnému životu. Ten začíná nepolitickým životem v *polis*,

---

¹³ PROROK, V., LISA, A. Politologie. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 188-189.

¹⁴ PODRACKÝ, V. Návrat k domovu. 1. vyd. Olomouc: Votobia, 2004, s. 105.

budováním občanské společnosti. Teprve lidé odchovaní touto nepolitickou politikou se sami začínají zajímat o stav společnosti, ve které žijí, a mají zájem aktivně se podílet na její změně. Svoji drobnou prací a vlastní vůlí ke změně přispějí k něčemu pozitivnímu, dávají společnosti demokratický ráz a ovlivňují ostatní. Tato občanská angažovanost se zaměřuje na přímé řešení problémů s vědomím, že v demokracii neexistují nevinní občané, všichni jsou do nějaké míry zodpovědní za to, co se děje.

Předpokladem demokracie je také demokratická politická kultura. V jejím rámci jde o to, aby většina společnosti sdílela demokratické hodnoty, akceptovala pravidla demokratického chování, chovala se tolerantně k oponentům, angažovala se ve veřejném životě. Politická kultura se dlouhodobě formuje, politickou socializací se přenáší z generace na generaci, zkušenostmi se dále rozvíjí a modifikuje. Demokracie tedy není jen formou boje o moc a způsobem jejího výkonu, ale i věrností vlastním hodnotám a normám, je formou politické kultury.¹⁵

Současná demokracie se však podle Havlíka (2004) stala vládou všech nad nikým: všichni občané společně vládnou sobě samým. To však vyžaduje morálně vyspělé občany a také znalosti, návyky a mechanismy svobodného soužití. Tam, kde se občané veřejnému životu vyhýbají, není demokracie možná.¹⁶ Mnozí však mají pocit, že vše je vybojováno a není třeba se společensky angažovat. Také politici občany přesvědčují, že vše běží normálně jako nějaký stroj a jen je třeba někde něco přitáhnout, promazat nebo povolit.

Pro demokracii je však stejně důležitá forma jako její obsah. Obsahem transparentní demokracie je boj o moc - politickou a ekonomickou. To je ve svobodné společnosti tužba nevinná a oprávněná. Problém současné celosvětové politiky však spočívá v tom, že státy jsou založeny na životním postoji fyzického přežívání a zisku jako nejvyšší hodnotě. Nepísané etické kodexy nejsou dodržovány, zákony jsou vytvářeny ve prospěch pochybných cílů. Politika se dělá pomocí zákulisních dohod a intrik. Politické strany často sahají k obstrukcím, které mnohdy nemají s politikou nic společného. Permanentně bojují mezi sebe, se svými spojenci i protivníky, ale neumění vládnout. Dochází tak ke krizi důvěry v politické instituce a tím i ke snížení motivací občanů vstupovat do politické, potažmo veřejné sféry. V takovém prostředí se naopak daří lidem, kteří si svoji moc a prestiž vystavěli na obcházení zákonů.

---

¹⁵ HAVLÍK, R. Úvod do sociologie. 4. vyd. Praha: Karolinum, 2004, s. 96.

¹⁶ KOHÁK, E. Průvodce po demokracii. 2. vyd. Praha: SLON, 2002, s. 29.

1.1 Historické podmínky vývoje české politické kultury

K tomu, aby mohl být zkoumán vliv české politické kultury na hodnotové struktury dospívající mládeže, je třeba znát historické podmínky a souvislosti.

Počátky české politické kultury spadají do období národního obrození, na přelom 18. a 19. století, kdy české země náležely k habsburské monarchii. Obyvatelstvo bylo rozděleno na dvě kulturní společenství, české a německé, a do dvou politických komunit.¹⁷ V tomto období vznikaly v Evropě nacionální hnutí, jejichž cílem byl vznik samostatných států. České země v této době patřily k nejrozvinutějším částem monarchie a tuto výbavu si následně přinesly do samostatného státu, který vznikl v důsledku rozpadu habsburské monarchie na konci 1. světové války. Dne 28. 10. 1918 vzniklo samostatné Československo a politickou moc přebrali ti, kteří se o její vznik zasloužili. Prvním prezidentem byl zvolen demokrat a humanista Tomáš Garrigue Masaryk.

Nacionální vymezení českých, německých, ale také slovenských politických stran však již od počátku přinášelo řadu problémů a nedůvěry, které se jen s obtížemi dařilo řešit. České politické strany držel v koalici pocit ohrožení státu, důraz na jeho obranu a jednotu. V období let 1918 až 1936 tak neexistovalo v demokracii obvyklé střídání vlády a opozice. To vedlo k radikalizaci německého obyvatelstva a později ke vzniku sudetoněmecké strany pod vedením Konrada Henleina. Na opačném konci politického spektra pak byla Komunistická strana Československa, která inspirována vládou sovětů usilovala o nastolení diktatury proletariátu.

Jednotlivé politické strany se v této době snažily nejen o kontrolu státních úřadů a ministerstev, ale i různých spolků, které byly založeny na politickém a národnostním principu s výrazným kulturně–emancipačním významem. V českém prostředí měla v tomto ohledu výsadní postavení tělocvičná jednota Sokol.¹⁸

Na přelomu 20. a 30. let přichází celosvětová hospodářská krize, která se nevyhnula ani Československu. V sousedním Německu se mezitím dostali k moci fašisté se svými územními nároky vůči mladému státu. Tyto požadavky následně vyústily v roce 1938 v Mnichovskou dohodu. Postoj spojenců byl pro národ velkým zklamáním.

Velký podíl Sovětského svazu na porážce fašismu a osvobození republiky Rudou armádou vedl lidi k přesvědčení, že to je ten správný spojenec. Vývoj po roce 1948 však znamenal konec demokratických tradic v české společnosti. Moc převzala

---

¹⁷ VODIČKA, K., CABALA, L. Politický systém České republiky. 1. vyd. Praha: Portál, 2007, s. 205.

¹⁸ MÜLLER, K. B. Politická sociologie. 1. vyd. Praha: Portál, 2008, s. 185.

Komunistická strana Československa v čele s Klementem Gottwaldem. Byl zaveden monopol vlády jedné strany. Vývoj ostatních politických stran byl přerušen nejprve nacistickou a po ní komunistickou diktaturou. Přišla cenzura, politické procesy a sovětizace společnosti. Padesátá léta byla ve znaku politických čistek ve všech oblastech života. Řada lidí byla nucena emigrovat, protože jinak by skončila ve vězení.

Společenský vývoj v 60. letech však přinesl do společnosti velké naděje. V období „pražského jara“ se začínaly prosazovat ideje demokracie, svobody a humanity. Jeho symbolem se stal charismatický politik Alexandr Dubček. Konec nadějí nastal 21. srpna 1968, kdy vojska Varšavské smlouvy vstoupila do Československa. Záminkou pro vstup byl tzv. zvací dopis některých českých politiků. Období tzv. normalizace v 70. letech brzdilo společenský a ekonomický vývoj země. Opět byly prováděny politické čistky a lidé byli za své názory vyhazováni ze zaměstnání. Režim se snažil své odpůrce zdiskreditovat, zavřít do vězení či donutit k emigraci. Přesto se ve společnosti objevili lidé, kteří se nebáli vyjádřit své odlišné názory. Ti založili hnutí Charta 77, později v roce 1989 se podepisují pod petici Několik vět.

Pokus o reformu komunistického systému vzešel ze Sovětského svazu s nástupem Michaila Gorbačova. Jeho perestrojka (přestavba) sovětského systému však přišla velmi pozdě. Blok komunistických států se postupně rozpadal a 17. listopadu roku 1989 dochází v Československu k tzv. sametové revoluci.

1.2 Vývoj české politické kultury po roce 1989

Po roce 1989 došlo ve společnosti ke krátkodobému „národnímu obrození“. Lidé byli plní ideálů, tvůrčích myšlenek a ochoty vydržet počáteční problémy. Byla zrušena ústavně zakotvená vedoucí úloha jedné strany a v následných volbách zvítězilo Občanské fórum, které vytvořilo novou platformu pro občanskou angažovanost. Disidenti, jediná opozice před rokem 1989, však neměli politické zkušenosti a ve většině případů ani mocenské ambice. Do politiky vstupovali noví, neznámí lidé, bez jednotného názoru na budoucí vývoj země. Prvním listopadovým prezidentem se stal disident Václav Havel, symbol morálky postavené na gándhiovském konceptu nenásilné pravdy. Svět fandil zemi, kde byl prezidentem člověk, který beze zbraní, jen s myšlenkou morálky, udolal nepřítele, který měl vše, jen ne morálku.

V nově se rodící demokracii existovali velké spory, jakým směrem a tempem se má společnost ubírat. Neexistoval model, jak lidem vrátit zpět majetek, jak z nich udělat aktivní hospodáře a občany. Šlo převážně o spor mezi prezidentem Havlem a ministrem financí, pozdějším předsedou vlády a prezidentem Václavem Klausem. Společnost se rozdělila podle morálního klíče na „havlovce“ a „klausovce“. Havlovi bylo vytýkáno,

že příliš zdůrazňuje občanskou společnost a principy demokracie. Jeho odpůrci se naopak snažili lidi přesvědčit o nutnosti provést rychlé ekonomické reformy. Za velmi krátkou dobu se tak změnilы vlastnické vztahy, občané se díky kupónové privatizaci stali drobnými akcionáři firem. Došlo k privatizaci a transformaci všeho a všech.

Tyto rychlé ekonomické, společenské a politické reformy však s sebou přinášely i otázku o tom, co má větší význam, zda morálka nebo jen finanční pragmatismus. Stoupence havlovské pravdy a lásky však bylo slyšet čím dál méně. Obětí transformace se stal i společný stát Čechů a Slováků – Československo. Bylo zapomenuto úsilí, které bylo vynaloženo při jeho budování, lidské oběti v boji za II. světové války i myšlenka bratrství. Nástupnické země se od sebe začaly vzdalovat tak rychle, jak jen to šlo. Vládní politici přesvědčovali občany, že bez těch druhých nám bude lépe, protože to oni ujídají víc ze společného koláče.

Začal se formovat svobodný veřejný prostor a začaly vznikat nové politické strany. Fenomémem české transformace se stala tzv. kupónová privatizace zahájená v roce 1992. Byla jedinečnou příležitostí, jak věrohodně předložit společnosti nové, liberální hodnoty, s nimiž se mohla lépe ztotožnit díky vlastní symbolické – ovšem pouze finanční participaci. Chyba se však stala již na samém začátku. Řada lidí se v dobré víře stala menšinovými podílníky nejrůznějších neprůhledných privatizačních fondů. Symbolem této „divoké privatizace“ se stal Viktor Kožený a jeho Harvardské fondy. Nebyl však sám, po fondech přišli spekulanti, kteří skupili podhodnocené akce podniků, ze kterých odčerpali kapitál, a velmi rychle je opustili. Během několika málo let zmizelo velké množství majetku a zůstaly jen „tunely“. Zklamání, které vystřídalo velké očekávání, přispělo k deziluzi veřejnosti z transformace a polistopadového vývoje jako celku. Málokdo si dnes ještě vzpomene na jména Boris Korběl, Lubomír Soudek, a jakým podnikům tehdy vládli, ale právě zde a v této době vznikaly první zárodky klientelismu a korupce. Nepřipravenost právního prostředí a rychlost reformy způsobovaly společnosti první problémy. Následně jako těžké mraky připlouvaly kauzy lehkých topných olejů, tunelování bank a arbitráže. Společnost se učila za pochodu.

Také nově vzniklé politické strany zažívaly své první neúspěchy a chyby. Objevily se korupční skandály. První zaznamenaný problém byl u ODS, když vyšlo najevo, že sponzoři strany jsou jména opsaná z náhrobků na hřbitovech v „maďarské nížině“. Následovala „opoziční smlouva“ a faktické rozdělení moci mezi ODS a ČSSD. V této chvíli došlo k prvnímu velkému rozčarování voličů. Veřejnost byla znechucena aférami vládních představitelů a postupným prorůstáním byznysu do politiky. Tento rychlý úpadek vnitřní kultury politických stran začínal ohrožovat mezinárodní prestiž našeho státu i vztah občanů k němu.

V roce 1999 se objevují první kritici z řad nevládních občanských iniciativ. Objevuje se tzv. Dřevíčská výzva, Impuls 99 (prosazuje do Senátu nezávislé kandidáty), na podzim roku 1999 k výročí Listopadu vzniká výzva „Děkujeme, odejděte“. Lidé začínají vyjadřovat svoje postoje a době tzv. televizní krize se opět se plní Václavské náměstí v Praze. Dochází k prvním změnám. Do Senátu se podaří dostat nezávislé kandidáty, kteří nejsou předem svázáni s disciplínou nějaké politické strany.

Jestliže v 90. letech 20. století pronikal do politiky organizovaný zločin, na počátku 21. století je patrné, že do ní pronikl soukromý sektor. Politické strany se staly středem zájmu různých skupin neokapitalistů, kteří berou politiku jako prostředek k získání kontroly nad veřejnými penězi. Jejich cílem je privatizace veřejného prostoru, bohatnutí na provizích ze státních zakázek a ovládnutí vedení stran. Politickou moc potřebují k tomu, aby mohli změnit zákony ve svůj prospěch.

Objevují se aféry, které ohrožují samotnou podstatu existence státu a veřejnost se proti nim protestovat. Pozitivní v této souvislosti je skutečnost, že tato našťvanost produkuje novou kvalitu společnosti. Objevují se nové (již nejen charitativní) občanské iniciativy, jako je ProAlt, Vyměňte politiky, Veřejnost proti korupci, ANO 2011, Holešovská výzva a další iniciativy, které si kladnou za cíl politiku změnit.

Svět politických stran, tak jak ho známe, pomalu končí. Tradiční prostředky politiky již nejsou dostatečným nástrojem pro řešení civilizačních problémů. Možnost jiného – „postdemokratického“ – pořádku se rýsuje čím dál očividněji. Původní Havlova myšlenka Občanského fóra jako otevřené občanské struktury inspiruje novou generaci k větší občansko-politické angažovanosti, neboť klasické politické stranicví není z mnoha důvodů schopné řešit problémy nadcházející epochy.¹⁹ Obyčejné revoluční heslo roku 1989 „pravda a láska zvítězí nad lží a nenávisť“ tak získává na své nové aktuálnosti a stává se mottem lidí, kteří chtějí budovat politiku zdola, politiku rostoucí ze srdce, nikoli z teze. O takového nepolitické politice hovořil již Masaryk, který politiku chápal jako práci pro národ, jejímž cílem je integrace co největšího počtu individuů do národního celku, zvyšování všeobecného vzdělání, duchovní kultivace lidí, výuka k občanské společnosti.

V období normalizace v 70. letech 20. století se tato myšlenka antipolitické politiky objevila v disidentském hnutí, které politiku chápalo jako projev občanské statečnosti, založené na mravnosti a službě pravdě.²⁰ Tehdy šlo o intelektuálský konflikt ducha a vládnoucí moci. V dnešní době jde o to, osvobodit zprivatizovanou politiku od

---

¹⁹ GJURIČOVÁ, A., KOPEČEK, M. Kapitoly z dějin české demokracie po roce 1989. 1. vyd. Praha: Paseka, 2008, s. 50.

²⁰ MÜLLER, K. B. Politická sociologie. 1. vyd. Praha: Portál, 2008, s. 187.

korupce a odosobněných aparátů politických stran, závislých na moci peněz. Vlastní občanskou odpovědností hledat cestu z krize společnosti, spojit politiku s morálkou a chápat ji, jako službu vlasti. Neztrácet naději, když už se zdá vše ztracené.

1.3 Specifika české politické kultury

Stereotypy chování českého národa se vytvářely postupně. Část z nich má nepochybně svůj původ už u dávných Slovanů, část vzniká ve středověku jako kombinace hodnot produkovaných výrobní činností a náboženstvím (husitství), velká část má svůj původ v období nedobrovolné rekatolizace po Bílé hoře, poslední zásadní modifikací je období národního obrození v 19. století.²¹ Svůj vliv měla také dlouhodobá národní nesamostatnost, která ve spojení s výhodnou koexistencí s jinými národy v rámci habsburské monarchie vytvořila pro politickou kulturu charakteristickou vysokou mírou pragmatismu a „vlažného“ nacionalismu.

Politickou kulturu v českých zemích výrazně formovalo těsné česko-německé soužití. Německá (politická) kultura byla českými mysliteli v 19. století chápána na jedné straně jako vzor, na straně druhé i jako špatný příklad. Nacházeli v ní řadu inspirativních podnětů, současně ovšem také řadu charakteristik, které chápali jako negativní (např. konfrontační charakter, agresivitu vůči jiným kulturám, snaha o hospodářskou a politickou dominanci vůči jiným kulturám). Tato konfrontace se silnějším německým prostředím a uvědomění si početní slabosti přispívaly k poznání, že český národ nemůže být aktivním hybatelem v procesu dějinných změn, že je spíše nucen pasivně přijímat výsledky, které mu vnutí silnější političtí aktéři. Z tohoto pojetí vyplývá určitý pragmatismus a také soustředění se na privátní sféru života jednotlivce a naopak častý nezájem o sféru veřejnou, resp. politickou. Tento pocit byl dále prohlubován vzhledem k častým historickým změnám v průběhu 20. století, v nichž hlavní roli mnohdy sehráli externí aktéři.²²

Po první světové válce dochází ke vzniku Československa, které bylo pojímáno jako národní stát Čechů a Slováků, přestože se jednalo o mnohonárodnostní stát. Proto určitá část obyvatelstva, především německého, měla pocit, že jsou v novém státě lidmi druhé kategorie. Tato nedostatečná identifikace se státem a obranný stereotyp národní existence se v podmínkách první republiky transformoval do podoby „zespolečenštění“ státu, k němuž došlo prostřednictvím politických stran. Politická kultura nedůvěry vůči státu a jeho institucím, která je dědictvím rakouského období, získává podobu občanské

²¹ PROROK, V., LISA, A. Politologie. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 191.

²² VODIČKA, K., CABALA, L. Politický systém České republiky. 1. vyd. Praha: Portál, 2007, s. 169.

oddanosti a závislosti na státu. Nedostatečná legitimita státu za Rakouska je za první republiky vystřídána „nekritičností“ české společnosti vůči státu.²³

Vlastnosti, které byly odmítány jako „německé“, se však následně projevy také v českém prostředí, a to ve vztahu k slovenské politické kultuře. Snaha o kulturní dominanci, resp. přesvědčení o nízké kvalitě a myšlenkové zaostalosti slovenské politické kultury, byly jednou v hlavních příčin výrazného nesouladu mezi českým a slovenským politickým prostředím v letech 1918-1938 i v pozdějším období vývoje společného státu. Také česká politická kultura tak vykazuje jistou míru agresivity vůči jiným politickým kulturám a také tendenci považovat sama sebe v jistých ohledech za „lepší“, „kvalitnější“.²⁴

V době, kdy byla Evropa ohrožována nastupujícím fašismem, vystupuje česká politická kultura jako výrazně demokratická, se vztahem k občanské společnosti. Lid je veden k národnímu uvědomění, důraz je kladen na jednotu a významné historické události českých dějin. Politická kultura je ovlivňována legionářskou tradicí, nábožensky-morálně orientovaným humanismem prezidenta T. G. Masaryka, tradicí občanské společnosti reprezentované velkým množstvím spolků, kvantitním právním systémem a vyspělým hospodářstvím. Obrovské zklamání pro národ přináší přijetí Mnichovské dohody v roce 1938, a to jak ze strany českých politiků, tak ze strany spojenců. Z této bolestné historické zkušenosti pramení kořeny nedůvěry vůči světové politice, Evropské unii a společné evropské měně.

Události 2. světové války a osvobození vlasti Rudou armádou byly příčinou, že česká veřejnost vnímala Sovětský svaz jako přítele, jako zemi „kde zítra znamená včera“, jako bojovníka za svobodu národů. V duchu české politické kultury byl bojovník proti fašismu chápán jako zastánce demokracie, svobody a míru. I když česká veřejnost neznala skutečné poměry v Sovětském svazu, pronikla do české politické kultury představa o demokratické a svobodomyšlné zemi, o jejíž přátelství je třeba usilovat a jejíž přátelství si je třeba vážít. Do vědomí manipulované české veřejnosti byly dodávány představy o Sovětském svazu jako nejdemokratičtější a nejmírumilovnější zemi na světě v čele s Josifem Vissarionovičem Stalinem.²⁵

Masarykova humanita byla nahrazena Benešovým sociálním inženýrstvím. Prezident Edvard Beneš svojí vizí Československa jako spojnice mezi západem a východem připravil pro komunisty předpolí pro převzetí moci (tato myšlenka třetí cesty se objevuje i v roce 1968 a v roce 1989). Po únorovém převratu v roce 1948

---

²³ MÜLLER, K. B. Politická sociologie. 1. vyd. Praha: Portál, 2008, s. 182.

²⁴ VODIČKA, K., CABALA, L. Politický systém České republiky. 1. vyd. Praha: Portál, 2007, s. 171.

²⁵ PECKA, E. Sociologie politiky. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010, s. 63.

dochází k potlačení demokratických principů české politické kultury. Komunisté likvidují své odpůrce, jakýkoliv nesouhlas s jejich politikou je tvrdě trestán. Kádrová politika byla založena nikoliv na výkonu a kvalifikaci, ale na stranické příslušnosti.

Naivní víra, iluze a důvěřivost v 50. letech je konfrontována se skutečností politických procesů, trestů smrti či měnové reformy. Svůj kredit tak ztrácí nejen sovětský vzor, ale také česká mocenská elita. Do každodenního sociálního a politického chování stupuje vědomí propasti mezi českou mocenskou elitou a národem. Při setkání s každodenní realitou se vytrácí znak české politické kultury – úcta k vůdcům národa.

Vývoj politické kultury v 60. letech je ve znamení znovuobjevování demokratických hodnot a vědomí, že se z české společnosti nepodařilo vykořenit ideje demokracie, svobody a humanity. Ožíval opravdový zájem o společenské dění, lidé podporovali obrodný politický proces, o který se snažili reformě orientovaní komunisté. Měnila se politická kultura, která se opírala o univerzální lidské hodnoty, podpořené snahou o změnu fungování daného politického systému. Svoboda projevu mohla být využívána ve značném rozsahu. Toto úsilí vyvrcholilo Pražským jarem v roce 1968. Byl zveřejněn manifest Dva tisíce slov, výzva k formování kultivované české občanské společnosti. Národ jako velká sociální skupina zažíval pocit pospolitosti, bratrství, přátelství a projevy mimořádně slušného a kultivovaného chování. Znovu se prosazovala i významná morální kvalita – úsilí o pravdivost slov a činů.

Výjimečný byl také spontánní odpor národa v srpnových dnech roku 1968, kdy na území Československa vstoupily armády Varšavské smlouvy. Vytvořená národní pospolitost se identifikovala jako vnitřní sociální skupina proti skupině vnější. Příslušníci okupačních armád byli zaskočeni velikostí odporu a mírou kultivovaného projevu.

Obrat slušné politické kultury v kulturu normalizační je však patrný již v roce 1969 a v podstatě charakterizuje atmosféru, kterou vytvářely dvě skupiny uvnitř KSČ a celé národní populaci. První skupinu tvořili jednotlivci, kteří chtěli využít tragické situace k vlastnímu prospěchu, a to za každou cenu. I za cenu cti. Druhá, početnější skupina začala postupně před dominujícím tlakem ustupovat.²⁶ Ani živá pochodeň vysokoškolského studenta Jana Palacha, a jeho následná smrt nezapálila v národu takový oheň, který by ho probudil k intenzivnějšímu odporu.

V období normalizace v 70. letech 20. století je intervence vojsk Varšavské smlouvy do Československa označována jako internacionální pomoc a komunistický režim je dále legitimován sovětskou vojenskou přítomností. Ve veřejném životě dochází k upřednostnění

---

²⁶ PECKA, E. Sociologie politiky. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010, s. 88.

politického pragmatismu a obratu k privátní sféře. Jednotlivec svoje názory jinak prezentuje na veřejnosti a jinak v rodinném prostředí. Navenek vykonává rituály požadované systémem-oslavy, volby, hospodářské plánování, v privátní sféře se soustředí na maximalizaci osobního prospěchu při zachování nekonfliktního vztahu k režimu. Dochází k proměně politické kultury ve smyslu rozpadu občanské společnosti (Pražské jaro můžeme chápat také jako její poslední vzepětí), která dodnes nebyla plně obnovena.²⁷

V osmdesátých letech dochází k postupnému překonání váhavosti a opatrnosti při veřejném vyjadřování názorů. Návrat myšlenek demokratické kultury je také posilován a aktivizován vlivem Perestrojky v Sovětském svazu. Dochází ke generační obměně společnosti, která již není zasažena traumatem okupace. Sametová revoluce v roce 1989 však českou společnost zastihuje zcela nepřipravenou. Komunistická éra bez demokratických zkušeností, kdy došlo ke znehodnocení veřejné sféry a politiky, si spolu s chybějící novou politickou elitou vybírají svoji daň. Situace není nepodobná situaci v roce 1918, kterou Masaryk komentoval proslaveným výrokiem o demokracii bez demokratů.

Z výše popsaných historických zkušeností pramení národní vlastnosti, které se stejně jako celá společnost vyvíjí. Obecně jde o kladný vztah k autoritám a státním institucím. Dalším výrazným znakem je sklon k rovnostářství a odmítání těch, kteří nějakým způsobem vybočují z řady či se nechtějí s danou situací smířit. Například emigranti jsou tak považováni za zrádce, kteří šli za lepšími podmínkami, a jejich návrat je často problematický a téměř nežádoucí. Vzhledem k vysoké úrovni vzdělanosti je společnost tvůrčí, lidé nečekají na pokyny, jak mají věci dělat.

Až na výjimečné situace je český národ spíše státotvorný, a to i tehdy, když se s činností institucí příliš neztotožňuje. „Státotvornost“ je v daném případě průvodním znakem fatalismu. Pokud se český národ zklame v určitém typu ideologie a autoritách jako jejich nositelích, pak se na určité období stáhne z politiky, jednotlivé sociální skupiny a jedinci hledají jiné cesty, jak realizovat své zájmy. Únikem je sféra občanské společnosti soukromý život. Svým způsobem je únikem i humor, který nahlodává dané poměry zevnitř.²⁸

Otevřený protest nebývá ve většině případů násilný, historická zkušenost ukazuje, že změny jsou možné jedině v případě změny poměru sil na politické scéně. Proto jsou lidé opatrní, trpěliví a čekají na vhodnou chvíli. Takzvaná „sametovost“ přechodů je dána základními charakteristikami české politické kultury. Pragmatičtí Češi se poměrně

---

²⁷ VODIČKA, K., CABALA, L. Politický systém České republiky. 1. vyd. Praha: Portál, 2007, s. 179.

²⁸ PROROK, V., LISA, A. Politologie. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 192.

snadno smiřují s „jakoukoli“ politickou elitou a poměrně trpělivě snášejí všechny její ústrky. Jakmile však dojde – mnohdy podnětem zvenčí – k překročení „kritické meze“ nespokojenosti, náhle přechází obyvatelstvo z fáze „tolerance“ do fáze „naprostého odporu“. Ten je vyjádřen v podobě masových demonstrací, případně generálními stávkami. Taková „neočekávaná“ a „netradiční“ reakce občanů přesvědčí politické elity o tom, že si své pozice mohou udržet jen za cenu nejhrubějšího násilí (případně s podporou cizích vojenských sil), což ovšem neodpovídá tradiční politické kultuře politických elit. Záhy a nenásilně pak dochází k výměně politických elit.²⁹

Český národ se pohybuje mezi liberalismem a paternalismem. Průměrný Čech si váží osobní svobody a nezávislosti, chtěl by o sobě rozhodovat sám nebo mít alespoň pocit, že o sobě rozhoduje. Zároveň není ochoten zasahovat do věcí jiných lidí. Z druhé strany, pokud se dostane do problémů, předpokládá pomoc komunity, představované například obcí nebo státem. Stát by měl podle většiny obyvatel vytvářet svými zásahy prostředí, ve kterém jedinec může realizovat své potřeby a zájmy.³⁰

1.4 Současná česká politická kultura

Současná úroveň politiky svým vývojem zaostává za ostatními sférami. Zatímco občanská společnost a většina sfér normálního života se zcivilizovala, politika degeneruje. Stává se civilizační brzdou a ukazuje se, že ani dobré záměry nelze prosadit kvůli shnilému fungování politických mechanismů. Odposlechy, nakupování, udávání a podrazy se staly nástrojem vládnutí. Politici vedou vzájemné osobní bitky a spory, zákopová válka je vedena i uvnitř vládních stran. Jde o krizi celé politické třídy.

Společnost se proměnila, ale politické strany zůstaly pozadu. Stále častěji jsou podezřívány, že je pohromadě drží pouze dělba a distribuce moci. Stranická vedení příliš často pojmají vládní pozice i pozice ve státní správě jako kořist, která má uspokojit jejich více či méně maskované mocenské, finanční a egoistické ambice a nasycit hlad vlivných straníků po lukrativních postech na ministerstvech i v dalších orgánech státní správy či státem dosud ovládaných podniků.

Už neplatí, že politické strany reprezentují určité skupiny občanů podle sociálního a profesního postavení. Jejich programová a myšlenková vyprahlost voliče neoslovuje. Zápasí s korupcí a klientelismem. I to málo členů, co mají, je před volbami přifouknuto v lepším případě žoldáky, v horším případě mrtvými dušemi. Taková členská základna, obhospodařovaná různými bossy, je pak náchylnější k prosazování zájmů roztodivných

²⁹ VODIČKA, K., CABALA, L. Politický systém České republiky. 1. vyd. Praha: Portál, 2007, s. 180.

³⁰ PROROK, V., LISA, A. Politologie. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 192.

mafii. Řadový člen strany se pak nemá šanci dostat nahoru. Za tohoto stavu systém generuje jen narušené elity. Strany se tak stávají škodlivými elementy, kterým záleží jen na tom, kolik si toho na ostatních vybojují. Za tohoto stavu zaniká každé reformní úsilí. Klíčem k pochopení jejich politických idejí, institucí a vztahů je pojem moc.

Samotní politici jsou velmi zajímavé a často nepochopitelné postavy a je jedno, zda jde o muže nebo ženy. Je mnoho důvodů, proč tito lidé do politiky vstupují. Jedni zde hledají seberealizaci, druzí naplnění ideálů, najdou se však i takoví, kteří v politice vidí jen příležitost k podnikání. Ti berou politickou stranu jako firmu, která jim má přinést zisk. Žijí v zajetí nízké mentality, protože vznikly volbou jako elita „špatné většiny“, jejíž motivace sdílí a reprezentují. Obecně jsou politici velmi přecitlivělí. Společnost moralizují, poučují, zastrašují, sledují a kontrolují, ale když se poukáže na jejich nedostatky, tak křičí a urážejí všechny kolem sebe. Neunesou pravdivé, přímé a tvrdé slovo. Časem tito lidé zmizí v propadlišti dějin, ale výsledky jejich „snažení“ zůstávají.

K charakteristickým rysům české politické kultury také patří neochota politiků odstupovat ze svých funkcí za situací, kdy politici ve vyspělých demokraciích rezignují. Nechápu, že odstoupení z veřejné funkce zároveň neznamená přiznání viny. Je to reakce na oslabení politické kompetence a občanské důvěry, která může být očištěna jen transparentním vysvětlením všech podezření. Pro svoji důvěryhodnost musí politici dobrovolně odkrývat, vysvětlovat a zdůvodňovat své politické kroky a rozhodnutí. Jde o vyvození politické odpovědnosti, protože pro politiky neplatí presumpce nevinny, nýbrž presumpce viny.

Významným problémem české společnosti je také korupce. Ta sice bujela již v období komunismu a také v období první republiky, ovšem teprve nyní dosáhla svých velkých rozměrů. Politici si občas vezmou téma korupce za předvolební téma, po volbách však jejich snahy zcela zmizí. Příkladem je politická strana Věci veřejné, která se s heslem boje proti korupci dostala do Sněmovny v roce 2010. Po volbách se však málem rozpadla pod tlakem svých korupčních skandálů a politická kultura se v jejich podání propadla ještě hlouběji. Ukázalo se, že tito mladí „lvi“ jsou ještě horší než staří „dinosauři“. Problém korupce tak v souvislosti se snahami o tvorbu silné občanské společnosti působí jako jeden z nejvýznamnějších faktorů, které způsobují pasivitu a „znehucení“ občanů z politického života.

Morální kritéria upadají. Společnost je demoralizována a ztrácí záchytné body. Lidé přestávají věřit státu a každý má tendence se uzavřít do sebe. Vyhrávají ti, co se posmívají cti a pravdě, protože si za to nelze nic koupit. Kde jsou příčiny? Začíná to poměrným volebním systémem, který neumožňuje důslednou kontrolu politických stran. Pokračuje neúměrným vlivem byznysu. Lobbisté loví nevyzrálé a peněz lačné

politiky jako kapříky. Ti poté za mrzký peníz prosazují takové zákony, které jsou na ruku různým podnikatelským či lokálním skupinám. Sponzorované strany se tak snaží odvděčit svým vlivným dárcům za poskytnuté dary. Dalším problémem je bezbřehé intrikaření politických stran. Jejich předsedové mají slabý politický mandát a tak, aby si zajistili svoji podporu, posílají své poradce vyjednávat s regionálními kmotry. Výsledkem je kompromis – něco za něco. Při sestavování koaličních vlád nastupují na klíčová místa automaticky předsedové stran často bez ohledu na odbornou kvalifikaci a životní zkušenost. Také další posty ve vládě bývají obsazovány podle stranických zájmů a zákulisních vyjednávání. Na to navazují stranické čistky v úřednickém aparátu, které paralyzují odborné zázemí a efektivitu ministerstev. Skutečná odbornost a morální solidnost jde stranou. Na ty, na které se nedostane, zůstávají alespoň místa v dozorčích radách státních podniků. Funkcemi obtěžkaní politici pak nemají čas na mimořádně náročnou vládní agendu. Konflikty a skandály uvnitř koalic i vlastních stran, boje s opozicí o každý nový návrh z nich dělají vyčerpané štvance svých povinností. To vše završuje nečinnost policie, špatné zákony a nevykonná justice, která nedokáže politiky utržené ze řetězu kontrolovat.

1.4.1 Příklad první – vztah politiky a podnikatelské sféry

Čeští politici rádi podnikají. Jsou-li zvoleni do parlamentu či začnou-li pracovat ve vládě, své podnikání „přeruší“. Formálně se tak od své firmy odpoutají. Že jejich bývalá firma následně vyhrává tendry na státní zakázky či výhodně privatizuje, místo toho, aby byla vyřazena s odkazem na konflikt zájmů, je podle nich naprosto čisté. Politici se snaží přesvědčit občany, že vše je v pořádku a nelze omezovat práva těch, kteří chtějí podnikat a shodou okolností jsou jejich dobrými kamarády či příbuznými. Tuto praxi provozují stejně zástupci pravice jako levice, odlišnosti jsou mikroskopické, cíl je totožný - peníze. Současná Nečasova vláda je stejně paralyzována jako předtím Topolánkova, Paroubkova, Zemanova či Klausova, zájmové skupiny prosazují své cíle a politici, pokud se toho neúčastní, jen bezmocně přihlížejí.

Snaha o ovládnutí veřejného života a privatizaci veřejného sektoru se naplno projevila před parlamentními volbami v roce 2010. Veřejnost byla svědkem situace, kdy ve všech politických stranách, od ODS, ČSSD, KSČM, ale také v nově vzniklé TOP 09 a Věci veřejných, se začali v různé míře uplatňovat typy politických podnikatelů, jejichž cílem rozhodně nebyl rozvoj demokracie, ale prosazení svých zájmů. Nyní vstoupili do politiky lidé, kteří do této doby stáli mimo politický proces a snažili se ho ovlivňovat pouze zvenku, jako jeden z objektů svého zájmu. Díky svým finančním prostředkům manipulovali se členskou základnou, ovlivňovali stranické konference a tak ovládli střední stranické články. Již tedy nešlo o dosazení svých lidí na radnice a úřady,

ale cílem byl přímý zájem na získání veřejných peněz pro své podnikatelské aktivity a získání konexí k zajištění trestněprávní imunity. Silné skupiny podnikatelů tak přetvářeli demokracii k obrazu svému. Nastal pokus o privatizaci veřejného sektoru, který můžeme nazvat bossismem, kmotrovstvím či přímo mafii.

Ukázkovým příkladem je politická strana Věci veřejné. Zde již nejde o selhání jedince či několika lidí, nejedná se o osamocenou korupční aféru. Tato strana se před volbami nabízela jako politická očista, jako štít proti zlu. Voliči ji vítali jako příchod nových poměrů, jako příchod poctivosti a slušnosti. Mysleli si, že noví politici budou jako meč proti dinosaurům a kmotrům. Nahrávky, které se však následně dostaly na veřejnost, ukázaly, že majitel bezpečností agentury ABL Vít Bárta již v roce 2008 sestavil důkladný plán na to, jak se svojí firmou pronikne do politiky a veřejné sféry. Tento bohatý podnikatel, šikovný stratég a muž s dobrými konexemi vložil svoje finance do volební kampaně v roce 2010. Navenek se tvářil jako politik nového stříhu, ve skutečnosti byznysmen, který toužil posílit svoji ekonomickou moc. Stačilo jen sehnat populárního moderátora, do čela postavit mladé a krásné političky a úspěch byl zaručen. Členská základna a sympatizanti strany byli schováni na internet za podivná pseudoreferenda, která nešla kontrolovat. Důležité členy strany si Bárta finančně zavázal. Některé, aby mlčeli o financování partaje, jiné za loajalitu. Po volbách se z Věcí veřejných stala vládní strana a bývalí zaměstnanci Bártovy bezpečností agentury ABL dostali ministerské a náměstkovské funkce ve státní správě. On sám se stal ministrem dopravy. Ekonomické zájmy soukromé firmy se protuly s politickým programem strany. Následně se však jeho strategie začala bortit jako domeček z karet. Nejprve bývalý místopředseda strany Jaroslav Škárka uvedl, že od Bárty dostával 55 tisíc korun za to, že k němu bude loajální a bude mlčet o neprůhledném financování strany. K němu se přidala dnes už bývalá šéfka poslaneckého klubu a členka strany VV Kristýna Kočí, která uvedla, že se jí Bárta pokusil uplatit půlmilionem za to, aby veřejně nekritizovala jeho autoritativní politický styl. Skryté nahrávky odhalily její pozoruhodnou mluvu a slaboduché plácání různých nesmyslů za použití slovníku čtvrté cenové skupiny. Další zajímavou figurkou je ekonomický expert v této straně Michal Babák, který dal své straně dar ve výši šest milionů korun, ale již nedokázal vysvětlit, jak peníze získal. Nejprve uváděl, že peníze vydělal a poté, že si půjčil. Za velmi krátkou dobu tak tato strana dohnala ve skandálech a korupčních kauzách všechny ostatní a stala se tak normální politickou stranou plnou novopečených dinosaurů. Tato strana jen posílila obecné znechucení lidí z politiky, kdy se nakonec ukázalo, že šlo jen o uskupení, které mělo pomoci podnikatelským záměrům svého „majitele“. Vznikla

jako vyšlechtěný vir, který měl být vpuštěn do systému a paralyzovat na něm.³¹ Jediným smutným výsledkem bylo poznání, že větší garancí stabilní politiky jsou tradiční, často zkorumpované, zbyrokratizované, ale čitelné strany.

1.4.2 Příklad druhý - čeští politici a jejich napojení na vysoké školy

Na přelomu roku 2010/2011 naplno propukly aféry některých českých politiků a jejich vysokoškolských diplomů, získaných za podivných okolností. Ukázalo se, že některé vysoké školy samy tlačily vyučující, aby vyšli významným politikům vstříc. Legendární se v tomto stala plzeňská právnická fakulta, kde získali vysokoškolský titul například poslanci ODS Marek Benda, Ivana Řápková nebo premiér za ČSSD Stanislav Gross. Další, jako brněnský primátor Roman Onderka (ČSSD), či jeho náměstkyně Jana Bohuňovská (ODS) studovali za podivných okolností na Vysoké škole Karla Engliše v Brně. Hejtman Jihomoravského kraje Michal Hašek si zase titul JUDr. přivezl z malého slovenského městečka Sládkovičovo a bývalý pražský radní Martin Langmajer (ODS) nastoupil na Vysoké škole finanční a správní v Praze rovnou do druhého ročníku a ten třetí stihl za čtyři měsíce.³²

Příliš krátký text, opisování, chybějící zdroje. To byl jen zlomek nedostatků v závěrečných vysokoškolských pracích, které se dostaly na veřejnost. Politici s akademickými tituly ani netušili, že napsali špatnou práci, protože ani netušili, jak se taková práce píše. Žádný z nich však dobrovolně titul neodevzdal. Následně se v médiích bránili, že není jejich chybou, když na ně učitelé na fakultách byli málo přísní a nechali je studiem hladce „proplout“. Zatímco politici na západ od našich hranic se snaží vystudovat prestižní vysokou školu s dobrou pověstí a v případě provinění odstupují ze svých funkcí, ti naši ukazují, že jim jde jen o tituly, za které se schovávají.

Jako poškozené z těchto kauz vyšly i samotné vysoké školy, na kterých ulpělo podezření z klientelismu a kterým hrozilo odebrání akreditace od Akreditační komise Ministerstva školství. Na plzeňských právech došlo k výměně vedení fakulty a odebrání diplomů pěti nejhorším rychlostudentům a v Brně byl odvolán z funkce prorektora vedoucí Onderkovy bakalářské práce pan Jiří Gajdošík. Vysokoškolské vzdělání v podání našich politiků se tak stává čím dál menší zárukou, že člověk něco umí.

---

³¹ TABERY, E. (2011, 17. dubna). Snadná cesta k viru. Respekt, ročník XXII/15, s. 13.

³² ŠTASTNÝ, O. (2011, 31. března). Jste politik? Přijďte si pro diplom. Mladá fronta DNES, s. 3B.

1.5 Perspektivy vývoje české politické kultury

Nacházíme se v citlivé době, kdy jsou zpochybňovány základní pilíře demokratické soustavy. Instituce mají nízkou podporu veřejnosti. Za tohoto stavu je více než jasné, že Česká republika potřebuje reformu politického systému. Někjaký restart, který by přinesl omezení korupce, reformu financování politických stran, regulaci předvolebních kampaní, zvýšení transparentnosti státních zakázek a regulaci lobbingu. Jsme svědky privatizace státu, kde se prosazuje firemní uvažování, že bychom měli stát předat nějakým firmám a ony by nám to dělaly za naše peníze. Vliv voličů končí okamžikem voleb a jejich „zástupci“ pak mají čtyři roky naprosté volnosti a času, aby upevňovali své výhodné pozice. Za poměrně zvláštní výkony při správě veřejných financí navíc dostávají víc peněz, než by řada z nich byla schopna na trhu získat. Extrémní riziko pro demokratický systém nastává v situaci, kdy se jednotliví bossové napříč politickým spektrem spojují a vytvářejí velké koalice. Proto je důležité zabránit tomu, aby ti, co tomu nerozumějí a společnost deformují, mohli vládnout a překážet. Jejich likvidace ale nemůže být páteří politiky. Tu představují zákony, nařízení, rozpočty a jiné nástroje, jimiž vlády vytvářejí to, čemu se říká politická atmosféra ve státě.

Východiskem z tohoto marasmu jsou myšlenky na prohloubení přímé demokracie, které se objevily při posledních volbách v roce 2010. Tehdy sehrály významnou úlohu sociální sítě, jejichž prostřednictvím se mezi lidmi šířila myšlenka tzv. kroužkování, jejímž cílem bylo zamíchat pořadím kandidátů na kandidátních listinách a tím vyřadit staré struktury, které byly na prvních místech. Šlo o zvolení těch nejlepších jednotlivců, navzdory stranickým nominacím. Ty v současné podobě jsou zkáza demokracie. Tento plán však vyžaduje iniciativu lidí zezdola.

Ve společnosti se také objevily nové iniciativy jako například ProAlt, Alternativa zdola, Inventura demokracie či Manifest radikálního liberalismu, podchycující lidi, kterým vadí současná chatrná úroveň politiky. Těmto lidem již nestačí dorazit pouze jednou za čtyři roky k volebním urnám, navolit poslance a poté jen tiše zírat. Jejich nespokojenost se stavem politiky roste. Již nemíní snášet pokrytectví, aroganci, a produkci nesmyslných zákonů, které politici vytvářejí, aby se obhájili. Lidé cítí, že proti takové politice je třeba hlasitě protestovat a najít nové lídry.

Je důležité, aby vznikly nové politické strany, které nebudou recyklací těch starých ani soukromými podniky. Ty by měly nacházet nové metody práce, z občanských iniciativ si vzít poučení. Nabídnout svým sympatizantům možnost zasahovat do samotného sestavování kandidátních listin. Posilovat přímý kontakt s lidmi, spolupracovat s občanskou společností a hledat témata tak, aby dokázaly oslovit široké masy. Musí být tahounem veřejné debaty a iniciátorem prohlubování politických

a sociálních práv. Strany se musí zbavit různých rádob politiků, kteří se orientují jen podle počtu naskakujících nul na jejich kontech. Nelze připustit, aby takoví lidé odcházeli z veřejných funkcí s několikanásobně větším majetkem než před vstupem do politiky. Jako velmi důležité v této chvíli se jeví uzákonění přímé volby prezidenta, a to tak, aby nebyl odkázán jen na libovůli stran, ale měl celonárodní podporu. Dále prosadit změnu dvacet let staré ústavy, aby lépe reagovala na aktuální vývoj země.

Ve společnosti, a nejen té české, se mění společenské klima. Občanským prostředím stále častěji zní volání po nahrazení stávajícího společenského řádu. Tato poptávka po myšlence „třetí cesty“ si klade otázku, zda lze kvalitu života poměřovat vývojem HDP, rozkvětem průmyslu a růstem blahobytu, nebo intenzivněji zohledňovat i další, neekonomické aspekty. Tedy, zda by nebylo spíše lepší preferovat společnost vzdělanou, kulturní, ekologicky šetrnou, s potlačenou korupcí a řešící problémy menšin. Částečně jde o oprášení osvědčených hodnot, akceptování témat sociálního státu, veřejných služeb, orientace na střední vrstvy společnosti. Je také důležité, aby člověk byl společensky oceněn za to, že dodržuje pravidla dané společností.

Na druhou stranu je nutné říct, že existuje stále dost veřejně činných lidí, kteří věří, že politika není šaškárna, ale správa státu. Ti se snaží čelit všem tlakům. Jsou poctiví a do jisté míry své nepoctivé nebo hloupé kolegy korigují. Vzhledem k zavedenému systému financování stran, bezodnosti jejich pokladem, nesmyslně nákladným volebním kampaním a mocenským ambicím svých straníků jsou však jejich možnosti omezené.

2. Občanská společnost a politika

Dění nejen v Evropě, ale v celém západním světě ukazuje, že lidstvo stojí na křižovatce moderních dějin. Končí éra blahobytu a konjunktury. Nebezpečí finančního krachu nutí vlády provádět nepopulární ekonomické, sociální a politické reformy. Ty však narážejí na společenský odpor a nevolí ke změně. Vlády jednotlivých zemí se proto musí zabývat otázkou, jak tyto reformy provádět tak, aby nerozdělovali společnost a nevzdalovaly ji od základních hodnot, na kterých stojí.

Lidé si zvykli na obecně rozšířený pocit nároku na prosperitu a pohodlný život. Žijí s myšlenkou, že co je tu dnes, musí tu být napořád. Sociální stát se stal garantem jejich jistot. Tato myšlenková překážka je překážkou k odpovědnosti za vlastní osud. Jako by dnes lidé, kteří se kdysi v minulosti řídili zdravým rozumem a chovali se zodpovědně, byli moderním sociálním tlakem deformováni v manipulované subjekty, jejichž mentalita je ordinována ideologií spotřeby.³³ Profesor Milan Zelený v České televizi v diskusním pořadu Hyde park dne 29.11.2011 uvedl: „Nastal soumrak kapitalismu svobodného trhu, kdy lidstvo ztrácí přehled o hodnotách a cenách. V současných západních společnostech dochází k degradaci demokracie, která je ve vleku finančního sektoru“. Soudobý politický systém a jeho ideologie podle jeho názoru začíná ztrácet pilíře, na kterých byl postaven.

Také v české společnosti probíhají v současnosti politické, sociální a ekonomické změny, které zásadně ovlivní životy dalších generací. V ekonomické oblasti je příkladem probíhající důchodová reforma, která spolurozhodne o tom, jakou povahu bude mít budoucí česká společnost. Její dosavadní koncepce je však spojením totálního diletantství a arogance současné české politiky. Cílem je, aby lidé část svých osobních příjmů vrátili soukromým společnostem, které by mohly podnikat na jejich náklady. Navrhovaná důchodová reforma, se třemi pilíři, tak skrývá zárodek problémů mezigeneračního soužití uvnitř společnosti. Lidé také platí stále větší daně bez toho, aby viděli rozumné hospodaření s takto vybranými prostředky. Dochází k rozevírání nůžek mezi chudými a bohatými, střední třída pomalu mizí. Občané jsou svědky privatizace veřejné moci. Stát (res publica) rezignoval na své hlavní poslání, na zajištění dobra a blaha svých občanů, na zachování svobody a vlastnictví, které bylo získáno prací. Tato situace s sebou přináší deziluzi, ztrátu hodnot a morálky.

Situace v České republice je o to složitější, že po roce 1989 bylo nutné odstranění starého a vytvoření nového systému. To vše probíhalo za pochodu, kdy došlo rozvolnění

---

³³ PŘIBÁŇ, J. Právo a politika konverze. 1. vyd. Praha: G plus G, 2001, s. 22.

dosavadních pravidel a norem. Ty nové byly psány jako velmi pružné a než se stihly dostatečně zakořenit, už došlo k jejich inflaci. Byla prosazena neoliberální koncepce kapitalistického hospodaření. Následné sociální a politické náklady však začaly postupně přesahovat její materiální přínos. Tato transformační daň, společně s nefunkční justicí přispěla k problémům, které českou společnost provázejí posledních 20 let.

Lidé postupně nabývají dojmu, že zákony jsou psány jen pro hloupé a slušné. Mají pocit, že základní a deklarovaná premisa o tom, že před zákonem jsme si všichni rovni, již neplatí. Konflikty a hádky politických stran považují za trvalý, těžko zrušitelný rys jejich činnosti a nevěří, že existuje nějaká jiná alternativa. Korupci berou jako součást společnosti. Příklady táhnou a tak se začínají chovat také tak.

Všechny tyto skutečnosti je odcizují občany od společnosti. Neumí nebo ani nechtějí používat slovo moje vlast, moje země. Nechtějí přijmout odpovědnost za sebe a za věci veřejné, činně se o ně zajímat a podílet se na nich. Přitom demokracie je bez národního státu nemyslitelná. Je totiž založena na svobodné a intenzivní komunikaci, a ta je nemožná bez té zvláštní vazby, která spojuje navzájem lidi mluvící vlastním jazykem. Národ je totiž společenství přirozené řeči, a jen v takovém společenství je možná ta komunikace, na niž stojí demokracie a jejímž symbolem je svoboda. Znakem národního státu je schopnost socializovat lidi k loajalitě ne vůči konkrétním skupinám lidí, ale k loajalitě vůči určité kultuře, určitému jazyku, stylu sebeidentifikace.³⁴

Nedostatek občanského sebevědomí, nedůvěra ve druhé a nedůvěra v instituce představují tři roviny sociální krize, která je snad daleko horší než krize ekonomická. Tato nedůvěra brání v rozvoji občanské společnosti, odpovědnému a efektivnímu vládnutí. Nízká legitimita politických institucí jim ubírá na jejich flexibilitě a schopnosti sebereflexe, oslabuje citlivost a otevřenost veřejných činitelů vůči zájmům společnosti. Patří k charakteristickým rysům české politické kultury, že politici se jen neradi vzdávají svých funkcí, a to i v případech absolutní ztráty důvěry. Na základě takových zkušeností pak nemají občané motivaci vstupovat do veřejného, potažmo politického života. Nechodí k volbám, odmítají volit své zástupce a dobrovolně se vzdávají možnosti ovlivňovat svůj život. Skutečnost, že volební právo nevyužívají milion občanů, je důkazem jejich vztahu k veřejným záležitostem, k politice. Tato nedůvěra je však hlavní překážkou rozvoje právního státu a vlády práva.

---

³⁴ BĚLOHRADSKÝ, V. Společnost nevolnosti. 2. vyd. Praha: SLON, 2009, s. 219-220.

Současná občanská společnost v České republice se vyznačuje nedostatkem občanské kompetence, tj. dovednostmi ovlivňovat rozhodování ve veřejném životě a vírou, že taková snaha je možná a smysluplná. Převažující občanská „aktivita“ se dnes omezuje na pouhé nadávání, pro něž jsou typické politická naivita a občanský diletantismus. Nedostatek smyslu pro zájmovou a názorovou pluralitu, jež je důsledkem emancipačního procesu české občanské společnosti, tak vytváří kulturní bariéru bránící využít potenciál, který je skrytý ve společenských konfliktech.³⁵

Pravá demokracie stojí na hlubokých základech občanské společnosti. Ta zahrnuje vytvoření pestré sítě dobrovolných formálních i neformálních uskupení a sdružení, která jsou nekontrolovatelná politickými stranami či státními institucemi, ale také vybudování pocitu občanství, zájmu lidí o společné blaho a ochotu i schopnost podílet se na správě věcí veřejných. V praxi to znamená ochotu volit, bojovat za práva druhých, respektovat zákony, pracovat dobrovolně pro charitativní organizace, veřejně vyslovovat své názory, protože v demokracii neexistují nevinní občané a všichni jsou do nějaké míry zodpovědní za to, co se ve společnosti děje.

Dnešní postmoderní společnost s sebou přináší idealizovanou představu sociální reality. Oceňováno je pouze to, co přináší zisk, bez ohledu na etiku nebo sociální aspekty. Demokracie je chápána jako život bez námahy a povinností, kde každý má zaručeno právo na štěstí a spokojený život. Lidem dnes chybí samostatné myšlení, odvaha a obětavost podílet se na správě věcí veřejných. Neuvědomují si, že bez politicky gramotných občanů, kteří se budou tolerantní a přitom ostražití, kteří nepodcení, ale také nepřecení možnosti demokracie, nebude občanská společnost nikdy dobře fungovat.

2.1 Občanská společnost a kvalita demokracie v ČR

Současná česká společnost zažívá krizi politiky a tím i krizi demokracie. Občané již dvacet let marně hledají tu správnou a čistou politiku. Voliči se chovají jako naivní moralisté, hledají spásu v nových stranách, dávají na předvolební sliby a prohlášení. Naděje však nepřichází. Po volbách následuje vystřízlivění a následné zjištění, že nové stany a jejich představitelé jsou ještě horší než ti bývalí. Na jedné straně jsou zvolení politici důvěryhodní a usilují o ústavní demokracii, na druhé straně se však v politice objevují lidé, o jejichž důvěryhodnosti se dá velmi pochybovat a kteří vstoupili do politiky jen kvůli byznysu. Zvolené politické strany vedou v Parlamentu čtyři roky zákopovou válku a tvrdošjně setrvávají na svých pozicích a programech. Mediální

---

³⁵ MÜLLER, K. B. Politická sociologie. 1. vyd. Praha: Portál, 2008, s. 197.

přenosy ze Sněmovny jsou plné urážek a vulgarismů, kterými se politici častují. Naskytá se otázka, zda jsou tito lidé, sledující různé cíle, schopni pracovat pro blaho země. Výsledkem je pro lidi konstatování, že politika je svinstvo a politici ji dělají jen pro peníze.

Na demokracii je však pěkné to, že se dá ohnout jen na určitou chvíli a akce obvykle vyvolává stejně velkou reakci. Proti stylu a metodám současné české politiky narůstá ve společnosti kritika a nespokojenost. Lidé již odmítají velké koalice, kmotrovství, privatizaci veřejného sektoru a bohatnutí na státních zakázkách. Začínají objevovat ti, kterým záleží na osudu této země, na tom, aby byly prohlubovány principy demokracie a společnost se vyvíjela správným směrem. Tito lidé chápou, že předpokladem pro fungování společnosti je slušné a zdvořilé jednání, dodržování pravidel a norem, které je ochrání před nástrahami anonymního prostředí masové společnosti. Jsou proto ochotni se angažovat v komunální politice, v nejrůznějších nevládních organizacích, nadacích a obecně prospěšných společnostech. Snaží se o propojení svého osobního života s životem společnosti. Tím dochází k vytváření občanského, nevládního a neziskového sektoru, který bývá nazýván občanskou společností. Smyslem není demokracii oslabovat, ale naopak ji posilovat, protože ta bez silných a účinných protestů nemůže fungovat.

Součástí české demokracie se tak stává legitimní a produktivní protest, tak jak ho známe ze společností na západ od našich hranic. Mezi lidmi dochází k myšlenkovému posunu, kdy již nepovažují protesty podvědomě za nelegitimní, levičácké, v rozporu s duchem demokracie. Mají pocit, že nastal čas vyjádřit svoji nespokojenost se současným stavem společnosti a politiky. Tato nespokojenost je základem vzniku nových občanských platforem, které již nespojují svoje očekávání s určitou politickou stranou, ale spíše s prosazením konkrétních cílů. Míra nespokojenosti přerůstá v konkrétní akce a petice, které už nejsou vázány na stranickou politiku nebo ideologii. Politický diskurs se tak přesouvá mimo partaje.

Příkladem občanské neposlušnosti jsou protesty proti současné vládě, která v ekonomické oblasti jen škrtá ve výdajích a přenáší tak na jednotlivce nejistoty a problémy, žene společnost do sociální katastrofy. Ukazuje se, že ti, kdo se tvářili jako největší liberálové, jsou vlastně největšími nepřáteli otevřené společnosti. Lidé však nechtějí vládu arogantní, která jen prosazuje zájmy kapitálu a polarizuje společnost. Probudili se, chtějí se účastnit dialogu, argumentovat a hledat řešení. Produktivní protest se stává pojistkou proti vládě a jejímu způsobu vládnutí. Protesty nutí politiky, aby se stali lepšími, nebo odešli.

Pojem občanská společnost (civil society) stává symbolem a pojmenováním toho co české společnosti schází – silný občanský, nevládní, neziskový a nepolitický sektor. Nepolitický v tom smyslu, že se občané neangažují v politice stranickým způsobem, neusilují o moc, ale dobrovolně se zajímají o dění ve společnosti a reagují na aktuální problémy. Svoji svobodu spojují s vlastní občanskou odpovědností, hledáním cesty z krize dnešní společnosti. Lékem je odmítnutí mafiánského způsobu života, který je založený na přesvědčení, že všechno a všichni jsou zde pro zisk.

V demokracii je tedy občanská společnost politickým činitelem se stejným významem jakou mají volené orgány a instituce. Jde o tzv. paralelní polis. Jejím základem je pluralita moci, požadavek vyplývající z dlouhodobých historických zkušeností, nahrazující rovnost rovnováhou, která neporušuje společenské vazby a neodbourává motivaci. Ta je nejlépe zajištěna, je-li občanská společnost tvořena z převážné části nezávislými občany, kterým říkáme střední třída. Jsou to lidé, kteří nejsou závislí na momentálním zaměstnavateli, nemusí hájit jeho zájmy a jsou docela svobodní ve svém politickém působení. Jejich motivace k angažovanosti je obvykle dostatečná, neboť jsou ke společnosti zakotveni svým majetkem a zájmy, a proto je i v jejich osobním zájmu se o stav věcí zajímat a nenechat se jen vléci událostmi.³⁶ Když je potřeba, tak se tato občanská společnost mění v politickou sílu s cílem významně otočit kormidlem událostí.

Erazim Kohák, profesor University Karlovy v Praze, o demokracii řekl:³⁷

„Je vůbec někde taková zaslíbená země, země té dokonalé demokracie? Je a není. Není a nebude v tom smyslu, že lidé jsou nedokonalí – a nedokonalé je všechno lidské konání. Ta práce budování lidského soužití ve vzájemné úctě a v dobré vůli, které říkáme demokracie, nikdy nebude dokonána. A vzdor tomu je taková země, v náznaku a v příslibu je v nás a mezi námi, když se nám podaří najít pravdu či utiřit bolest. Demokracie není stav, je to způsob lidského pobývání a úkol, ke kterému jsme povoláni. Nejde o to, abychom jej dokonali, jen abychom jej konali.“

2.2 Etika a morálka v současné české politice

Nezastupitelné místo v politické kultuře společnosti zaujímají morálka a etika, které jsou její součástí, ovlivňují její charakter a vyjadřují lidskou dimenzi působení. Politická kultura dané země působí nejen dovnitř společnosti, ale také navenek prezentuje daný stát a jeho hodnoty. Ovlivňuje život společnost tím, že působí na obsah politických

³⁶ PODRACKÝ, V. Návrat k domovu. 1. vyd. Olomouc: Votobia, 2004, s. 77.

³⁷ KOHÁK, E. Průvodce po demokracii. 2. vyd. Praha: SLON, 2002, s. 160.

hodnot, formuje jejich strukturu a vymezuje kritéria, která politickou kulturu určují. Hodnoty a hodnotové systémy tak vstupují do každodenních rozhodování a ovlivňují tvorbu veřejné politiky, stanovují cíle a prostředky k jejich dosažení.

Etika je filozofickou disciplínou o správném jednání a je nazývána též praktickou filozofií. Hodnotí činnost člověka z hlediska dobra a zla. Na rozdíl od morálky, která je bližší konkrétním pravidlům a samotné mravní praxi, se etika snaží najít společné a obecné základy, na nichž morálka stojí. Z obecné etiky vychází politická etika, jejíž obsah je ovlivněn politickým životem, který se od běžného života značně odlišuje. Veřejní činitelé nesou na rozdíl od „běžného“ občana odpovědnost za ochranu práv a zájmů všech, jednají jejich jménem a v jejich prospěch.³⁸

Morálka vyjadřuje všeobecné dodržování určitých neuzákoněných norem lidského chování, náboženského přesvědčení, nebo je pouze plodem zdravého lidského rozumu. Politická morálka je souborem hodnot a norem chování, kterými se politici, stany a veřejné instituce prezentují v očích veřejnosti. To jak se žije „nahore“ působí jako vzor i „dole“ mezi obyčejnými lidmi. Politická morálka úzce souvisí s politickou kulturou a také politickou odpovědností. Základním mravním měřítkem pro politika či politickou stranu je jejich vztah k politické moci, pochopení, že tato jim byla pouze dočasně propůjčena na pevně stanovenou dobu, za účelem vykonání veřejné služby.

Dnešní postmoderní společnost se však ocitla v krizi – morálky, etiky, hodnot a hodnotového systému. Kořeny jsou jasné: etika znamená návyk, hluboký, generace starý návyk vzájemné ústy a dobré vůle. Jenže návyky vyrůstají po generace, zatímco radikální změna naší doby proběhla v životě jedné generace. Není divu, že se mnohým etika jeví jako přežitek a provincialismus. Osobní bezohlednost a globální ekonomická mafie, která cynicky odmítá jakákoliv omezení vlastní svévole, jsou nejvýmluvnějším příznakem naší éry.³⁹

Někteří dnešní politici nepochopili podstatu systému, v němž fungují a ve kterém usilují o moc. Bojují se všemi a proti všem. Nectí pravidla hry, porušují zákony, nedodržují všeobecně uznávaná pravidla a ze svých prohřešků se vykupují penězi nebo silou moci. Přitom argumentují tím, že hájí zájmy svých voličů. Nemluví otevřeně a přímo a někdy jim dokonce vyhovuje, když není jasné, co daná slova znamenají, protože potom se mohou vyhýbat střetům a budit dojem, že jsou na straně všech. Soustředují se na nejslabší články argumentace svých oponentů a činí jim radost ignorovat ty její části, které dávají smysl. Nikdy by nepřipustili, že udělali chybu nebo

---

³⁸ VESELÝ, A., NEKOLA, M. et.al. *Analýza a tvorba veřejných politik*. 1. vyd. Praha: SLON, 2007, s. 121.

³⁹ KOHÁK, E. *Průvodce po demokracii*. 2. vyd. Praha: SLON, 2002, s. 157.

že na něco změnili názor. Nejsou schopni říct „já nevím“. Nezajímá je obsah nebo podstat slov a co opravdu znamenají, pouze jak zní a jaký mají účinek na voliče. Provozují nechutné a negativní kampaně, ale ostatní vyzývají ke korektnosti. Myslí si, že politika je pouze bojem o moc a prosazení určité ideologie. Praxe navíc ukázala, že Ústava a jednací řád Parlamentu nejsou příliš funkční a dávají politikům prostor pro zdržování a marnění času. Sněmovnou tak zní infantilní vtipy, přehánění, vychloubání a vulgární jazyk.

Konkurenční a konfrontační charakter současné politiky znamená, že ten, kdo přízná jakoukoliv nevědomost či změnu názoru, nebo připustí, že názor opozice může být částečně pravdivý, bude nařčen z neschopnosti, z obratu o sto osmdesát stupňů anebo ze slabosti. Vzhledem k tomu, že politik potřebuje získat hlasy a prezentovat svou stranu jako zástupce celé země, je pro něj nebezpečné přiznat, že s jeho politikou se některým lidem bude dařit hůře než bez ní.⁴⁰

Strany ve svém politickém boji používají všech prostředků a vzájemně si nic nedarují. Ty, které jsou v dané době u vlády, se snaží prosadit svůj politický program za každou cenu. Místo toho, aby společnost sjednocovali, ji ještě více si rozdělují. Jejich členská základna je velmi malá. Jsou to jen jakési fankluby politiků, které již nemají sílu na místní práci a prosazování cílů občanské společnosti. Málokdy se angažují na místní úrovni, malých městech a vesnicích. Navíc centrum má obvykle na místní organizace velký vliv, takže bez jejich souhlasu nejde nic dělat.⁴¹

Vládní koalice provází nesystematičnost reformního snažení a neschopnost nalézt shodu napříč politickým spektrem tak, aby nedocházelo ke změnám s každou vládou. Koaliční partneři nemají důvěru ani sami mezi sebou. A když je nejhůř, vnikají strany nové, které volají po radikálním obratu od současné vlády, po změně zákonů a boji proti korupci. Když se dostanou k moci tak se snaží, aby i jejich funkcionáři získali místa ve správních radách polostátních podniků a lobbují, jako ty staré. Odstrašujícím příkladem je politická strana věci veřejné se svým guru Vítem Bárto. Tento bývalý ministr dopravy a neoficiální šéf strany VV, považoval za normální platit členům strany a poslancům za loajalitu a chladnokrevně se snažil o propojení podnikání a politiky. Jeho byznysplán popisující metody získání moci, skryté natáčení a špehování partnerů všechny šokoval.

Na druhé straně věta „chudáček starej“, kterou dne 17.8.2011 uveřejnil ve svém facebookovém profilu šéf personálního odboru na ministerstvu školství Ladislav Bátora,

---

⁴⁰ SWIFT, A. Politická filozofie. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 177.

⁴¹ PODRACKÝ, V. Návrat k domovu. 1. vyd. Olomouc: Votobia, 2004, s. 77.

na adresu ministra zahraničí Karla Schwarzenberga, odstartovala několikátýdenní krizi vlády. Tento státní úředník, za kterým stál prezident Václav Klaus a jeho poradci, se choval jako politik a považoval za normální jiné politiky urážet. Toho hned využil ministr financí Miroslav Kalousek a prohlásil, že ministři za TOP 09 přestanou docházet na zasedání vlády do té doby, dokud bude pan Bátora ve své funkci. Na jednání vlády tak místo ministrů TOP 09 docházeli náměstci. Tento politický bojkot se odehrál v době velmi důležitých jednání o daňové reformě. Nakonec byl sice Bátora ministrem školství Josefem Dobešem (VV) ze své funkce odvolán, ale ihned nastoupil jako zástupce ředitelky kabinetu ministra. Jen díky neustálému mediálnímu tlaku však nakonec i z této pozice „sám“ odešel.

Díky politikům se také do českého politického slovníku dostávají zajímavé výrazy. Každý si bude pamatovat slova bývalého ministra průmyslu za ODS Martina Kocourka, který si pouze „odklonil“ peníze před manželkou, se kterou se rozváděl a zapomněl jí říct, že posílá na účet své matky 16 miliónů. Naštěstí ho tato „zapomnětlivost“ stála křeslo ministra a snad také vyšetřování, kde tolik peněz vzal.

V politiku tak věří málokdo, ačkoliv se politické strany „tolik snaží“. Všechny bez výjimky říkají, že zničí korupci, budou hospodařit s vyrovnaným státním rozpočtem, zlepšit zdravotnictví a zvýší penze. Některé dokonce slibují, že to provedou bezbolestně. Všechny pak sjednocuje přesvědčení, že ty ostatní jsou plné darebáků a tunelářů. V tom jediném jim voliči dávají za pravdu. Přitom by pro začátek stačilo vrátit politice alespoň trochu serióznosti a slušnosti. Stačil by jednoduchý a předem splněný bod volebního programu, vydat policii a soudům všechny své kmotry. Ti jsou ve všech politických stranách, které přičichly k moci a jako psi čekají na svoji kořist a podíl na moci. Jejich legální příjmy z podnikání jsou však známé a velikost odkudsi nabytého majetku také. Rozdíl by jistě pomohl zalepit schodky státního rozpočtu.

2.3 Korupce jako faktor ohrožující občanskou společnost

Korupce se v posledních letech stala jedním z nejméně frekventovaných politických témat v České republice. Média, přinášející informace o korupčních skandálech, prezentují české politicko-ekonomické prostředí jako jedno z nezkorumpovanějších na světě. Takovéto mezinárodní srovnání korupčního prostředí však ztěžují rozdílné sociální normy a hodnoty, zvyklosti a politická kultura jednotlivých zemí. To, co je v některé zemi považováno většinou za zneužití úřadu, může být v jiné obvyklým a zákonným chováním (například lobbyismus).⁴² Korupce je často zaměňována

---

⁴² <http://www.revuepolitika.cz/clanky/778/boj-proti-korupci-a-jeho-zneuzeni> [cit. 4.11.2010 14:00]

i s jinými negativními jevy jako je nepotismus (upřednostňování příbuzných vlivných lidí při získávání úřadů a hodností), klientelismus (neformální mocenský poměr mezi aktéry nebo skupinami aktérů, který zavádí oboustranně výhodnou směnu) či protekce (upřednostňování a zvyhodňování určitých uchazečů o pozice nebo zakázky). Může být drobná nebo velká, organizovaná nebo neorganizovaná. Veřejností je korupce chápána jako deviantní chování, při kterém jsou porušována pravidla společnosti.

Obecně lze korupci podle J. S. Nye definovat jako chování, které se odchyluje od formálních povinností veřejné role pro soukromé (osobní, rodinné nebo skupinově orientované) zájmy, pro finanční nebo statkový zisk, a dále o jakékoliv chování, které porušuje pravidla za účelem zvýšení soukromého vlivu.⁴³Jedná se o zneužití postavení v politice, veřejné správě nebo hospodářství k osobnímu prospěchu. Za nejvhodnější podhoubí pro korupci jsou považovány bída, slabé instituce a plánované hospodářství. Nejdůležitější pro omezení korupce jsou malé státní zásahy, jasná a stabilní pravidla a transparentnost.⁴⁴Dále je třeba zpřísnit celoplošný a rychlý postih korupce a závažné bankovní kriminality a zrychlit rozhodování úřadů a soudů, aby korupčníci věděli, že se takové jednání nevyplácí.

Podle míry institucionalizace lze korupci rozdělit do čtyř vývojových stádií:⁴⁵

- náhodná korupce,
- spontánně regulovaná korupce,
- organizovaná korupce,
- systémová korupce.

Přestože úplatek poskytne nebo dokonce přijme jen menšina občanů, lidé mají díky médiím dojem, že korupce je všude. Bez ohledu na to, zda je takové vnímání přesným zobrazením skutečného světa a je dostatečně reálné, klesá nedůvěra lidí ve stát, nedůvěra v demokracii a svobodný režim. Korupce je tedy přímým útokem na občanskou svobodu, ohrožuje samou podstatu státu a jeho fungování.

Tématu korupce se rádi věnují politici, kteří se tak snaží získat body u svých voličů. Boj proti korupci se před volbami stává součástí politických programů všech stran. Ty se tváří jako parta neúplatných, kteří se postaví do čela na bitevním poli proti korupci. Na politické scéně se tak stále objevují nové strany, plné technokratů a všeho schopných politiků, kteří pod rouškou demokracie usilují o více zisku a moci.

---

⁴³ <http://wiki.bezkorupce.cz/wiki/korupce> [cit. 2.1.2012 21:51]

⁴⁴ <http://www.revuepolitika.cz/clanky/778/boj-proti-korupci-a-jeho-zneuzeni> [cit. 5.11.2010 18:20]

⁴⁵ FRIČ, P., et. al. Korupce na český způsob. I. vyd. Praha: G plus G, 1999, s. 73.

Po volbách je však korupční skandály provázejí jako všechny ostatní. Příkladem z poslední doby je podnikatelko-ekonomické uskupení Věci veřejné.

Současná politická elita, zmítána korupčními skandály, není vůdčí morální silou společnosti. Místo toho, aby vláda jasně ukázala na ochránce korupčníků, aby uvedla jasný příklad toho, kdo a jak brzdí vymítání korupce, sama potýká s korupčními skandály. Ty se neřeší a už se do popředí tlačí nové. Mezi veřejností tak převládá obecný názor, že celý systém je zkorumpovaný, bez ohledu na to, zda jsou takové vjemy přesným zobrazením skutečného světa. Takové přesvědčení významně ovlivňuje chování, životy a stabilitu politického systému.⁴⁶

Veřejnost zná pohádku o strojvůdci z lokomotivy, který se stal nejmladším premiérem a po neslavném odchodu z politiky multimilionářem, majitelem bytu na Floridě, vily a restaurace v Praze, advokátem s titulem JUDr. z plzeňských práv. Tento příběh není o schopném chlapci, který svojí pílí k bohatství přišel, ale o člověku, který po ukončení své lukrativní politické funkce kapitalizoval své předchozí dlouholeté „investice“ do svých kamarádů. Ti mu poté přihráli akce firmy Moravia Energo za 21 miliónů korun (které mimochodem ani neměl), aby je mohl během půl roku odprodat za 110 miliónů a položit tím základ svého bohatství. Firma je dnes v konkurzu a nechala po sobě miliardové dluhy. Zůstala jen řada nejasností a podezření. Tento příběh je příkladem zneužití svěřené politické moci k soukromému obohacení. Snad se veřejnost jednou dozví pravdu, jak to „tenkrát“ bylo z ČEZ, Třineckými železárnami, Mosteckou uhelnou společností. Spravedlnost je někdy slepá, občas kulhá, ale zázraky se dějí a tak místo „chrochtání“ může přijít i „bručení“.

Problém korupce v České republice přerostl únosnou mez. Lidé, mezinárodní nevládní organizace i občanská sdružení začínají vyjadřovat svoji nespokojenost. Významným bojovníkem proti korupci je mezinárodní nevládní organizace Transparency International, která se zaměřuje na prosazování systémových změn v oblasti veřejné správy a legislativy. Z veřejných zdrojů analyzuje systém zadávání veřejných zakázek, monitoruje hlavní korupční případy, poskytuje právní a vzdělávací služby.⁴⁷ Bylo také založeno občanské sdružení Veřejnost proti korupci, které otevřeně vyhlásilo válku korupci a korupčníkům. Mezi signatáři výzvy jsou známí představitelé občanského života. Cílem je veřejně poukazovat na případy korupce, protestovat u státních orgánů a politiků proti zjevně korupčním a mafiánským praktikám v jejich

---

⁴⁶ SMITH, M. L. Trendy a příčiny korupce v České republice. In Jaká je naše společnost. 1. vyd. Praha: SLON, 2010, s. 114.

⁴⁷ <http://www.transparency.cz/o-tic/> [cit. 12.1.2012 10:15]

regionech a obcích. Jako řešení navrhuji realizaci zásadních změn politického a právního systému jako například:⁴⁸

- zpřísnění financování politických stran a volebních kampaní,
- zavedení veřejně dostupných majetkových příznání politiků a veřejných činitelů,
- zrušení anonymních akcií na majitele a zprůhlednění vlastnictví firem,
- zavedení trestní odpovědnosti právnických osob,
- posílení možnosti zabavovat majetek získaný trestnou činností,
- povinné zveřejňování na internetu všech smluv uzavřených státními orgány,
- prosazení účinnosti kvalitního zákona o státní službě,
- rychlá vynutitelnost plnění zákona o svobodném přístupu k informacím,
- přímá volba starostů, primátorů a hejtmanů, atd.

Protikorupční úsilí je úkol pro celou občanskou společnost, která nesmí připustit, aby politici odcházeli z veřejných funkcí obtěžkáni několikanásobně větším majetkem, než jaký byl před jejich vstupem do politiky. Boj proti korupci musí být součástí aktivní vládní politiky, která tak bude deklarovat svoji nezávislost a nestrannost. Pokud se tak stane, lidé se odvrátí od demokracie. Slovo svoboda bude pro ně dutou frází.

2.4 Mládež součást občanské společnosti

Současná společnost dostala přívlastek informační, protože prostřednictvím moderních technologií více či méně úspěšně řeší vlastní problémy. Minulost je pro ni bezvýznamná, jako by ani nebyla. Svět žije přítomností. Společnost je zaměřena na výkon, poklesl význam hodnot jako participace, altruismus, skromnost, spolupráce, odpovědnost smysluplná tvůrčí práce. Lidé nechtějí nést odpovědnost za svůj život a tak ho svěřují do rukou politiků. Následně jsou však rozčarování z toho, jak tito „volení zástupci“ prosazují jejich zájmy, bojují z krizí eurozóny nebo řeší globální ekologické a ekonomické problémy. To v nich zpětně vyvolává strach z budoucnosti a nedůvěru v politiku a politiky.

Také česká veřejnost je zasažena hlubokou deziluzí z politického vývoje, nemá zájem o věci veřejné a nechce mít s politikou nic společného. Její apolitičnost se projevuje ve vysoké volební neúčasti. Takové občanské a politické postoje a jednání ovlivňují i mládež, její hodnoty, hodnotou orientaci, chování, názor na svět i politické smýšlení. Mladá generace vědomě i nevědomě zaujímá postoj je všemu, co ji obklopuje. Hodnotí, schvaluje, odmítá a očekává. Utváří a vyjadřuje své názory, formuluje své mínění, které ve skupinové podobě zpětně dostává charakter veřejného mínění.

---

⁴⁸ <http://verejnostprotikorupci.cz/text-prohlaseni/> [cit. 21.1.2012 13:30]

Generace narozená po roce 1989, často nazývaná jako generace transformace, sice nezažila totalitní režim jako jejich rodiče a prarodiče, ale byla svědkem hlubokých společenských a politických proměn, které ne vždy splnili očekávání společnosti. Jejich politické smýšlení se odvíjí od celkové politické situace a vlastních zkušeností. Podstatný vliv na formování názorů mají sdělovací prostředky.

V České republice se výzkumy na téma vnímání sociální reality mládeže příliš neobjevují. V oblasti hodnot a hodnotových orientací nalezneme výzkumy Petra Saka, politikou v dětském životě se zabývá Igor Nosál, Miroslav Dopita, Jitka Skopalová, Lubomír Vacek, osobnost dětí a mládeže zkoumá Zdeněk Helus, problematice dětí a mládeže v obtížných životních situacích se věnují Richard Jedlička, Petr Klíma, Jaroslav Kořa či Jiří Němec.

Vacek (1997) se domnívá, že „současná mládež tenduje k individualistickému a pragmatickému pojetí života a společnosti, ne vždy však k monetaristickému (makroekonomickému). Velké části mládeže jsou blízké moralistické, etické přístupy. Náboženství je svými cíli, ale i způsoby a formami činnosti současné mládeži vzdáleno, a z mladých lidí k církvím a jejich ideám inklinuje necelá pětina. Pro různé menší skupiny mládeže jsou přitažlivé instituce extrémního a atraktivního zaměření včetně náboženských sekt“.⁴⁹

Na formování vztahu mládeže ke společnosti se významně podílí rodina. Její vliv může být přímý (participace rodičů v občanských aktivitách, občanské hodnoty a postoje) i nepřímý (dosažení vzdělání rodičů, finanční zdroje). Hned za rodinou je škola. Zkušenosti, které zde mládež získává, zobecňují jejich představy o tom, jak vypadá celá společnost. Zda je demokratická, heterogenní, podporuje inkluzi a participaci.

Některé výzkumy na toto téma ukázaly, že i aktivity přímo nespojené se školou (různé kroužky, skaut, sportovní a hudební aktivity atd.) mají velmi důležitý vliv na formování budoucích občanských postojů. Děti se během těchto aktivit učí vycházet s druhými, soucítit s nimi a pracovat na společném kolektivním cíli. Je také zcela zřejmé, že jinak se občanské postoje formují v místě s vysokou mírou kriminality, nezaměstnanosti a anonymity a jinak v místě, kde existuje vysoká sociální soudržnost a vysoká kvalita života.⁵⁰

Dalšími významnými činiteli jsou masmédiá a každodenní život v místě bydliště. Proto je třeba, aby stát věnoval zvýšenou pozornost skupinám s nižším sociálním

---

⁴⁹ VACEK, L. Čtení o veřejném mínění. 1. vyd. Praha: Orego, 1997, s. 75.

⁵⁰ BASL, J., STRAKOVÁ, J., VESELÝ, A. Mladí lidé: naděje občanské společnosti a demokracie? In Jaká je naše společnost. 1. vyd. Praha: SLON, 2010, s. 334-336.

a ekonomickým statusem, které jsou zpravidla ohroženy sociálním vyloučením. V takovýchto lokalitách dochází k posilování problémových postojů, pocitu odcizení a vyčleňování ze společnosti.

Kam až to může dojít, když se stát nedokáže postarat o svoji mládež, ukázaly nepokoje v Británii v srpnu 2011. Ty přišly zcela nečekaně a šlo o generační válku, na kterou nebyla společnost vůbec připravena. V nočních nepokojích šlo o život. Pět lidí bylo zavražděno, mnoho dalších přišlo o domov a živobytí. Zdivočelá mládež rabovala a zapalovala obchody. Příčin takového chování byla celá řada. Disfunkční rodina, dlouholetá degradace státního školství, vysoká nezaměstnanost mezi mladými lidmi, či gangsterská kultura ve velkých městech. Lavinu uvolnily ekonomické problémy, díky nimž byly sníženy rozpočty jednotlivých resortů až o dvacet procent. Škrty postihly kluby mládeže, které bez peněz přestaly fungovat. Mezi nejvíce postiženými oblastmi bylo např. Haringey v Londýně, kde přestalo v době školních prázdnin fungovat třináct klubů mládeže. Roli škol a klubů proto převzaly gangy. Systém se začal rozpadat. Zadrženo bylo 1600 osob, jejichž průměrný věk byl 22,3 roku. Nejmladšímu zadrženému bylo 11 let.⁵¹ Politici je označili za pouhé pouliční agresory s tím, že budou za své jednání tvrdě potrestáni. Ani se nesnažili přemýšlet nad tím, proč tato nedovzdělaná a nezaměstnaná mládež, často žijící na sociální podpoře, bez výhledu na úspěšnou životní kariéru a práci, obrátila svůj hněv proti společnosti, ve které žije.

Česká společnost jako celek našťestí takto polarizována zatím není. Neklid dnešní doby není odrazem její materiální chudoby, ale odrazem ideového chaosu, ztráty tradičních hodnot, popírání autorit, nerespektování zkušeností a rychlého vpádu nových vzorců chování. Takovéto nedomyšlené chápání svobody jako nezodpovědné libovůle je velmi nebezpečné. Proto je nutné vytvářet u mladých lidí zdravé občanské postoje a návyky, které budou důležitou prevencí jejich nežádoucí radikalizace, zárukou zdravého vývoje společnosti a posilování její soudržnosti. Mládež musí být nejen vzdělávána, ale také se sama vzdělávat, nejen být orientována, ale sama se orientovat, nejen plnit zadané úkoly a problémy, ale sama je rozpoznávat a formulovat. Jedině tehdy bude nová generace zárukou a nadějí občanské společnosti.

---

⁵¹ KOCOUREK, M. (2011, 15. srpna). Děti rabováním povinné. Mladá fronta DNES, s. 12A.

3. Masmédia jako faktor ovlivňující politickou kulturu

Rozvoj moderní společnosti je nedílně spojen s využíváním informací, jejichž výroba a šíření je výsledkem činnosti masových médií. Ta mohou být tištěná nebo elektronická a zprostředkovávají přenos informací od jednoho člověka nebo skupiny do širšího a heterogenního publika. Tištěná informují psaným slovem a obrázky, elektronická prostřednictvím zvuku a obrazu. Masová média (masmédia) určitým způsobem prezentují realitu, která je mimo běžný dosah, nastolují témata, o kterých lidé přemýšlí, dávají událostem celospolečenský význam. Mají však i svoji negativní stránku, kterou je bulvarizace veřejného života, prezentace nereálného světa, nekontrolovatelné šíření pochybných informací, vyprazdňování politické diskuse a manipulace s veřejným míněním. Často jejich komerční a zábavní aspekty převažují nad závažnými celospolečenskými a politickými tématy. Podporují v lidech pasivitu a odcizení, podkopávají schopnost racionálního uvažování a kritického myšlení. Mají moc ovlivnit vztahy mezi institucemi, politickými stranami, politiky a jejich voliči. Ovlivňují rozhodování i samotných politiků a významným způsobem tak zasahují do politického života společnosti.

Podle mnoha autorů představují masová média vedle moci zákonodárné, výkonné a soudní, čtvrtou, avšak občany nevolenou moc ve státě.⁵² Jsou to sdělovací prostředky, které nezanedbatelným způsobem ovlivňují veřejné mínění. Mohou formovat postoje a názory veřejnosti na určitý problém nebo celospolečenskou otázku. Jsou mocným nástrojem, který umožňuje oslovit velké množství lidí, a kdo je ovládá, má značnou moc.⁵³ Někdy se osoby ovlivňující veřejné mínění rozlišují na ty, kdo ho tvoří, a na ty, které ho formují. Mezi první skupinu patří politikové, významné či populární osobnosti, do druhé náleží zpravodajští komentátoři, odborníci, učitelé.⁵⁴

Sílu a význam masmédií si velmi dobře uvědomují politici a politické strany. Vědí, že média mohou ovlivnit vnímání veřejnosti, stranické sympatie a preference. Proto v předvolebních kampaních vynakládají obrovské prostředky na výzkumy veřejného mínění, aby jim byli voliči nakloněni a oni si tak „ochránili“ své stranické zájmy. Některé agentury pro výzkum veřejného mínění spolupracují s politickými stranami dlouhodobě a na objednávku takové „výzkumy“ zhotovují a výsledky pak pouštějí do

---

⁵² FTOREK, J. Public relations jako ovlivňování mínění. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009, s. 141.

⁵³ PODRACKÝ, V. Návrat k domovu. 1. vyd. Olomouc: Votobia, 2004, s. 78.

⁵⁴ DAVID, R. Politologie – základy společenských věd. 5. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2003, s. 63.

sdělovacích prostředků, které takové mystifikace dál šíří. Veřejnost je poté zásobována čísly a předvolebními preferencemi, které neodpovídají povolební realitě.

Masmédia jsou také dobrým prostředkem vzájemného politického boje. Politici vyrábějí na své oponenty nejrůznější hanopisy, které pak ve správný čas vyplouvají na správných místech, včetně reakcí médií. Mívají formu partajních dopisů, interních materiálů či výčtů kauz opeřených o postelové zákulisí. Kolují i „kopie“ přísně tajných vyšetřovacích spisů, včetně rodných čísel, adres, dětí či milenek. Společným rysem bývá, že se na základ pravdivých informací kupí směs drbů a spekulací. Média pak slouží ke skandalizaci politických odpůrců, místo toho, aby svojí svobodu a nezávislost využívala ve prospěch zdravé demokratické společnosti.

Stranou zájmů politiků a politických stran nezůstává ani samotné politické zpravodajství. Prostřednictvím manipulací a personálního obsazení redakcí se snaží o získání vlivu v médiích. Chtějí rozhodovat o podobě audiovizuálních zákonů, aby mohli média přímo ovládat. To se děje přes Radu České televize, ale i přímými vstupy a úkolováním určitých lidí. Již nejde jen o nějaké zvláštní (nadstandardní) vztahy s vydavateli, ale přímo zastrahování o podobě inzerce a vysílacího času reklam. Pro noviny, které jsou závislé na inzerci z polostátních podniků typu ČEZ nebo Lesy České republiky, jsou takové tlaky přímo existenční. Dochází tak k překrývání reklamního byznysu s politikou.

Politici masmédia rádi využívají k naplnění svých cílů, na druhou stranu jsou však stále méně ochotni se do médií ze svých činů zodpovídat. Jejich snaha o sdělení konkrétních informací je čím dál menší a klesá s dobou, kterou v politice strávili. Posláním žurnalistů je také informace vyhledávat a zveřejňovat. Často se jako první dostávají k informacím, které zásadním způsobem ovlivňují život společnosti. Díky nim se může veřejnost dozvědět pravdu o korupčních systémech politických stran, zákulisních dohodách a neetickém jednání.

Ačkoliv si novináře veřejnost nevolí a nepřijímají se do práce ani na základě nějakých prověrek či psychologických testů, rozhodla se západní civilizace poskytnout jim speciální postavení. Žurnalisté dokonce disponují ochranou v zákoně, aby na ně nemohla politická síla. Plní veřejnou službu tím, že informují občany své země.⁵⁵ Svoji činností mohou významně přispět k úrovni politické kultury.

Problém českých médií však spočívá v tom, že, stejně tak jako celá společnost, vstoupili žurnalisté po roce 1989 do nové a hektické doby, plné změn a každodenních událostí. Získaná svoboda slova a tisku však zůstala nevyužita. Žurnalistika se velmi

---

⁵⁵ TABERY, E. (2011, 17. dubna). Zveřejnit, či nezveřejnit? Respekt, ročník XXII/15, s. 78.

rychle přizpůsobila ekonomickým, politickým a sociálním zájmům. Její komerční lukrativnost a nedostatek kvalitních žurnalistů způsobily její literární a morální pokles. Základní hodnotou liberální žurnalistiky se stalo soukromé podnikání a soutěž volného trhu. Znakem kvality se stal „odbyt“ její produkce, protože dobré jsou takové věci, které se prodávají. Do českého politického zpravodajství pronikl bulvár. Novináři se pasovali do role politických komentátorů, kazatelů, soudců a expertů. V honbě za negativizmem odsuzují všechno a všechny. Sami se však často nechávají zneužívat stranickými sekretariáty a za drobné informace referují v jejich prospěch. Není dodržována etika, nejsou odlišovány komentáře od zpráv, informace jsou povrchní bez řádného ověření pravdy. Chybí kvalitní investigativní žurnalistika, neexistuje přímá odpovědnost za odvedenou práci.

V tvrdé konkurenci a přesycenosti mediálního trhu a před hrozbou bankrotu četní majitelé i šéfredaktoři rezignovali na plnění tří základních funkcí svobodné žurnalistiky: bránit demokracii (v pojetí vlády lidu, skrze lid a pro lid), tlumočit názory veřejnosti a přinášet veřejnosti potřebný servis. Počet a úloha bulvárních a zábavních médií u nás roste v době, kdy v tradičních demokraciích po smutných zkušenostech této „svobody“, tohoto „liberalismu bez přívlastků“, je na ústupu. Není náhodou, že zahraniční vlastníci českých médií patří právě do kategorie méně úzkostlivých zastánců morálky.⁵⁶

3.1 Funkce masmédií v politickém procesu

Na roli médií ve společnosti existují různé názory. Tyto odlišné pohledy na jejich fungování jsou vyjádřeny konkurenčním (liberálním) modelem a dominantním modelem.⁵⁷

Konkurenční model zachycuje „ideální“ stav:

- konkurence vytváří svobodný komunikační prostor,
- média plní kontrolní funkci,
- pracovníci médií jsou reprezentanty veřejného zájmu.

Model dominance se zaměřuje na skutečnosti, které liberální model nepostihuje. V tomto modelu se má za to, že:

- média udržují existující hodnotový a ideologický systém – kulturní konsenzus;
- vládnoucí skupiny řídí společnost prostřednictvím kontroly myšlenek a vlivu kultury;

---

⁵⁶ BARTOŠEK, J. Média – politika – společnost na konci 2. tisíciletí. In Člověk a česká společnost na prahu 21. století. Sborník z 8. mezioborového kolokvia v Kmově. Opava: Open Education&Sciences, 2000, s. 122.

⁵⁷ PROROK, V., LISA, A. Politologie. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 213.

- k základním mechanismům dominance patří ekonomické faktory (vlastnictví médií), politické faktory (legislativa, cenzura, regulace, kulturní faktory (personální obsazení médií).

Síla masmédií spočívá v tom, že umožňují rychlé a dostupné šíření masových informací k veřejnosti. Mají funkci mocenskou, informační, výchovnou, vzdělávací a zábavnou. Jejich všeobecná dostupnost je výrazem demokracie, v níž se stírají sociální hranice vrstev a tříd. S tím je také spojena standardizace toho, jaké informace jsou dále šířeny. Na jedné straně musí být masová kultura šířená médii přitažlivá a srozumitelná pro široké vrstvy obyvatel, tedy musí respektovat jejich úroveň vzdělání a vkus, na druhé straně tak většina sdělovaných informací není příliš kvalitních, vede k jejich pasivnímu konzumu a celkové kulturní stagnaci.

Masová kultura v médiích je převážně oddechová, intelektuálně nepříliš náročná, odvádějící člověka do fiktivního světa. Obrazy násilí, brutality a přemíra sexu otupují lidské citění, mohou způsobit povrchní vztah k životu, svému okolí a hodnotám společnosti. Kritici masové kultury poukazují na nebezpečí průměrnosti „stádnosti“ až likvidaci individuality. Člověk je různým způsobem manipulován ve svém myšlení, jednání, stává se masovým člověkem. Obháječi zase ukazují, že masová kultura je nezbytným prostředníkem odpoutání od všedních starostí dne a drsnosti života, útočištěm před složitým a odcizeným světem.⁵⁸

Kromě masové kultury přináší masmédiá také moderní poznatky, nové informace a vyšší kulturu určenou pro náročné publikum. Zprostředkovávají informace o světovém kulturním dědictví, přibližují široké veřejnosti náročná literární, hudební a umělecká díla. Jsou indikátorem, ukazatelem informovanosti, životního stylu, hodnotového a politického zaměření občanů.

V rámci politického procesu mají masmédiá sílu zefektivnit a zkvalitnit jednání i rozhodování, mohou sjednotit, vzdělávat a ovlivňovat veřejnost tak, aby se zvyšovala jejich identifikace s politickým systémem společnosti. Plní významnou úlohu při nastolování a formování politických témat, informují veřejnost o činnosti politiků, politických stran a výsledcích jejich práce. Obecně jsou média považována za hlídacího psa demokracie.

V postmoderní společnosti se královnou médií stala televize, která změnila politiku z umění možného na umění nemožné. Jejím prostřednictvím strany slibují, preferují své kandidáty a programy. Kdo není v televizi, jako by vůbec nebyl. Svě by o tom mohli vyprávět malé mimoparlamentní politické strany, které se v televizi objevují velmi

---

⁵⁸ HAVLÍK, R. Úvod do sociologie. 4. vyd. Praha: Karolinum, 2004, s. 39.

zřídka. Koncept masových médií se však v současnosti mění v důsledku možnosti využívat internet. Ten dnes zahrnuje televizi, osobní webové stránky, veřejné sociální sítě, blogy, video hosting atd. To, co bylo dříve doménou skupiny tvůrců masových médií, je dnes potencionálně přístupné i jednotlivcům. Veřejnost si informace vybírá, sama se rozhoduje, co ji zajímá. Informace získává z více zdrojů, tyto si může lépe ověřit a udělat si na ně svůj názor.

Při nedostatečném politickém vzdělání veřejnosti se však masmédia mohou stát nástrojem ideové a politické manipulace. K ovlivňování veřejného mínění se používají techniky a aktivity public relations (PR). Jedná se o aplikovanou sociální vědu využívající poznatků psychologie, sociologie a dalších disciplín, jejichž prostřednictvím je vědomě a inteligentně manipulováno s názory a zvyky veřejnosti. Ti, kdo ovládají tyto neviditelné společenské mechanismy, zakládají skrytou vládu, která je skutečnou vládnoucí silou.

Významnou, a v mnoha ohledech klíčovou součástí PR je publicita v médiích. K získání publicity slouží zejména:⁵⁹

- tiskové zprávy a konference,
- setkání s politickými představiteli po skončení jednání,
- novinářské cesty,
- umělé vyvolání dojmů masové a spontánní akce,
- výběr informací, pozdržení informací, zlehčování.

Další složkou PR je propaganda. V politice se jedná se o manipulaci s veřejností, jejímž úkolem je prosazení politických cílů vlád, stran, hnutí nebo jiných subjektů. Je zaměřená na získání a udržení moci, odvedení pozornosti od politických a společenských problémů. Má výrazně negativní zabarvení, pracuje s emocemi, kombinuje polopravdy s pravdivými informacemi vytrženými s kontextu. Smyslem propagandy není informovat, ale ovlivnit, případně dočasně zajistit stabilitu systému.

3.2 Masmédia jako zprostředkovatel politiky mládeži

Masmédia, od tradičních tiskovin přes rozhlas a televizi až po počítače a internet, přinášejí do lidského života významné obohacení. Díky nim jsou každodenně přinášeny i ze vzdálených míst aktuální informace a poznatky ze všech oblastí lidského života. Význam času a prostoru se relativizuje. Během chvíle se člověk přenesse o tisíce kilometrů, je informován o životě na druhém konci světa, o vývoji politiky, ekonomiky nebo výsledcích sportovních utkání. Lidé mají možnost srovnání toho, jak se žije jinde,

---

⁵⁹ PROROK, V., LISA, A. Politologie. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 169.

zda lépe nebo hůře, a co je toho příčinou. Také si mohou lépe uvědomit propojenost dnešního světa a vnímat události v globálních souvislostech. Masmédia jsou významným činitelem socializace člověka.

To je však jen jedna strana mince. Na druhé straně masmédia přispívají ke vzniku masové společnosti vyznačující se některými specifickými rysy, jako jsou atomizace společnosti, nedostatek sociálních vazeb nebo odcizení. Informační a komunikační technologie nabízejí i rozmanité způsoby zábav posilujících nežádoucí sklony a postoje. Přinášejí stále častěji i příležitosti k navazování kontaktů přerůstajících v nebezpečí svedení či zneužití dětí a mládeže. Vznikají závislosti způsobující, že to, co zprostředkovávají, oslabuje vnímavost pro to, co lze nazvat životem z první ruky a co je zřejmě základem způsobilosti obstát před člověkem tváří v tvář, v dobrém i zlém, v každodenním styku i ve vypjatých situacích nezastupitelného morálního rozhodování.⁶⁰

Masmédia se ráda tváří, že nabízejí univerzální obraz světa, že usilují o objektivitu a neutralitu. Problém je v tom, že sdělovaný obsah je pouze zkratkou a výběrem, který někdo provedl. Ten někdo mohl třeba hájit cizí zájmy, sledovat osobní prospěch, mít zájem na vyvolání atmosféry strachu či nedůvěry. Proto by lidé měli být mediálně gramotní, aby se dokázali na nabízených zprávách orientovat a nepodléhali pouze účelovým informacím, které jsou jim předkládány. Je nutné, aby o předkládaných informacích dále přemýšleli, hledali souvislosti a skryté významy.

Nejohroženější skupinou populace jsou vzhledem ke svému věku děti a mládež. Je nesporné, že televize, video či počítač u této skupiny osob masivně ovlivňují skladbu jejich dne, zájmy, vzory k napodobování, způsoby chování, hodnotové systémy, názory a postoje. Nejvýznamnějším a nejrozšířenějším médiem je internet. Ten se stal pro mládež nejpřitažlivějším způsobem trávení volného času. U některých z nich jde již o závislost. Internet nabízí virtuální svět, prostředí bez zábran. Mladí lidé mohou anonymně projevit svoje osobní názory a přesvědčení, sdělit to, co jinak musí potlačovat, co se stydí projevit, ale co by přesto a právě proto nade vše rádi vyjádřili.⁶¹ Dospívající mládež, se na internetu cítí odvážnější, výřečnější a otevřenější. To však s sebou přináší i řadu úskalí – virtuální sexuální obtěžování, ztrátu intimních nebo osobních dat, prezentaci radikálních myšlenek, absenci sankcí, atd.

Čas, který mladá generace věnuje médiím, je daleko větší než čas věnovaný ostatním mimoškolním činnostem. Proto je nutné, aby ti, co se podílejí na socializaci

---

⁶⁰ HELUS, Z. Dítě v osobnostním pojetí. 2. vyd. Praha: Portál, 2009, s. 77-78.

⁶¹ HELUS, Z. Dítě v osobnostním pojetí. 2. vyd. Praha: Portál, 2009, s. 80.

mladé generace nejvíce, tedy rodina a škola, uplatňovali mediální výchovu jako nástroj zdravé občanské sebeobrany. V rámci edukačního procesu se tak mladá generace naučí pozvolna porozumět sdělovanému textu, rozlišovat argumentování založené na rozumu od manipulace, demagogie či emocí. Je důležité poznat čistou zprávu od neověřených, účelových a povrchních informací. Pochopit, že ne vždy jsou předkládány pravdivé a etické informace.

Nezastupitelná je role mediální výchovy v oblasti reklamy. Prodejci stále častěji reklamu směřují na mládež, o které ví, že ráda přijímá aktuální módní trendy a nakupuje značkové zboží. Reklama se tak stává útokem na peněženky rodičů, kteří musí dětem vysvětlovat, že cílem reklamy je prodej a zisk. V postmoderní společnosti je proto úloha mediální výchovy velmi důležitá, protože jen gramotní lidé, mající vlastní názor, rozhodující se podle svobodné vůle, jsou méně náchylní k manipulaci.

Mládež se vzhledem ke svému věku aktivně neúčastní politického procesu. To ovšem neznamená, že je politika nezajímá. Především středoškoláci dávají najevo svůj postoj k politice a prezentaci politických stran v médiích. Přes sociální sítě živě diskutují, reagují na celostátní i komunální politiku, svolávají se k pořádání happeningů a jiných akcí. Nová média tak z mládeže již nedělají pouhé konzumenty a příjemce politických a občanských názorů jiných lidí. Mladá generace rychle pochopila, že prostřednictvím médií je možno účinně bojovat proti nešvarům, které je trápí.

O tom, jak média mohou ovlivnit běh událostí, se přesvědčil mladý student žurnalistky Gracián Svačina, který bydlí v dětském domově v Jemnici. Ten v září roku 2010 napsal do časopisu pro děti z dětských domovů Zámeček vtipnou reportáž, v níž popisoval, jak usilovně se dětský domov v Jemnici, v němž vyrostl, připravoval na návštěvu manželky prezidenta republiky paní Livie Klausové. Problém byl v tom, že právě tento čtvrtletník dostával peníze na svoji činnost z nadačního fondu manželů Klausových. Paní Klausové se však článek zdál neuctivý a nenechala si to pro sebe. A tak se stalo, že v roce 2011 místo slíbených 30 tisíc korun nepřišla na provoz časopisu ani koruna. Zdůvodněno to bylo tak, že se správní a dozorčí rada nadace rozhodla přispět jiným žadatelům. Mladého kolegu ale nakonec podpořili renomovaní novináři, sportovci, podnikatelé a drobní dárci, kteří, když zjistili stav věci, přispěli na sponzorských darech finanční částkou ve výši 182.000,- Kč. Zachráněn byl tak nejen dětský časopis, ale vybrané peníze přispěly i na kurzy a pobyty dětí v přírodě, během nichž instruktoři své svěřence připravují na samostatný život.⁶²

---

⁶² KARÁSKOVÁ, I. (2011, 26. října). Klausová se naštvála, místo ní pomohly časopisu desítky lidí. Mladá fronta DNES, s. 5A.

4. Vlivy působící na socializaci mládeže

Mládí je překlenovacím obdobím mezi dětstvím a dospělostí, ve kterém dochází k významným fyzickým, psychickým i sociálním změnám. Fyzický vývoj člověka se postupně zpomaluje, až se úplně zastaví. Naopak v psychickém vývoji dochází k velkým změnám, které kladou zvýšené nároky na psychické zpracování. Na konci tohoto období je završen fyzický, ale především psychosociální vývoj včetně profesní přípravy. Mladý člověk vstupuje do světa dospělých.⁶³

Zatímco o spodní hranici tohoto vývojového období se nevedou větší spory (15 let charakterizuje začátek profesní přípravy i předání občanského průkazu), určení horní hranice je daleko diskutabilnější. V odborné literatuře je toto období nazýváno adolescencí a je vymezeno věkem od 15 do 20 let. Někteří autoři (např. Nosál, Klíma) naopak uvádí, že mládež je věková skupina od 15 do 29 let. Ve statistikách se objevuje předěl na hranici 25 let, což zhruba odpovídá průměrnému přístupu k vymezení mládeže.⁶⁴ Rozdíl je také v hodnotové orientaci dívek a chlapců ve věku 15 až 20 let, které jsou jiné než starší mládeže. Podstatné pro věkové členění mládeže je stupeň vrůstání a zapojování do společnosti. Přestože je spojuje mnoho společných rysů, jde o velice nesourodou skupinu lidí. To se projevuje v jejich životním stylu, názorech na svět, společnost a politické problémy.⁶⁵

V tomto období stojí mladý člověk na prahu své životní dráhy, sumarizuje předchozí i hledí do budoucnosti; spojuje plány s konkrétními cíli. Často probíhají i velmi silné krize identity. Různé rozklady, deprese, obavy.⁶⁶ V adolescenci dochází k největšímu ohrožení rozvoje osobnosti, a to když jedinec nezvládá problémy a úkoly svého vstupování do dospělosti a místo toho utíká do nejrůznějších závislostí (na alkoholu, drogách, sektách, upadlém televizním diváctví, hracích automatech, sázkách), ke kriminalitě, promiskuitě apod.⁶⁷ Mládež se bouří proti zažitým konvencím, je kritická vůči svému okolí. Již nechce být pasivním adresátem výchovy, ale chce být stále samostatnější. V myšlení převažuje radikalismus a nekompromisnost. Zvýšeně kritičtí bývají především ke svým rodičům, čímž dochází ke generačním sporům.

---

⁶³ KLÍMA, P. Vztahy mezi pedagogikou a sociální prací. In Děti a mládež v obtížných životních situacích. 1. vyd. Praha: Themis, 2004, s. 356.

⁶⁴ BURIÁNEK, J. Sociologie. 3. vyd. Praha: Fortuna, 2008, s. 114.

⁶⁵ VACEK, L. Čtení o veřejném mínění. 1. vyd. Praha: Orego, 1997, s. 74.

⁶⁶ KOHOUTEK, R. Vývojová psychologie. 2. vyd. Bmo: Institut mezioborových studií Bmo, 2003, s. 10.

⁶⁷ HELUS, Z. Dítě v osobnostním pojetí. 2. vyd. Praha: Portál, 2009, s. 254.

Dalším objektem kritiky se stává institucionalizované vzdělávání (škola), protože zjištěné poznatky života se často rozcházejí s oficiálními edukačními plány.

V tomto období se mladí lidé začínají zajímat o svět kolem sebe, stávají se členy různých zájmových skupin a utváří si náhled na společnost, ve které žijí. Postupnou socializací se tak začleňují do společnosti. Přijímají hodnoty a vzorce chování společnosti. Zároveň však nechtějí být jen pasivními čekateli na dospělost, ale chtějí se na osudu svého života aktivně podílet. Se začleňováním do společnosti – socializací – dochází i k jejich politizaci. Vnímají a utvářejí si názor na politiku, na její fungování a vliv. Cítí, že politika ovlivňuje také jejich život. Již se nejedná o malé děti, ale o právně zodpovědné občany.

Prvními, kdo u dětí formují jejich politickou orientaci, hodnoty a ideály, jsou jejich rodiče. Jedná se o latentní, primární politickou socializaci, na niž má vliv rodinná tradice, společenské postavení rodičů i aktuální politická situace. Příchodem do školy se dítě učí přijímat sociální řád a setkává se s autoritou učitele. Poprvé se zde setkává se základy demokracie, volí si svého předsedu či mluvčího. Na některých školách funguje i dětský parlament. V rámci školních osnov se seznamuje s historií státu a jeho národními hrdiny. Učí se rozeznávat národní symboly, státní svátky a jejich smysl. Postupně začíná rozlišovat jednotlivé politické strany a jejich představitele.

Velký význam pro získání politických postojů mládeže má střední škola. Součástí učiva jsou předměty týkající se občanského života a politiky obecně. Zde se mládež seznamuje s fungováním politických stran a volebním systémem. Začíná kriticky přemýšlet o politice a stavu společnosti. Ze studenta se stává občan. V tomto období, na rozdíl od starší generace, mládež preferuje takové hodnoty jako přátelství, láska, vzdělání, ale i možnost svobodného rozhodování.

Vliv vrstevníků na politickou socializaci není úplně zásadní, protože mladý člověk přebírá od kamarádů jiné hodnoty než politické mínění. Zajímají ho především vrstevníci opačného pohlaví. S nimi hovoří o životě, budoucnosti, společném pohledu na svět. Často se v tomto období vytvářejí přátelství i partnerství na celý život. Touha po nových poznacích přivádí mladého člověka k sebevzdělávání, čímž se vytvářejí vlastní představy a názory na společnost, ve které žije. Adolescence se tak stává obdobím, kdy se biologicky dozrálý jedinec učí být dospělým a svébytným. Snaží se nalézt svoji osobní životní identitu. To s sebou přináší nejen pocit svobody a velkých očekávání, ale také stavy úzkosti a odpovědnosti. Musí se rozhodnout pro své budoucí povolání, zvažuje, jakým směrem se v životě vydá.

Významným činitelem socializace mládeže je také „referenční skupina“, což je termín označující skupinu či sociální vrstvu, která je průvodcem ve vývoji vlastních

hodnot, postojů, chování a sebeobrazu. Referenční skupiny mají jak normativní, tak srovnávací funkci. O normativní funkci lze hovořit tehdy, jestliže jedinec přejímá hodnoty a normy, tyto respektuje ve svém myšlení a jednání či se jim podřizuje. Srovnávací funkce přispívá k vytváření osobní identity pomocí interakce se vzory, ideály a názory, se kterými se na své cestě životem setkává a mezi kterými se rozhoduje.⁶⁸ Referenční skupiny zahrnují nejen členské skupiny (k nimž jedinec právě patří), ale také skupiny, k nimž by chtěl či nechtěl patřit.

V průběhu dospívání dochází k postupné harmonizaci a stabilizaci osobnosti. Mladí lidé poznávají a názorově si ujasňují vlastní životní orientaci a světonázorové pozice. Nabyté zkušenosti, získaná kvalifikace, změna myšlení a hodnot zlepšují jejich vztahy vůči společenskému prostředí. Dochází k uvědomělému přejímání kulturních hodnot, které mají rozhodující vliv na další chování a prožívání. Získané životní zkušenosti kvalifikují a legitimují mladého člověka jako občana.

Socializace umožňuje mladým lidem, aby si v rámci obecné politické kultury vytvořili vlastní model postojů vůči okolní politické realitě, získali individuální orientaci v přístupech k úkolům, cílům a situačním momentům politického systému, jehož jsou součástí.⁶⁹ V oblasti občanské seberealizace a sebesocializace se identita mládeže utváří a projevuje zejména zapojováním do různých akcí a hnutí, zvažováním účasti v organizacích a stranách. Dochází tak k postupné politické socializaci.

Politická socializace je komplexní proces, při kterém si jedinec uvědomuje politické jevy, začíná se učit politickým faktům a formovat vlastní politické postoje. V širším smyslu je politická socializace „vtažení“ kteréhokoliv subjektu společenského života do stávající politické kultury. V užším smyslu jde o proces formování stránky mladého jedince, procesem jeho učení, získávání osobních zkušeností při vstupu do stávající politické kultury, která ho obklopuje. Je to proces, který mu poskytuje možnost dorozumět se a rozumně jednat v rámci politického systému dané společnosti. Faktory politické socializace jsou stejné jako u socializace obecně: rodina, škola, vrstevníci.⁷⁰

Vliv společnosti na politickou socializaci mladého jedince se promítá různými způsoby. Nejčastěji přímým kontaktem s volební kampaní (např. na volebních shromážděních), kontaktem zprostředkovaným skrze masovou komunikaci (rozhovory v novinách, televizi, reklamě), kontaktem zprostředkovaným interpersonálními vztahy

---

⁶⁸ KOŤA, J. Socializace. In *Obrazy dětství v dnešní české společnosti...* Brno: Barrister & Principal, 2004, s. 37.

⁶⁹ KŘÍŽKOVSKÝ, L., ADAMOŤ, K. *Základy politologie*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1993, s. 94.

⁷⁰ DAVID, R. *Politologie*. 5. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2003, s. 60.

(debata s vyučujícími, rodiči, spolužáky).⁷¹ Události, se kterými se mládež setkává, zobecňují její představu o tom, jak vypadá celá společnost, jak je demokratická, heterogenní, jak se v ní řeší konflikty. Její politické myšlení se odvíjí od celkové politické situace a vlastních zkušeností. Své názory následně vyjadřuje v průzkumech veřejného mínění, účasti ve volbách, členstvím v politických stranách či přímou aktivní činností v politice. Negativně může být vliv společnosti na politickou socializaci chápan v případě, že mladý člověk žije v totalitní společnosti. Takový systém neumožňuje srovnávat podobnosti a kontrasty politické reality a setkávat se s radikálně odlišným názorem ostatních.

Politická socializace přispívá k formování poznatků, zkušeností, názorů, postojů a citových vztahů a hodnotových měřítek vůči danému politickému systému. Vytváří vlastní názor na politickou kulturu společnosti.⁷² Vede mladé lidi k tomu, jak se mají chovat, aby obstáli ve složitých podmínkách politického života obce, politické strany, státu, aby dosáhli vytyčených cílů. Z tohoto pohledu je velmi žádoucí, aby se mládež setkávala ve společnosti s různými názory a postoji, učila se řešit konflikty vzniklé z této různosti. Získané informace přispívají k inspiraci a větší demokracii.

Vývoj politické socializace nekončí dosažením stavu dospělosti. Jde o proces, který trvá po celý život. Období dospívání je ale pro průběh politické socializace zcela zásadní. Zde jsou základy nejpevnějších a nejtrvalejších vztahů člověka ke společnosti a státu, ve kterém žije. Okolnosti, za kterých taková politická socializace probíhala, výrazně ovlivňují budoucí politickou orientaci člověka. Promítají se do obsahu myšlení, jednání a způsobu prosazování politických zájmů.

4.1 Mládež a politika

Politika představuje oblast působení moci a vlivu na rozmístování zdrojů ve společnosti, zahrnuje boj o účast na tomto rozdělování, formuluje a svými nástroji realizuje rozhodnutí týkající se celé společnosti a regulující její chování a vztahy k ní. Politický systém obsahuje komplex politických vztahů, organizací a institucí, idejí, norem a hodnot. Jeho prostřednictvím se uskutečňuje politická moc a mobilizují se zdroje k dosažení politických cílů.⁷³ Ty nemusí být pouze finanční, ale také lidské.

Protože velkou část populace vždy tvoří mladá generace, stává se i ona objektem zájmu politiky a politiků. V jejich očích je mládež často chápána jako „tabula rasa“, jejíž poslušnost, oddanost a naivitu si lze přetvořit k obrazu svému a získat ji tak pro

---

⁷¹ NOSÁL, I. et. al. *Obrazy dětství v dnešní české společnosti*. 1. vyd. Brno: Barrites & Principal, 2004, s. 154.

⁷² KŘÍŽKOVSKÝ, L., ADAMOVIČ, K. *Základy politologie*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1993, s. 94.

⁷³ HAVLÍK, R. *Úvod do sociologie*. 4. vyd. Praha: Karolinum, 2004, s. 90.

„svoji“ věc. Politici stále nepochopili, že mladí lidé, nezatížení minulostí, plní elánu a síly, budou vždy kritičtí k autoritářství, k diskriminaci a různým formám násilí. Je tomu tak dnes stejně jako v minulosti.

Dvě největší diktatury 20. století – fašismus a komunismus dovedli práci s mladými lidmi k dokonalosti. Za účelem manipulace byly vytvořeny hromadné organizace, ve kterých se mládež sdružovala a kde s ní bylo dále pracováno. Základní myšlenkou obou režimů byla jednota společnosti. Tato jednota byla dovedena až do „totality“, tj. politické kontroly všech stránek života společnosti (školský, společenských organizací, umění kultury, rodiny) a do podřízení jedince a jeho osobního života potřebám a zájmům společnosti. Díky tomu byl setřen rozdíl mezi státem a občanskou společností.⁷⁴ Dějinné události však nakonec způsobily, že mládež se svým pozitivním vztahem ke svobodnému rozhodování, spravedlivé společnosti a humanismu se stala v rozhodujících okamžicích českého národa (rok 1939, 1949, 1968, 1989) hybnou silou společnosti, majákem demokracie.

Přestože v dnešní době žijeme v demokratické společnosti, řada ekonomických, politických a sociálních událostí zapříčinila, že řada mladých lidí považuje současný stav společnosti za nepřijatelný, nedůvěřují justičnímu systému, necítí žádné jistoty v hodnotových žebříčcích. Mladým lidem začínají pravidla a normy, o něž by se mohli pevně opřít, citelně chybět. Jejich politické myšlení je v pohybu. Jsou ochotni své názory na současnou politiku a politickou kulturu prezentovat veřejně. Vymýšlejí různé akce, happeningy a protesty.

Například v Hodoníně na Masarykově náměstí se studenti dne 20. 4. 2011 pustili do symbolického mytí vchodů radnice od „špíny“. Na pomoc si vzali megafon, kbelíky, hadry a smetáky a pod heslem „hody hody doprovody, studenti vám drhnou schody“ se pustili do práce. Tímto happeningem, na který pozvali i opoziční zastupitele a obyvatele Hodonína, tak chtěli vyjádřit, že se jim nelíbí současné poměry na radnici. Poté s heslem „přidala se opozice, Hodoňáků myje více“, vyjadřovali nespokojenost s tím, jak současná koalice pro město pracuje.⁷⁵

To v Litoměřicích dne 1. 9. 2011 začali studenti školní rok na Gymnáziu Josefa Jungmanna rovnou demonstrací. Studenti společně s rodiči a bývalými zaměstnanci školy bojovali za odstoupení ředitelky Evy Bulasové (ČSSD), kterou kritizovali za špatné hospodaření, propouštění kvalitních pedagogů a snížení kvality výuky. Pod hesly „chceme kvalitu, ne učňák; do widzenia, pani dyrektor“ upozorňovali na její

⁷⁴ PROROK, V., LISA, A. Politologie. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 1009, s. 88.

⁷⁵ RAISKUBOVÁ, H. (2011, 21. dubna). Studenti myli z recese „špinu“ hodonínské radnice. Mladá fronta DNES, s. 2B.

pochybení a také na to, že situaci neřeší ani Ústecký kraj jako zřizovatel školy. Mezi revoltující studenty rychle přijeli řečnit politici, v jejichž podání měl protest spíše politický mítink. Slibovali všechno možné (i nemožné) a snažili se tak uhrát body sami pro sebe. U mikrofonu jich defilovala celá řada od senátora Jaroslava Doubravy až po poslance Jaroslava Foldynu. Sbírat politické body od občanů Ústeckého kraje přišel prostřednictvím svého zástupce i bývalý předseda vlády Jiří Paroubek.⁷⁶

Objevila se také studentská iniciativa pod názvem Inventura demokracie, která sdružuje ty mladé lidi, kterým není lhostejný současný stav demokracie a politické kultury v České republice. Cílem je snaha dlouhodobě zvýšit aktivity mladých lidí na veřejném dění a vytvořit inspirativní prostředí pro vznik dalších občanských iniciativ. Jejich oblastí zájmu se stala čtyři základní témata: zprůhlednění mechanismů zadávání veřejných zakázek, zamezení legislativních přílepků, depolitizace kontrolních institucí a omezení poslanecké imunity.

Výňatek z charty Inventury demokracie⁷⁷

„Jako studenti a příslušníci nastupující generace se nechceme smířit s apatií národa, hluboce poznamenaného obdobím dlouhé nesvobody, a chceme zřetelně poukázat na to, že život v demokracii už ze samotné podstaty tohoto slova přináší nejen práva a svobody, ale i zodpovědnost za stav společnosti a mravní směřování státu. Přestože se představa o apriorní bezmoci šíří naší republikou, chtěli bychom vzbudit zájem o věci veřejné a prolomit bariéru nezájmu ve společnosti, a také odstranit neustále se zvětšující propast mezi občany a jejich volenými zástupci, na které určitou část svých práv delegujeme.“

Politikou však cloumají i silné a nebezpečné emoce. Svě by o tom mohl vyprávět mladík, který dne 21.9.2011 vulgárně nadával ministru financí Miroslavu Kalouskovi (TOP 09) poblíž poslanecké Sněmovny. Ministr právě nastupoval do auta, když na něho mladík začal pokřikovat, že je zloděj a bude viset. To si ministr nenechal líbit, z vozu vystoupil a přišel k němu. Poté oba zmizeli v podloubí Sněmovny, kde ministr přešel od slov k činům a mladíkovi nafackoval. Novinářům následně Kalousek celý incident popsal takto: „Prostě jsem vystoupil z Poslanecké sněmovny a sprostě mě napadl jakýsi mladík ve věku mého syna. Ty urážky byly natolik hrubé, že mi přišlo vhodné dát mu pár facek. Vzhledem k tomu, že proti tomu protestoval, dal jsem mu druhých pár facek, aby pochopil, že ta reakce je zcela adekvátní. Odmítám, že došlo k jakémukoli incidentu. Nestalo se nic jiného, než že jsem profackoval jednoho drzého spratka.

⁷⁶ ŘÍHOVÁ, B. (2011, 2. října). „Do widzenia, pani dyrektor“. Lidové noviny, s. 2.

⁷⁷ <http://www.inventurademokracie.cz/kdo-jsme/charta-inventury-demokracie/> [cit: 25.1.2012 10:35]

Nebylo to poprvé ani naposled⁷⁸. Poté upřesnil, že facky považoval za dobrý pedagogický instrument, který prospěje k jeho výchově a mentálnímu vývoji. Veřejnost tak dostala negativní signál, jak jednat se svými odpůrci a ještě se považovat za hrdinu. Taková forma komunikace politiků s občany je však nepřijatelná, nehledě na to, že se mohlo jednat o trestný čin výtržnictví. V této souvislosti se naskýtá i řada otázek: Měl ministr slovní útoky na svoji osobu ignorovat anebo podat na mladíka trestní oznámení? Měli by veřejně činné osoby unést větší míru kritiky? Jisté je, že reakce na verbální napadení ze strany neznámého mladíka byla od pana Kalouska neadekvátní. Vysoký ústavní činitel by se takto chovat neměl. Politik mající sebevědomí a eleganci přece nemůže svoje odpůrce za vulgární výpady napadat na ulici a vyřizovat si s nimi účty násilím. I to je však obraz současné politické kultury v České republice.

4.2 Politické souvislosti výchovy a vzdělávání mládeže

Socializace je postupnou přeměnou člověka jako biologického tvora ve společenskou bytost.⁷⁹ Odehrává se v biologicky, psychologicky i sociálně vymezených etapách, v určitém prostoru a čase. Významným socializačním činitelem je škola, která je odrazem sociálního, kulturního a politického prostředí dané společnosti.

Školství a politika se protínají ve dvou rovinách. Za prvé, politika ovlivňuje úroveň výchovy a vzdělávání tím, že rozhoduje o zákonech, nařízeních, vyhláškách a reformách týkajících se jednotlivých typů škol, podílu výdajů veřejných rozpočtů na školství či úloze vzdělání pro jedince a společnost. Za druhé, stát a jeho politika má zájem o přímou kontrolu nad tímto odvětvím, protože samotná povinná školní docházka je určitým způsobem státního donucení, jehož cílem je výchova občana, který bude vůči státu a režimu loajální. Výchova a vzdělávání tak reflektují na politické zájmy, jsou výrazem politických priorit těch, kteří mají moc „sociálně určovat“ vědění, a tím vnutit své významy ostatním. Vštěpováním respektu učitelé připravují dítě či mladého člověka k uznání společenských poměrů ve společnosti, k akceptování stávající struktury vztahů a hierarchii hodnot. Cílem je přiblížit mladým lidem takové vidění reality, které bude v souladu s politickými zájmy společnosti.

V podmínkách českého státu nejde o jev nijak neobvyklý. Bylo tomu tak i v minulosti, kdy výchova, vzdělávání a příslušné instituce podléhaly vlivům akceptovaných i vnucených ideologií. Před první světovou válkou bylo školství podřízováno idejím katolicismu a věrnosti rakouskému trůnu, po vzniku Československé republiky se v něm rozvíjel duch vlastenectví, myšlenky demokracie

⁷⁸ http://zpravy.idnes.cz/kalousek-propleskl-na-namesti-mladika-ktery-mu-nadaval-pgg-/domaci.aspx?c=A110921_180917_domaci_kot [cit. 3.11.2011 10:35]

⁷⁹ REICHEL, J. Kapitoly systematické sociologie. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008, s. 157.

a čechoslovakismu. Okupace vnucovala školám nacistickou ideologii. Těsnost vztahu pedagogického působení na straně jedné a politických (mocenských) zájmů na straně druhé se nejvýrazněji projevil po roce 1948. Určující ideologií se stal „marxismus-leninismus“, prosazovaný prostřednictvím komunistické výchovy, se svojí tezí třídní podmíněnosti všech společenských jevů a jím ovlivněné koncepce „radikální sociologie výchovy“. Rok 1989 otevřel cestu novým politickým cílům výchovy, idejím demokracie, tržní ekonomiky a lidských práv.

Vliv politiky a ideologie na výchovu a vzdělávání však nemusí být zcela zřejmý. Projevuje se v různých více nebo méně skrytých formách, např. užívání ideologických pojmů a tvrzení jako „samozřejmostí“, ve formách školní disciplíny či v zavádění liberálních přístupů ve výuce. Jde o tzv. skryté kurikulum, tedy výukový program, plánované i neplánované učení ve škole, obsahy vzdělávání či obsah a metody výchovných a vzdělávacích aktivit, ale také zkušenosti žáků získané ve výchovně-vzdělávacím procesu.⁸⁰

V průběhu základní školní docházky jsou po dětech a mládeži vyžadovány vědomosti, dovednosti a návyky, podle předem stanovených osnov. Jsou nuceni přijímat a zvládat nepříjemné situace, omezení či zákazy. Osvojují si různé podoby, jak čelit psychickým traumatům (vyrovnat se s urážkami, zesměšňováním atd.) a učí se různým strategiím jak výuku „přežít“ (předstírají zájem, aktivitu, sympatie či lhostejnost vůči učitelům). Postupně si tak zvykají na zátěžové situace a získávají dovednosti, které mohou být důležité pro pozdější socializaci. Také vnímají chování, postoje a názory svých učitelů. Všimají si, zda žijí podle zásad, které se sami učí. Ze svého okolního prostředí mladí lidé přijímají podněty a názory, které nejsou vždy v souladu s morálkou a společenskou etikou. Tyto poté aplikují ve školním prostředí. Jedná o obcházení zákazů, podvádění, opisování, podlézání autoritám, vytváření utajovaných či nevhodných koalic se spolužáky. To jsou zkušenosti, které si do školního prostředí přinášejí „z venku“.

Na střední škole dochází k prohlubování vědomostí, ale také k výchově „občanů“. Zde středoškolští učitelé studenty hlouběji seznamují se státní legislativou, s významem a náplní práce státní správy a samosprávy. Záleží na osobnosti učitele, jeho morálních kvalitách a způsobu uvažování. Někteří z nich vedou studenty ke kritickému myšlení o vládě a politice, jiní se soustředí spíše na vytvoření občanské odpovědnosti, další zajímá pouze probrané učivo podle školních osnov. Na ty první se i po mnoha letech vzpomíná na třídních srazech jako na ty, kteří měli na formování studentů vliv a něco jim do života dali. Ostatní upadnou v zapomnění nebo se stávají terčem vtipů a posměchu.

---

⁸⁰ HAVLÍK, R., KOŤA, J. Sociologie výchovy a školy. 2. vyd. Praha: Portál, 2007, s. 34, 105.

Školní prostředí startuje a usměrňuje vzdělanostní dráhu, která je předpokladem dobré profesní kariéry. Ta zase zaručuje dobrý finanční příjem, majetek, prestiž a moc. O tom, jaké vzdělání bude škola poskytovat, se však nikdy nerozhoduje pouze ve školním prostředí. Podoba státních maturit či současná debata o reformě českého vysokého školství ukazují, že vliv politiky na tuto oblast je velmi významný. Po volbách je nově utvořena vláda a křeslo ministra školství je získáno určitou politickou stranou na základě koaliční smlouvy. Často je teprve poté uvnitř strany narychlo hledán vhodný kandidát. Nejprve je místo nabídnuto nějakému zasloužilému straníkovi (nejlépe předseda nebo místopředseda strany), pak je uvnitř členské základny hledán nějaký pedagog, a když ani poté se vhodného kandidáta nepodaří najít, tak je funkce nabídnuta nějakému „nestraníkoví“, který je prezentován jako nejlepší ministr. Funkce náměstků si rozdělí ostatní politické strany. Většinou jich je tolik, kolik stran zasedá ve vládě. Pracovní místo se však musí najít i pro ostatní členy strany. Vytváří se tak místa tajemníků, vedoucích kabinetů, sekretářů. Jde o politické funkce, které s odborností nemají nic společného. Z ministerstva se tak do dalších voleb stává politická základna a zdroj finančních prostředků. Výběrová řízení na dodavatele všeho možného vyhrávají firmy, které část svého zisku „přepouštějí“ do stranických pokladen. Situace se opakuje s novými volbami, kdy si vítězové přivádějí svoje nové „koně“.

Vliv žáků a studentů, jako nejdůležitějších aktérů vzdělávací politiky, je stále minimální. To vyplývá nejen z jejich malých zkušeností, ale i z toho, že velmi často mění status a ztrácí tak možnost kontinuálně získávat zkušenosti. Velmi pomalu se u nich probouzí povědomí (zejména vysokoškolských studentů) o vlastních právech, možnosti institucionalizovat se a prosazovat vlastní představy o organizaci, formách a obsahu vzdělávání.⁸¹To platí i pro jejich rodiče, kteří, zahlceni vlastními starostmi, často omezují svůj zájem jen na to, aby jejich potomek danou školu bez problému vystudoval.

Dobrá školní výchova a vzdělávání však může prospět společnosti tím, že veškeré socializační procesy bude zaměřovat k adaptaci na složité fungování společnosti, bude přispívat k utváření demokratického jednání mládeže a současně u ní bude vytvářet přesvědčení, že svět sice není dokonalý, ale je v lidských silách jej postupně měnit.⁸²

---

⁸¹ RÝDL, K. Vývoj české vzdělávací soustavy ve srovnání s obecnými tendencemi vývoje v zemích EU. In *Člověk a česká společnost na prahu 21. století*. 1. vyd. Opava: Open Education&Sciences, 2000, s. 114.

⁸² HAVLÍK, R., KOŤA, J. *Sociologie výchovy a školy*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007, s. 138.

4.3 Sociální pedagogika jako činitel ovlivňující politickou socializaci mládeže

Období dospívání je charakterizováno pluralitou cílů, hodnot, zájmů i rozmanitých životních situací, které přinášejí zvýšené nároky na společenskou adaptaci jedince. To vše se ve svých důsledcích projevuje nejen mnohočetností cest k seberealizaci, ale i poruchami socializace, mnohostí hrozeb sociálních obtíží a problémů a výskytem společenských obtíží či patologií.⁸³

Náročnost procesu socializace, konflikty mezi světem dospělých na jedné straně a světem dětí a mládeže na straně druhé přináší zkušenosti, že tradiční institucionalizované vzdělávání nemůže naplnit výchovné a vzdělávací cíle. Rozšiřuje se tak prostor pro uplatnění „sociálního prvku“ v pedagogické práci.

Tento prostor v posledních letech vyplňuje sociální pedagogika se svým dvojdimenzionálním sociálně-pedagogickým pojetím.⁸⁴ Sociální aspekty pedagogiky neznamenal, že výchova se týká pouze jednotlivců a jejich utváření pro společnost, pro sociální svět. Sociální pedagogika není vedle rodiny a školy jakousi třetí institucí, která realizuje společenskou starost o výchovu mladé generace. Spíše je instancí, jež pomáhá vyrovnávat vznikající rizika a konflikty a spolupracuje na přeměnách a vývoji společnosti. Pracuje tedy nejen pro společnost, ale působí i na změny společnosti a bývá jejím významným kritikem.⁸⁵ Hledá příčiny narušené socializace, které mohou být zaviněny stavem společnosti, proměnou hodnot, životním tempem, ale také změnou politického a ekonomického řádu.

Sociální pedagogika nemá v českém prostředí dlouhou tradici. Všichni významní průkopníci české sociální pedagogiky (Lindner, Bláha, Chlupatý, Galla, Hájek) usilovali o to, aby byla pedagogika založená na společenských cílech, připravovala mládež k lepší budoucnosti. Poukazovali na vztahy výchovy jako součásti kultury s dalšími kulturními oblastmi. Nezanedbatelný je i přínos T. G. Masaryka, který věnoval problémům výchovy, školy i studentů a jejich společenskému postavení řadu svých statí a přednášek. Ve svém díle *Student a politika* promlouvá k mládeži jako naději společnosti a hovoří o tom, že nejde jen o právo, ale přímo o povinnost, být politicky aktivní a zajímat se o věci veřejné.⁸⁶

---

⁸³ KLÍMA, P. Vztahy mezi pedagogikou a sociální prací. In *Děti a mládež v obtížných životních situacích*. 1. vyd. Praha: Themis, 2004, s. 356.

⁸⁴ KRAUS, B., SÝKORA, P. *Sociální pedagogika I*. Bmo: IMS Bmo, 2009, s. 11.

⁸⁵ KLÍMA, P. Vztahy mezi pedagogikou a sociální prací. In *Děti a mládež v obtížných životních situacích*. 1. vyd. Praha: Themis, 2004, s. 358.

⁸⁶ MASARYK, T. G. *Student a politika*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1990, s. 4.

Zlom ve vývoji české sociální pedagogiky nastal po roce 1989 a od této doby se prezentuje jako vědní disciplína, která je schopna pomoci s problémy, které přináší současná postmoderní společnost. Svým sociálním zaměřením se snaží jednak pomoci jedincům, kteří se dostali do složité životní situace, ale také se snaží pomoci ve výchově společnosti k sociálnímu chování. Svým pedagogickým pojetím se zaměřuje především na mládež a její socializaci do společnosti. Nejde jen o mimoškolní činnost či pedagogiku volného času, ale především pomoc dětem a mládeži v obtížných životních situacích. Ty mohou souviset s narušeným procesem socializace, chudobou, nezaměstnaností, přistěhovalectvím či různými sociálními deviacemi. Svoje pole působnosti tak sociální pedagogika nachází v rozšiřování existujících sociálních cest, v doplňování chybějících výchovných postupů či v kompenzaci rizikových procesů, jimiž děti a mládež procházejí v konkrétních životních situacích.

Každá společnost staví svoji bytostnou existenci na základě fungování mnoha podstatných oblastí. V průběhu historického vývoje se mění pouze hodnotové pořadí a jejich význam. Patří mezi ně například morálka, právo, náboženství, filozofie, ekonomika, umění, věda, výchova, ale také politika. V průběhu času se z nich vytvořily samostatné vědní disciplíny, které šly vlastní cestou rozvoje. Moderní sociální pedagogika tak mohla integrovat poznatky těchto věd a tyto dále rozvinout pro svoji praxi.

Základním kamenem sociální pedagogiky se stala sociologie jako věda o společenských jevech, vztazích a procesech.⁸⁷Dále pak psychologie, biologie, antropologie, filosofie, ekonomie, právo, teologie, andragogika a politologie. Význam politologie spočívá v tom, že je důležitá pro pochopení celkového politického vývoje ve světě, ve státě, pro pochopení politických systémů, řízení společnosti, úlohy státu v sociální a výchovně vzdělávací oblasti.⁸⁸Politologie nemá žádné řídicí principy či zákony, nenabízí žádné konečné odpovědi. Hlavním předmětem jejího zájmu je samotná politika, která bývá nejjednodušeji charakterizována jako omezené užívání sociální moci.⁸⁹

Objektem zájmu sociální pedagogiky je především sociální politika, která je do značné míry odvozena od politického a hospodářského systému společnosti. Podle Mühlpachra je sociální politika praktická aktivita, která má tři charakteristické definiční znaky: prospěšnost občanům, vázanost na ekonomické a mimoekonomické cíle, užívání

---

⁸⁷ HAVLÍK, R. Úvod do sociologie. 4. vyd. Praha: Karolinum, 2004, s. 6.

⁸⁸ KRAUS, B., SÝKORA, P. Sociální pedagogika I. Bmo: IMS Bmo, 2009, s. 14.

⁸⁹ DAVID, R. Politologie. 5. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2003, s. 15.

nástrojů umožňujících přerozdělování zdrojů od bohatých k chudým.⁹⁰ Mezi oblasti zájmu sociální politiky patří politika zaměstnanosti, sociálního zabezpečení, zdravotní, vzdělávací, rodinná, politika ve sféře bydlení. Aktéry procesu formování a uplatňování sociální politiky je řada subjektů, které mohou být v pozici tvůrců, aktivních realizátorů nebo příjemců (občan, rodina, politické strany, masmédiá, veřejná správa, atd.).

Úkolem sociální pedagogiky v oblasti sociální politiky je přispívat k pomoci těm, kteří se dostali do složité životní situace. Pomocí nástrojů sociální politiky se zapojovat do legislativního procesu, iniciovat změny i nové zákony v sociální oblasti, apelovat na politické strany, aby ve svých programech koncipovaly přístupy k řešení sociálních problémů a po volbách trvat na jejich realizaci. Ve své podstatě jde o „politický lobbying“, který bude mít za následek politická rozhodnutí ve prospěch sociálně znevýhodněné části populace.

Absolventi oboru sociální pedagogiky mohou svým působením na sociálních odborech ve státní správě a samosprávě iniciovat změny v sociální oblasti a tyto dávat do souladu s individuálními potřebami jedince a možnostmi společnosti. Připravovat takové legislativní normy a koncepce, které budou výrazně prosociální. Jiní mohou svojí praktickou každodenní sociálně výchovnou činností vytvářet u mladých lidí pozitivní vztah ke společnosti, tak jak ji chápe sociologie výchovy a vzdělávání. Jde o pomoc poradenskou (krizové linky, linky důvěry), vzdělávací (osvětová činnost, vedení klubů) nebo přímou práci v terénu (streetworker, mediátor). Díky těmto lidem si mládež osvojí kulturní vzorce chování, které ji budou ovlivňovat v její socializaci a vztahu k hodnotám dané společnosti.

---

⁹⁰ MŮHLPACHR, P, et. al. Sociální pedagogika II. Brno: IMS Brno, str. 101.

5. Empirická část práce

Problematika vztahu mládeže a politiky není tématem, které by se v české odborné literatuře objevovalo příliš často. Období dětství a dospívání bývá spíše vnímáno jako vývojová fáze života a ne jako sociální kategorie. Je to dáno historickými souvislostmi, kdy se rodiče i prarodiče dnešní mladé generace se naopak s politikou setkávali velmi často. Rozdělení světa po 2. světové válce zapříčinilo, že tehdejší mladá generace, stejně tak jako jejich rodiče, byla neustále konfrontována s politickým bojem západu a východu, strašena atomovou válkou a zbraněmi hromadného ničení. Svět dětí a mládeže byl politizován prostřednictvím „povinně dobrovolného“ sdružování v organizacích a také v rámci vzdělávacího systému. Šlo o vědomou politickou socializaci ve prospěch daného politického systému. Po roce 1989 se mělo za to, že do světa dětí a mládeže politika nepatří. Byl prosazován názor, že jejich svět má tvořit rodina, vrstevníci, škola, zábava a hry, ale ne politika. Škola byla definována jako apolitická instituce, branná a občanská výchova jako přežitek. Teprve v druhé polovině devadesátých let se na českých školách začínají objevovat vzdělávací projekty směřující k výchově informovaného, způsobilého a odpovědného člověka. Opakující se živelné události vrátily do společnosti a školství téma civilní ochrany, události 11. 9. 2001 zase problematiku bezpečnosti a globálních souvislostí. Také situace na domácí politické scéně a ekonomická krize vrátily zpět problematiku politiky mezi nejširší vrstvy obyvatelstva. Nejprve byli s danou situací konfrontováni dospělí, následně také jejich děti. Změny ve společnosti se promítly v jejich politické socializaci, odrazily se v jejich myšlenkách a názorech.

Společnosti však chybí zpětná vazba o tom, jaké názory mladá generace zastává, co ji trápí, jaké má starosti, nebo naopak zda je šťastná a spokojená. Vztah mládeže a politiky se zřídka stává předmětem analýz. Tato informační bariéra zapříčiňuje, že společnost zjišťuje problémy mládeže příliš pozdě, v době, kdy jsou již zaznamenány první problémy a je nucena je řešit. To je však na prevenci již příliš pozdě a nastupuje represe.

Současná mladá generace jako celek politicky radikalizována není. Situace se však může velmi rychle změnit. Úkolem odborné veřejnosti je přispívat k jejich orientaci v sociální realitě, upozorňovat na problémy, které je trápí, navrhnout změny a řešení.

5.1 Cíl empirické části

Cílem empirické části práce bylo pomocí kvantitativního sociologického výzkumu zjistit, jaký vliv má politická kultura na socializaci mládeže, jak ovlivňuje její vztah ke společnosti. Odborné politologické publikace se tomuto tématu věnují jen okrajově.

Většinou konstatují, že mládež je jedním ze subjektů politické socializace, obecně hovoří o činitelích socializace a jejich významu. Jde o teoretické práce, ve kterých se přímé názory mládeže příliš neobjevují.

První čtyři kapitoly diplomové práce shrnuly poznatky získané studiem dostupné literatury, odborných článků a informací z internetu, které se věnují problematice politické kultury a jejímu vlivu na socializaci mládeže. Na základě těchto poznatků byly stanoveny hypotézy, které byly potvrzeny nebo naopak vyvráceny. První se týkala názoru, že současná politická kultura silně ovlivňuje vztah mládeže k hodnotám společnosti. Dále se výzkum snažil potvrdit rozdíl ve vnímání politické kultury mezi dívkami a chlapci. Zkoumaný vzorek respondentů měl také potvrdit hypotézu, že mladá generace volí častěji levici a své volební právo považuje za nástroj, kterým může ovlivnit politiku.

5.2 Metody sběru dat

K ověření stanovených hypotéz bylo nutné zvolit adekvátní metodu sběru dat. Ta měla objasnit, zda politická kultura v České republice ovlivňuje socializaci mládeže jako celku, případně jakým směrem. Z důvodu zachování anonymity, diskrétnosti, časové náročnosti a zaujetí neutrálního hodnotícího stanoviska byla zvolena metoda dotazování formou písemného dotazníku. Ten měl za úkol zjistit názory a osobní postoje mládeže na toto témata.

Při tvorbě dotazníku bylo třeba vyřešit řadu problémů. Ty se týkaly především formulace a srozumitelnosti otázek vzhledem k věku dotazovaných. Dále se bylo třeba zamýšlet nad motivační stránkou dotazníku, aby respondenti neztratili zájem spolupracovat. Proto se jeho součástí stal průvodní dopis, kde byl vysvětlen účel výzkumu, způsob vyplnění dotazníku a poděkování za spolupráci. Těm, kteří projevíli o danou problematiku zájem, byl poskytnut emailový kontakt na zpracovatele. Sestavený dotazník byl prověřen pomocí tzv. předvýzkumu, kdy byl předložen k vyplnění náhodně vybranému vzorku 2 chlapců a 2 dívek. Na základě jejich reakcí a připomínek byl dotazník dále propracován. Problém se ukázal ve stanovení správného počtu otázek, výtky směřovaly i na srozumitelnost některých otázek a způsob vyplňování.

Výsledný dotazník tvořil soubor 25 především uzavřených výběrových otázek, kdy odpovědět na všechny otázky nebylo pro daný výzkum nezbytné. Byly však sestaveny do bloků tak, aby na sebe plynule navazovaly a pomohly tak s verifikací stanovených hypotéz. Úvod dotazníku tvořily demografické otázky (např. věk, pohlaví, bydliště), následovaly otázky na subjektivní postoje (názory, stanoviska). Většina otázek

umožňovala jednu z nabízených odpovědí, která se měla označit křížkem. Byly však i takové, kde respondenti mohli vybírat z více odpovědí či přímo vyjádřit svůj názor. Jako problematické se nakonec ukázaly otázky škálové, na které někteří respondenti neodpověděli. Závěr tvořil prostor pro sdělení připomínek a námětů.

Výsledkem uplatnění této metody bylo získání údajů, které bylo dále možno kvantifikovat, tj. vyčíslit, změřit, srovnat. Zjištěné informace byly analyzovány a následně přispěly k verifikaci stanovených hypotéz. Na druhou stranu je však nutné kriticky říct, že zvolená kvantitativní metoda přinesla neosobní tvrdá matematická data bez hlubšího postižení společenských jevů. Nevypovídají nic o motivovanosti studentů k odpovědím, jejich ekonomickém a sociálním statusu, který mohl významně ovlivnit rozhodování.

5.3 Charakteristika výzkumného vzorku

Cílovou skupinu tvořili studenti středních škol, kteří ve školním roce 2011-2012 ukončí středoškolské studium vykonáním maturitní zkoušky. Jednalo se o mladé lidi, novou nastupující generaci na prahu dospělosti, kteří dovršením věku 18-ti let získávají právo volit a tak se přímo aktivně účastnit politického procesu. Výzkum byl proveden na třech středních školách. Díky vstřícnosti pedagogů se ho zúčastnili studenti Gymnázia Integra Brno, se sídlem Brno, ulice Rašelinova 11, dále studenti Střední odborné školy a Středního odborného učiliště strojírenského a elektrotechnického, se sídlem Brno, ulice Trnkova 113, a studenti Střední odborné školy a Středního odborného učiliště Blansko, se sídlem Blansko, ulice Bezručova 33. Dále byli osloveni jednotlivci (dětí přátel a známých), kteří se stali účastníky předvýzkumu a dále ti, se kterými se výzkumník náhodně setkal v průběhu psaní diplomové práce.

5.4 Dotazníkové šetření a jeho analýza

Samotná realizace dotazníkového šetření byla prováděna v době od 12. 10. 2011 do 16. 12. 2011. Celkem bylo celkem rozdáno 100 dotazníků. Většina z nich byla vyplněna během školního vyučování za přítomnosti učitele. Ti dotazníky rozdali ve třídách v rámci výuky, bez přítomnosti výzkumníka. Ne všichni oslovení studenti však dotazníky vyplnili. Důvod nevyplnění nebyl zjištěn. Individuálně oslovení respondenti buď přímo řekli, že nemají o součinnost zájem, nebo naopak si dotazník vzali a k žádosti přistupovali velmi zodpovědně. Na nabídku emailové korespondence nikdo nereagoval.

Při následném vyhodnocování dotazníků bylo zjištěno, že projektu se zúčastnilo 91 respondentů, obou pohlaví, přibližně stejného věku. Z toho počtu bylo 63 chlapců (69%) a 28 dívek (31%). Při zpětné analýze tohoto stavu bylo konstatováno, že výsledek

byl dán typem oslovených škol. Jednalo se převážně o odborné školy, kde studuje větší procento chlapců než dívek. I přes tento hendikep v nepoměru pohlaví respondentů byla zkoumána jedna ze stanovených hypotéz, a to, zda existuje rozdíl ve vnímání politické kultury mezi dívkami a chlapci.

Nejvíce vyplněných dotazníků se vrátilo od respondentů ve věku 18 let (40%). Více než polovina respondentů (52%) uvedla, že žije ve městě nad 50 tisíc obyvatel. Naopak nejméně (12%) bylo respondentů ze sídel o velikosti do 50 tisíc obyvatel. Největší početní zastoupení (71%) měli studenti, kteří navštěvují střední odbornou školu. Spokojenost se svým životem vyslovily dvě třetiny dotázaných. Téměř stejný počet (69%) souhlasil s názorem, že demokracie je lepší než diktatura. Z provedeného výzkumu vyplývá, že chlapci (78%) více inklinují k demokracii než dívky (50%) Českou republiku jako demokratickou zemi vnímá 60% respondentů. O současnou politiku se zajímá 53% dotázaných, většina (86%) však není s jejím stávajícím stavem spokojena. To platí i o politických stranách a jejich image. Ideální politickou stranu si představují jako tým pracující pro blaho země, bez hádek a nereálných slibů. Vztah mladé generace k politice nejvíce ovlivňují média a společnost, je však i hodně takových, kteří se řídí vlastním názorem. Svého práva jít poprvé volit rozhodně využije 45% respondentů. Dalších 33% o tom minimálně uvažuje, jen 2% respondentů se vyjádřila zcela záporně. Procento kladně rozhodnutých dívek je výrazně větší, než chlapců. Zajímavý údaj poskytla otázka týkající se povinnosti volit. Ti, kteří volit chtějí, zastávají názor, že účast ve volbách by měla být povinná. Rozdělení politických stran na levicové a pravicové přineslo poznání, že mládež tyto pozice hodnotí často jinak, než by si uvedené strany přály. Nejvíce sympatií a potencionálních voličů mají současné parlamentní strany. Pomyslným vítězem studentských voleb se stala TOP 09. Desetina mladých lidí však na otázky, týkají se jednotlivých politických stran, neuměla nebo nechtěla odpovědět. Výzkum dále naznačil, že budoucích politiků mezi mládeží moc není. Někteří o tom sice uvažují, více bylo však těch, kteří tuto možnost ostře odmítli. Hmotný zisk, vlastní prospěch a touha po moci jsou podle studentů hlavním důvodem, proč lidé vstupují do politiky. Mladá generace vnímá Českou republiku jako stát, kde zákony nejsou příliš dodržovány. O to více se zde daří korupci. Nejvíce je podle dotazníku přítomna mezi politickými stranami, u policie a soudů. Téměř polovina dotázaných studentů (47%) si myslí, že média neinformují o korupci přesně a nestranně. Další neví (38%), a tak těch, kteří médiím věří, je jen 14%. V hodnocení reprezentace jednotlivých veřejných činitelů dopadl nejlépe prezident, následován lidmi z komunální politiky. Špatně nedopadl ani premiér. Nejhuře dopadli zástupci dolní komory Parlamentu. Závěrečný prostor k zveřejnění vlastních názorů byl využit pouze v jednom případě, kde bylo upozorněno

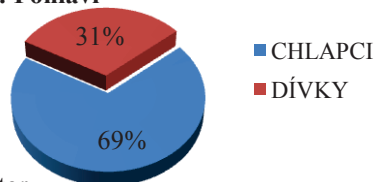
na existenci strany Strana svobodných občanů, která nebyla v nabídce preferencí. Zjištěné výsledky byly analyzovány a zpracovány do grafů a tabulek.

5.4.1 Základní sociodemografické údaje respondentů

Otázka č. 1: Pohlaví dotazovaných

Z celkového počtu 91 dotazovaných bylo 63 chlapců a 28 dívek.

Graf č. 1: Pohlaví

zdroj: autor

Otázka č. 2: Věk dotazovaných v době šetření

Tabulka č. 1: Věk dotázaných

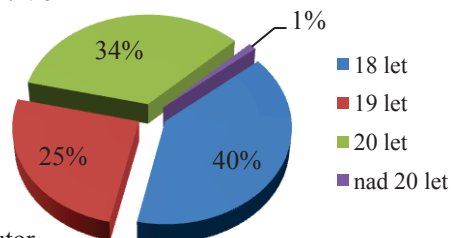
	CHLAPCI		DÍVKY		CELKEM	
	abs. počet	proc.	abs. počet	proc.	abs. počet	proc.
méně než 18 let	0	0%	0	0%	0	0%
18 let	26	41%	10	36%	36	40%
19 let	17	27%	6	21%	23	25%
20 let	19	30%	12	43%	31	34%
nad 20 let	1	2%	0	0%	1	1%
Celkem	63	100%	28	100%	91	100%

zdroj: autor

Nejvíce dotazovaných bylo ve věku 18 let a to 36 osob (40%). Následovala je skupina ve věku 20 let, těch bylo 31 (34%). Třetí místo tvořili ti, kterým bylo 19 let. Tuto kolonku zaškrtilo 23 osob (25%).

Jeden respondent uvedl věk jiný, tedy, že mu bylo více než 20 let (1%). Zatímco nejvíce chlapců (více než dvě pětiny) bylo ve věku 18 let, dívek bylo nejvíce ve věku 20 let (také více než dvě pětiny).

Graf č. 2: Věk

zdroj: autor

Otázka č. 3: Bydliště respondenta

Tabulka č. 2: Bydliště

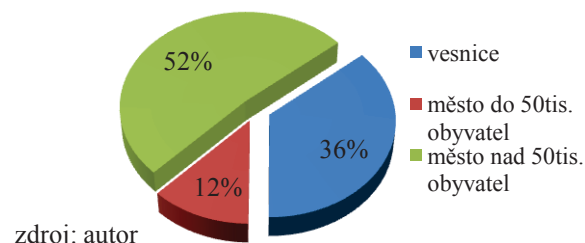
	CHLAPCI		DÍVKY		CELKEM	
	abs. počet	proc.	abs. počet	proc.	abs. počet	proc.
vesnice	27	43%	6	21%	33	36%
město do 50tis. obyvatel	5	8%	6	21%	11	12%
město nad 50tis. obyvatel	31	49%	16	57%	47	52%
Celkem	63	100%	28	100%	91	100%

zdroj: autor

Více než polovina dotazovaných studentů bydlela ve městě nad 50 tisíc obyvatel. V tomto směru nebylo většího rozdílu mezi dívkami a chlapci. Tato skutečnost byla pravděpodobně zapříčiněna tím, že dvě ze tří oslovených středních škol měly sídlo ve městě Brně. Třetina oslovených studentů uvedla jako místo svého bydliště vesnici.

Určitou roli zde hrálo místo bydliště výzkumníka, který bydlí na vesnici a tak často oslovoval mládež ve svém okolí. Často se jednalo o „potomky“ jeho vrstevníků a přátel, kteří se také podíleli na předvýzkumu. Bydliště v menším městě do 50 tisíc obyvatel

Graf č. 3: Bydliště

zdroj: autor

označilo v dotazníku pouze 11 osob (12%). Tabulka ukazuje, že dvě třetiny všech mladých lidí uvedlo jako místo svého bydliště město, pouze třetina na vesnici.

Otázka č. 4: Typ studované střední školy

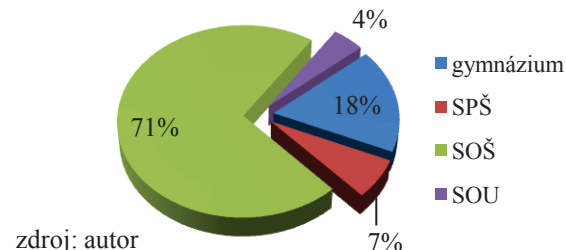
Tabulka č. 3: Vzdělání

	CHLAPCI		DÍVKY		CELKEM	
	abs. počet	proc.	abs. počet	proc.	abs. počet	proc.
gymnázium	10	16%	6	21%	16	18%
SPŠ	2	3%	4	14%	6	7%
OA	0	0%	0	0%	0	0%
SOŠ	47	75%	18	64%	65	71%
SOU	4	6%	0	0%	4	4%
jiná	0	0%	0	0%	0	0%
Celkem	63	100%	28	100%	91	100%

zdroj: autor

Nejvíce oslovených mladých lidí studovalo střední odbornou školu. Z nabízených možností tak odpovědělo 65 osob (71%). Následovalo gymnázium, kde studovalo 16 osob (18%). Střední průmyslovou školu studovalo 6 osob (7%). Jednalo se především o studenty Střední průmyslové školy Jedovnice. Tito studenti byli osloveni individuálně. Jejich připomínky a náměty formovaly konečnou podobu dotazníku. Střední odborné učiliště označily 4 osoby (4%). Tato skutečnost byla pravděpodobně dána označením dvou středních škol, které mají v názvu Střední odborná škola a Střední odborné učiliště.

Graf č. 4: Vzdělání

zdroj: autor

Otázka č. 5: Jak jste celkově spokojen/a se svým životem?

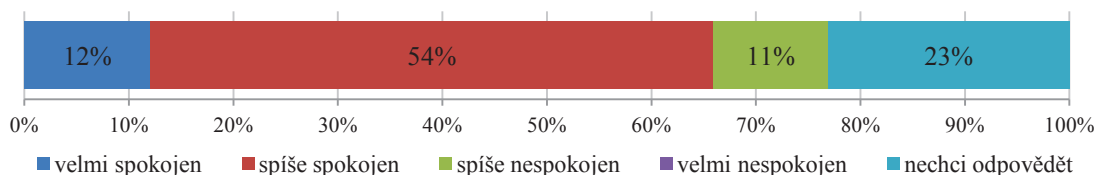
Tabulka č. 4: Spokojenost s životem

	CHLAPCI		DÍVKY		CELKEM	
	abs. počet	proc.	abs. počet	proc.	abs. počet	proc.
velmi spokojen	7	11%	4	14%	11	12%
spíše spokojen	33	52%	16	57%	49	54%
spíše nespokojen	4	6%	6	21%	10	11%
velmi nespokojen	0	0%	0	0%	0	0%
nechci odpovědět	19	30%	2	7%	21	23%
Celkem	63	100%	28	100%	91	100%

zdroj: autor

Na otázku spokojenosti se svým životem odpovědělo více než tři pětiny dotázaných, (60, 66%), že je se svým životem spokojeno. Z nich 11 je spokojeno velmi (12%) a dalších 49 spíše ano (54%). Určitou nespokojenost vyjádřila pětina dotázaných. Další jedna pětina dotázaných se však k této otázce odmítla vyjádřit. Výsledky ukázali, že se svým životem jsou více spokojeny dívky než chlapci, kteří se také v 30% odmítli z blíže nezjištěného důvodu k dané věci vyjádřit.

Graf č. 5: Spokojenost s životem

zdroj: autor

5.4.2 Vztah mladých lidí k demokracii a české politice

Otázka č. 6: Je demokracie lepší než diktatura?

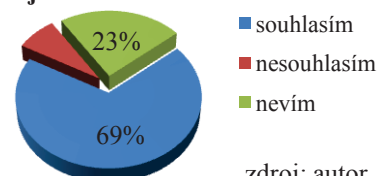
Tabulka č. 5: Demokracie lepší jak diktatura

	CHLAPCI		DÍVKY		CELKEM	
	abs. počet	proc.	abs. počet	proc.	abs. počet	proc.
souhlasím	49	78%	14	50%	63	69%
nesouhlasím	5	8%	2	7%	7	8%
nevím	9	14%	12	43%	21	23%
Celkem	63	100%	28	100%	91	100%

zdroj: autor

S názorem, že „demokracie je lepší než diktatura“ souhlasily více než dvě třetiny dotázaných. Zajímavé je, že dívek se takto vyjádřila jen polovina, zatímco chlapců téměř čtyři pětiny. Svůj nesouhlas s uvedeným názorem vyjádřila necelá desetina dotázaných. Pětina dotázaných nevěděla jak odpovědět. Mezi nimi však bylo výrazně více dívek než chlapců.

Graf č. 6: Demokracie lepší jak diktatura

zdroj: autor

Otázka č. 7: Myslíte si, že je Česká republika demokratickou zemí?

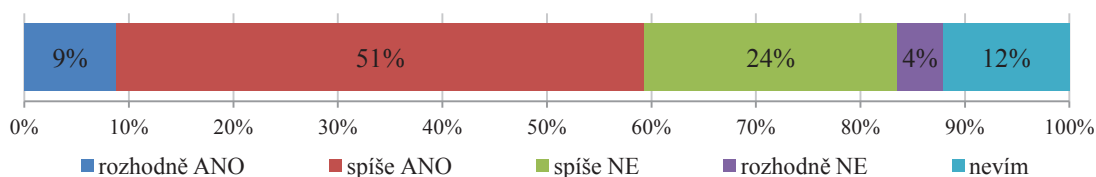
Tabulka č. 6: ČR je demokratická země

	CHLAPCI		DÍVKY		CELKEM	
	abs. počet	proc.	abs. počet	proc.	abs. počet	proc.
rozhodně ANO	6	10%	2	7%	8	9%
spíše ANO	32	51%	14	50%	46	51%
spíše NE	18	29%	4	14%	22	24%
rozhodně NE	2	3%	2	7%	4	4%
nevím	5	8%	6	21%	11	12%
Celkem	63	100%	28	100%	91	100%

zdroj: autor

Na tuto otázku odpověděla kladně nadpoloviční většina, celkem 56 dotázaných studentů. Z tohoto počtu je o demokratické podobě státu rozhodně přesvědčeno 8 dotázaných, 46 soudí, že spíše ano. Jedenáct studentů nedokázalo odpovědět, 22 usoudilo, že spíše ne. Jen 4 studenti se vyjádřili zcela negativně. Pro tři pětiny mladých lidí vnímá Českou republiku stále demokratickou zemí a není významného rozdílu v názoru dívek a chlapců.

Graf č. 7: Je ČR demokratická země?

zdroj: autor

Otázka č. 8: Jak by podle Vás vypadal ČR, kdyby byla plně demokratickou zemí?

Cílem této otázky bylo, aby studenti vyjádřili své osobní názory. Volný prostor však vyplnila jen třetina dotázaných. Ostatní nechtěli nebo neuměli odpovědět. Ti, kdo tak učinili, většinou napsali jen krátkou odpověď bez hlubší myšlenky. Často se v různých variantách opakoval názor, že by stát vypadal jinak než teď. Nebyla by korupce, politici by se chovali zodpovědněji, prezidenta by volili přímo občané. Mladým lidem chybí referenda o nejdůležitějších otázkách a zákonech, vadí jim rozhodování bez souhlasu většiny. Další část dotázaných naopak uvedla, že plná demokracie není možná, protože stát by nefungoval, a to z důvodu anarchie, chaosu, lidské povahy. Jeden účastník výzkumu uvedl, že lidé potřebují pevnou ruku.

Otázka č. 9: Do jaké míry Vás politika v České republice zajímá?

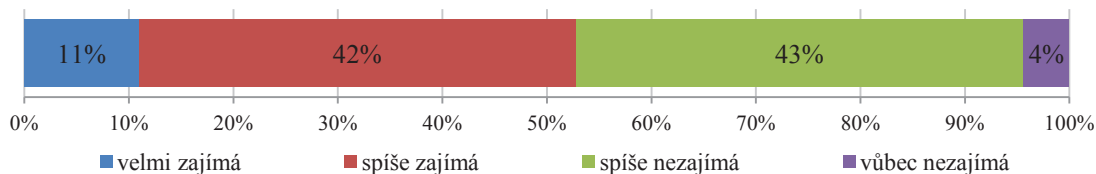
Tabulka č. 7: Zajímají se o politiku

	CHLAPCI		DÍVKY		CELKEM	
	abs. počet	proc.	abs. počet	proc.	abs. počet	proc.
velmi zajímá	6	10%	4	14%	10	11%
spíše zajímá	28	44%	10	36%	38	42%
spíše nezajímá	27	43%	12	43%	39	43%
vůbec nezajímá	2	3%	2	7%	4	4%
Celkem	63	100%	28	100%	91	100%

zdroj: autor

Více než polovina mladých lidí (53%) uvedla, že je politika zajímavá. Druhou skupinu (47%), ale politika nezajímá. Z tohoto počtu 11% politika zajímá intenzivně, naopak pouhá 4% procenta nezajímá vůbec. Slovo „spíše“ tak ukazuje, že mládež není ve vztahu k politice ještě pevně vyhraněna. Jejich názor se vyvíjí s momentální situací a aktuálními problémy. Jejich svět v období dospívání je naplněn jinými zájmy, než je právě politika.

Graf č. 8: Zajímají se o politiku?

zdroj: autor

Otázka č. 10: Jste spokojen/a se současným stavem politiky v České republice?

Tabulka č. 8: Spokojenost se stavem politiky

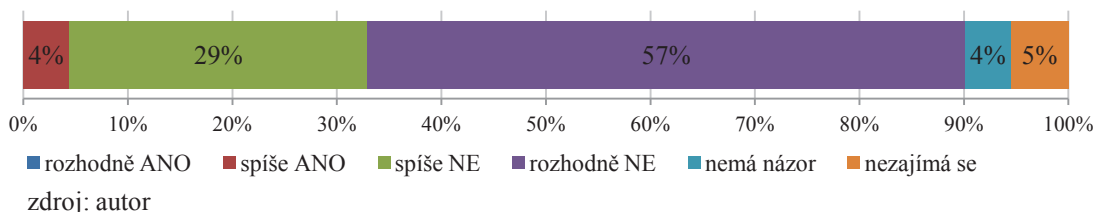
	CHLAPCI		DÍVKY		CELKEM	
	abs. počet	proc.	abs. počet	proc.	abs. počet	proc.
rozhodně ANO	0	0%	0	0%	0	0%
spíše ANO	2	3%	2	7%	4	4%
spíše NE	18	29%	8	29%	26	29%
rozhodně NE	38	60%	14	50%	52	57%
nemá názor	0	0%	4	14%	4	4%
nezajímá se	5	8%	0	0%	5	5%
Celkem	63	100%	28	100%	91	100%

zdroj: autor

Tato otázka obsahovala šest možných odpovědí. Kdyby se dotazovaní měli rozhodnout pouze ze dvou, určitě by uvedli, že ne. Svůj rozhodný nesouhlas vyjádřilo 52 dotázaných, spíše nesouhlasilo 26 dotázaných, názor neměli 4 oslovení, 5 politika vůbec nezajímá. Jen 4 dotázaní (2 chlapeci a 2 dívky) uvedli určitou spokojenost se současným stavem politiky. Nespokojených bylo 86% dotázaných. Toto číslo je jistě vysoké, na druhou stranu však ukazuje, že mladí lidé v České republice politiku sledují a hodnotí. Taková nespokojenost může být iniciátorem změny a aktivní občanské

angažovanosti. Jde jen o to, přesvědčit ty, které politika nezajímá, že útěk před skutečností není řešením, protože ovlivňuje také jejich život.

Graf č. 9: Spokojení se stavem české politiky?

Otázka č. 11: Jakou image mají podle Vašeho názoru současné politické strany?

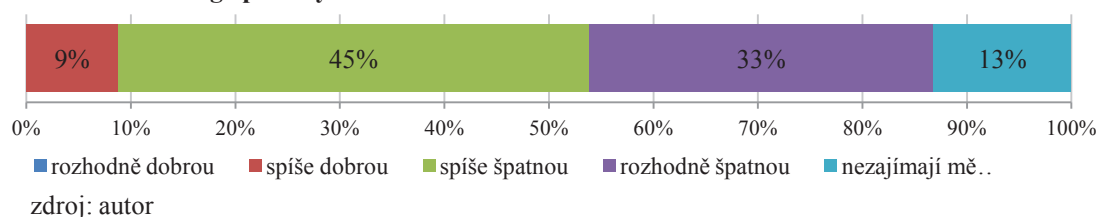
Tabulka č. 9: Image politických stran

	CHLAPCI		DÍVKY		CELKEM	
	abs. počet	proc.	abs. počet	proc.	abs. počet	proc.
rozhodně dobrou	0	0%	0	0%	0	0%
spíše dobrou	8	13%	0	0%	8	9%
spíše špatnou	29	46%	12	43%	41	45%
rozhodně špatnou	16	25%	14	50%	30	33%
nezajímají mě (politické strany)	10	16%	2	7%	12	13%
Celkem	63	100%	28	100%	91	100%

zdroj: autor

Většina dotázaných se shodla v názoru, že image politických stran je rozhodně špatná (33%), nebo spíše špatná (45%). Nenašel se student, který by image politických stran hodnotil výrazně kladně, jen 8 chlapců (9%) vyslovilo určitou naději. Ostatní se o politické strany raději nezajímají (13%). Výrazně negativněji se na politické strany dívají dívky, jsou daleko radikálnější a mají v dané věci jasno. Část chlapců buď váhá a neví, nebo politické strany zcela ignoruje.

Graf č. 10: Image politikých stran

Otázka č. 12: Jak by se podle Vás měla chovat ideální politická strana?

Opět se jednalo o otázku, ve které studenti mohli volně sdělit svůj názor. Ti, kdo odpověděli na otázku č. 8, věnovali čas i otázce 12. K tématu se vyjádřili chlapci i dívky téměř ve stejném počtu. Doporučení mladé generace politickým stranám zní: hlásat pravdivá hesla, neslibovat nesplnitelné, plnit sliby, nezadlužovat stát, vzájemně spolupracovat, pracovat pro dobro občanů. Myšlenka spolupráce a jednoty byla společná všem odpovědím. Někteří studenti si také přáli, aby politické strany odmítli

jednotnou evropskou měnu a více se snažili o podporu zemědělství a exportu. Byli i takoví, kteří konstatovali, že ideální politická strana neexistuje a vzhledem k lidské povaze existovat nebude.

Otázka č. 13: Kdo ovlivňuje váš vztah k politice? (možnost více odpovědí)

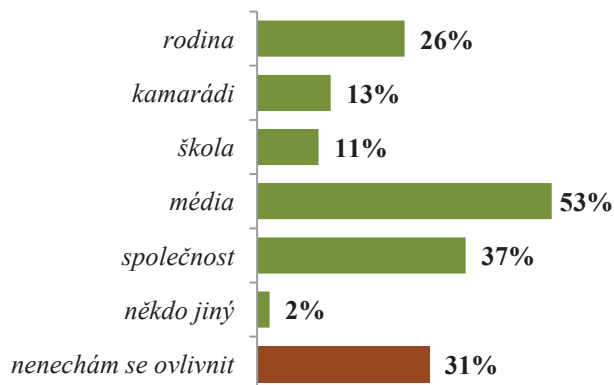
Tabulka č. 10: Ovlivňují vztah k politice

	CHLAPCI		DÍVKY		CELKEM	
	abs. počet	proc.	abs. počet	proc.	abs. počet	proc.
rodina	12	19%	12	43%	24	26%
kamarádi	8	13%	4	14%	12	13%
škola	6	10%	4	14%	10	11%
média	38	60%	10	36%	48	53%
společnost	28	44%	6	21%	34	37%
někdo jiný	2	3%	0	0%	2	2%
nenechám se ovlivnit	20	32%	8	29%	28	31%

zdroj: autor

U této otázky si studenti mohli vybrat ze sedmi nabízených možností. Dále jim bylo umožněno uvést více možností a tak jich nakonec bylo uvedeno 158. Z celkového počtu 91 studentů jich 28 přímo uvedlo, že se nenechá ovlivnit. Z uvedeného je tedy patrné, ostatních 73 studentů udělilo 130 hlasů a tedy v průměru skoro každý hlasoval pro dvě možnosti. Vítězem se stala média se 48 hlasy, společnost jako celek získala 34 hlasů, třetí místo obsadila rodina se 24 hlasy. Kamarádi měli 12 hlasů, škola 10 hlasů. Únikovou možnost označit někoho jiného, bez bližšího vyjádření, zvolili dva studenti. Potvrdil se obecně uznávaný názor o síle a významu médií. Jejich náskok před ostatními činiteli je velmi výrazný. Společnost, její kultura a hodnoty, také výrazně ovlivňují vztah mladých lidí k politice. Třetí bronzovou příčku obsadila rodina, jako základní socializační činitel. Naopak význam školy na politickou orientaci mládeže nebyl prokázán.

Graf č. 11: Ovlivňují vztah k politice

zdroj: autor

5.4.3 Mládež a volby

Otázka č. 14: Využijete svou první nejblíží možnost jít volit?

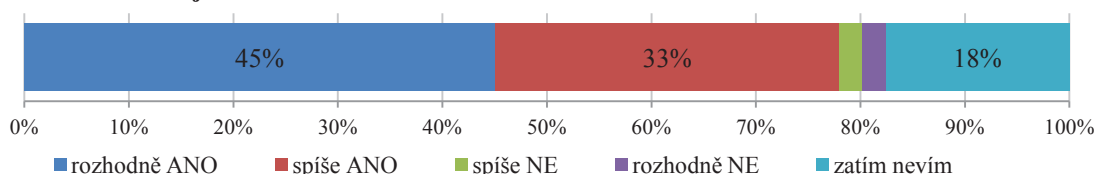
Tabulka č. 11: Využijí možnost volit

	CHLAPCI		DÍVKY		CELKEM	
	abs. počet	proc.	abs. počet	proc.	abs. počet	proc.
rozhodně ANO	21	33%	20	71%	41	45%
spíše ANO	26	41%	4	14%	30	33%
spíše NE	2	3%	0	0%	2	2%
rozhodně NE	2	3%	0	0%	2	2%
zatím nevím	12	19%	4	14%	16	18%
Celkem	63	100%	28	100%	91	100%

zdroj: autor

První možnost dát někomu ve volbách svůj hlas si podle výzkumu rozhodně nenechá ujít 45% mládeže. Dalších 33% si tuto možnost pravděpodobně ujít nenechá. Jen 2% rozhodně volit nepůjdou, další 2% asi nepůjdou. Zbytek, tedy 18% dotázaných ještě neví, jak se rozhodne. Zajímavé je srovnání mezi dívkami a chlapci. Z tabulky je patrné, že dívky v naprosté většině volit chtějí (celkem 85%), zbytek není ještě rozhodnuto a váhá, na kterou stranu se přidá. Postoj k volbám je určován osobnostními charakteristikami, rodinou, medií a celkovým stavem společnosti.

Graf č. 12: Půjdou volit?

zdroj: autor

Otázka č. 15: Myslíte si, že by účast ve volbách měla být povinná?

Tabulka č. 12: Myslí si, že účast ve volbách by měla být povinná

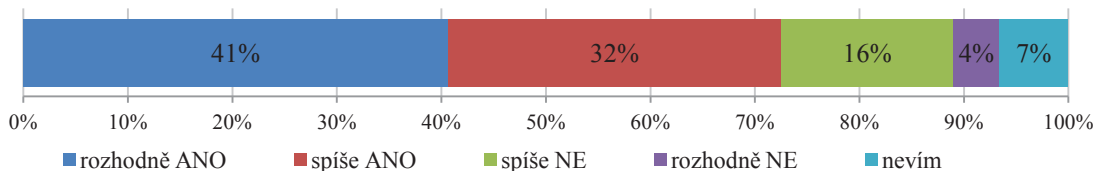
	CHLAPCI		DÍVKY		CELKEM	
	abs. počet	proc.	abs. počet	proc.	abs. počet	proc.
rozhodně ANO	25	40%	12	43%	37	41%
spíše ANO	21	33%	8	29%	29	32%
spíše NE	9	14%	6	21%	15	16%
rozhodně NE	4	6%	0	0%	4	4%
nevím	4	6%	2	7%	6	7%
Celkem	63	100%	28	100%	91	100%

zdroj: autor

Odpověď na tuto otázku povinné volební účasti možná řadu lidí překvapí. Podle provedeného výzkumu si 73% mladých lidí myslí, že ano, nebo spíše ano. Shoda je u obou pohlaví. Tato disciplinovanost jde proti obecně rozšířenému názoru, že mládež

není odpovědná, odmítá autority a nařízení. Povinnou účast odmítá jen pětina všech dotázaných, z nichž pouze 4 chlapci jsou rozhodně proti. Názor na danou problematiku nemá jen 6 dotázaných, 2 dívky a 4 chlapci. Z otázky č. 14 a 15 je patrné, že občansky mnohem aktivnější jsou dívky, což je dáno obecně vyšší participací žen, které ve věku kolem dvaceti let nejsou ještě limitovány rodinnými a mateřskými povinnostmi.

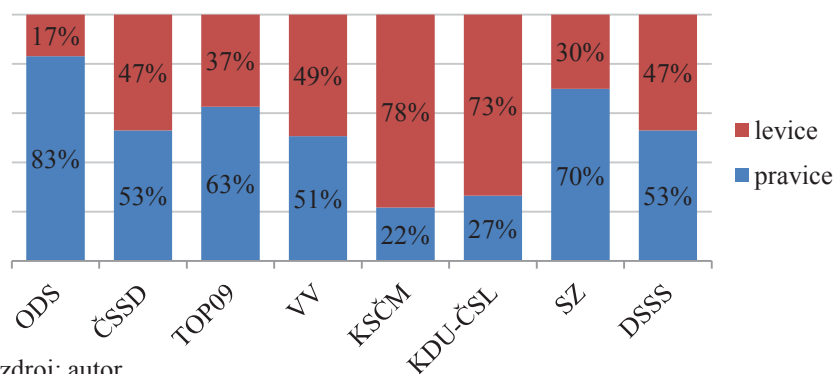
Graf č. 13: Měla by být účast ve volbách povinná?

zdroj: autor

Otázka č. 16: Rozdělte podle svého úsudku následující strany na pravicové a levicové?

Graf č. 14: Politický směr stran?

zdroj: autor

Následující soubor tří souvisejících otázek nabídl 8 nejznámějších politických stran, a to jak parlamentních, tak mimoparlamentních. Strany byly uvedeny jak plným názvem, tak zkratkou, kterou se prezentují na veřejnosti. Téměř pětina dotázaných však na tyto otázky neodpověděla a zůstaly tak nevyplněny. Ankety se zúčastnilo 83 dotázaných. Z toho 27 dívek a 56 chlapců. V otázce číslo 16 měly být jednotlivé strany rozděleny podle vlastního úsudku mládeže na pravicové a levicové. Nebylo blíže zkoumáno, jak situaci vnímají dívky a jak chlapci. Ten, kdo si myslel, že jde o otázku zcela jednoznačnou, musel být zklamán. Oslovená mládež tradiční rozdělení politických stran neakceptovala, a když, tak to nebylo zcela jednoznačné. Pouze Občanská demokratická strana, TOP 09 (Tradice, Odpovědnost, Prosperita) a Komunistická strana Čech a Moravy si uhájili svoje tradiční politické označení, kterým se prezentují veřejnosti. Pro autora dotazníku bylo největším překvapením hlasování u České strany sociálně demokratické, kterou více respondentů (53%) vnímalo jako stranu pravicovou. Politická nevyhraněnost Věcí veřejných se nakonec projevila i v jejím hodnocení. Mladí lidé jí

vnímají jako stanů uprostřed politického spektra. Jen mírně napravo byla viděna Dělnická strana sociální spravedlnosti. Uvádající Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová byla v 73% označena jako spíše strana levicová, naopak Strana zelených v 70% jako strana pravicová. Toto číslo je druhé největší po Občanské demokratické straně, přestože se Strana zelených veřejnosti prezentuje jako strana středová s výrazně ekologickým programem.

Otázka č. 17: Která z následujících stran je Vám nejvíce sympatická?

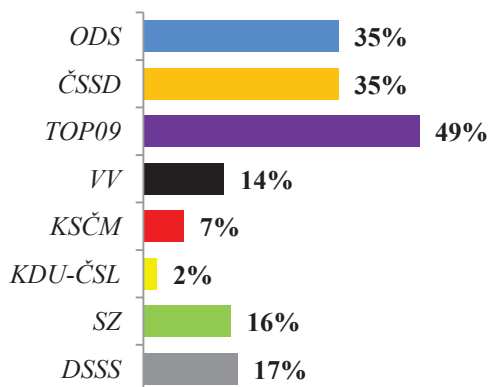
Tabulka č. 13: Sympatické politické strany

	CHLAPCI		DÍVKY		CELKEM	
	abs. počet	proc.	abs. počet	proc.	abs. počet	proc.
ODS	18	32%	11	41%	29	35%
ČSSD	10	18%	19	70%	29	35%
TOP09	30	54%	11	41%	41	49%
VV	6	11%	6	22%	12	14%
KSČM	4	7%	2	7%	6	7%
KDU-ČSL	0	0%	2	7%	2	2%
SZ	8	14%	5	19%	13	16%
DSSS	10	18%	4	15%	14	17%

zdroj: autor

Mládež se opět rozhodovala z nabízených osmi stran. Svě sympatie však nemusela dát jen jedné straně a tak 83 zúčastněných rozdal 146 hlasů. Co hlas to bod. Nejvíce sympatií má mezi mladými lidmi strana TOP 09, která získala 42 bodů. Následovala ji Občanská demokratická strana a Česká strana sociálně demokratická, které měly shodně 29 sympatizantů. Za těmito stranami byla s odstupem trojice stran s podobným ziskem. Dělnická strana sociální spravedlnosti se 14, Strana zelených se 13 a Věci veřejné se 12 sympatizanty. Bodově naprázdno nevyšla ani Komunistická strana Čech a Moravy, která získala 6 bodů. Dva body získala mezi dívkami Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová. Analýza ukázala statistické rozdíly mezi dívkami a chlapci. Zatímco u dívek získala nejvíce sympatií ČSSD (70%), u chlapců to byla TOP (54%). Za zmínku stojí shoda u KSČM (7%) a téměř pětina sympatizantů pro DSSS (17%).

Graf č. 15: Sympatické politické strany

zdroj: autor

Otázka č. 18: Kterou politickou stranu byste volil/a, kdyby jste mohl/a zítra volit?

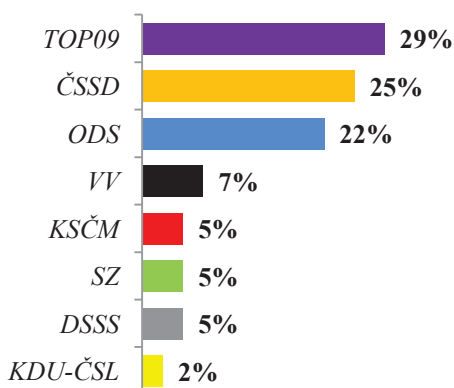
Tabulka č. 14: Do parlamentu by zvolili

	CHLAPCI		DÍVKY		CELKEM	
	abs. počet	proc.	abs. počet	proc.	abs. počet	proc.
TOP09	18	32%	6	22%	24	29%
ČSSD	16	29%	5	19%	21	25%
ODS	12	21%	6	22%	18	22%
VV	4	7%	2	7%	6	7%
KSČM	2	4%	2	7%	4	5%
SZ	2	4%	2	7%	4	5%
DSSS	2	4%	2	7%	4	5%
KDU-ČSL	0	0%	2	7%	2	2%
Celkem	56	100%	27	100%	83	100%

zdroj: autor

Odpověď na tuto otázku opět poskytlo 83 dotázaných. Z tohoto počtu bylo 27 dívek a 56 chlapců. Ti však mohli na rozdíl od předchozí otázky uvést pouze jednu odpověď. Nutnost okamžité volby způsobila, že v konečném součtu se vítězem dotazníkových voleb se stala TOP 09, která byla favoritem jak pro dívky, tak chlapce. Na druhém místě se umístila ČSSD a třetí místo získala ODS. Tyto strany si rozdělily dvě třetiny všech hlasů. O zbytek se podělilo dalších 5 stran, které výrazně zaostaly pod hranicí deseti procent. Zisk 7% hlasů by ještě zajistil parlamentní účast pro Věci veřejné. Další tři strany KSČM, SZ, DSSS se pohybovaly na hranici 5% potřebných pro vstup do Sněmovny. Před jejich dveřmi zůstala stát KDU-ČSL. Výsledek „voleb“ poměrně přesně koresponduje se současným rozdělení politických sil. Dále potvrzuje oblíbenost TOP 09 mezi mladými lidmi a také těžkou pozici KDU-ČSL, která se stále více propadá pod hranici volitelnosti.

Graf č. 16: Zvolili by politické strany

zdroj: autor

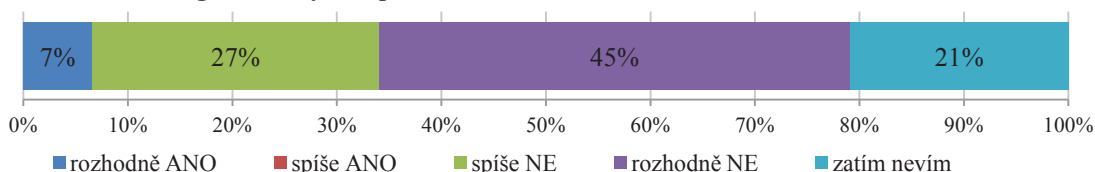
Otázka č. 19: Máte zájem se v budoucnu politicky angažovat?

Tabulka č. 15: Mají zájem se politicky angažovat

	CHLAPCI		DÍVKY		CELKEM	
	abs. počet	proc.	abs. počet	proc.	abs. počet	proc.
rozhodně ANO	4	6%	2	7%	6	7%
spíše ANO	0	0%	0	0%	0	0%
spíše NE	21	33%	4	14%	25	27%
rozhodně NE	27	43%	14	50%	41	45%
zatím nevím	11	17%	8	29%	19	21%
Celkem	63	100%	28	100%	91	100%

zdroj: autor

Graf č. 17: Angažovali by se v politice?

zdroj: autor

Budoucích politiků mezi zúčastněnou mládeží moc není. To ukázala otázka č. 19, na kterou opět odpovědělo všech 91 respondentů, kteří se v 45% rozhodně angažovat nemíní, dalších 27% oslovených se k nim spíše přidá. Politicky působit je rozhodnuto jen 7% dotázaných. Jedna pětina ještě neví. Jinými slovy řečeno zájem o politickou angažovanost je u mladých lidí velmi nízká a to především u chlapců.

Otázka č. 20: Proč si myslíte, že jdou někteří lidé do politiky?

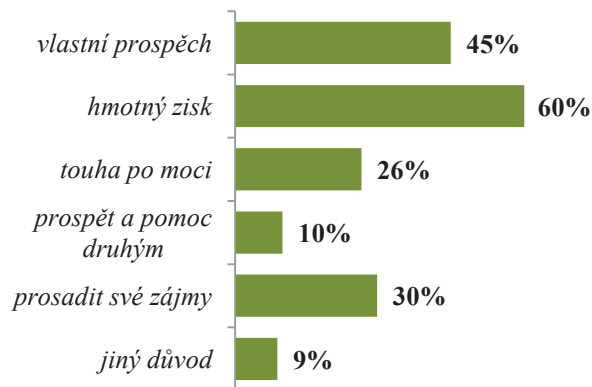
Tabulka č. 16: Proč jdou lidé do politiky

	CHLAPCI		DÍVKY		CELKEM	
	abs. počet	proc.	abs. počet	proc.	abs. počet	proc.
vlastní prospěch	32	51%	9	32%	41	45%
hmotný zisk	44	70%	11	39%	55	60%
touha po moci	18	29%	6	21%	24	26%
prospěch a pomoc druhým	6	10%	3	11%	9	10%
prosadit své zájmy	22	35%	5	18%	27	30%
jiný důvod	5	8%	3	11%	8	9%

zdroj: autor

Tato otázka nabízela 6 možných odpovědí plus prostor pro písemné uvedení jiného důvodu. Dotazovaní si mohli vybrat i více možností najednou. Téměř každý druhý tak učinil. Nejvíce převládá názor, že lidé vstupují do politiky kvůli hmotnému zisku. Poté pro vlastní prospěch a s cílem prosadit své zájmy. Touha po moci byla na čtvrtém místě. Jen desetina dotázaných uvedla, že lidé vstupují do politiky, aby pomohli druhým. Svůj vlastní názor na důvod, proč lidé vstupují do politiky, si zvolilo 9% mladých lidí. Kdo by si však myslel, že za tím budou nějaké vyšší cíle, musí být zklamán. Tunelovat stát, mít zaměstnání, peníze, „být u koryta“, to jsou podle mládeže ty pravé důvody.

Graf č. 18: Proč jdou lidé do politiky?

zdroj: autor

5.4.4 Vnímání právního prostředí a míry korupce

Otázka č. 21: Myslíte si, že jsou v České republice dodržovány zákony?

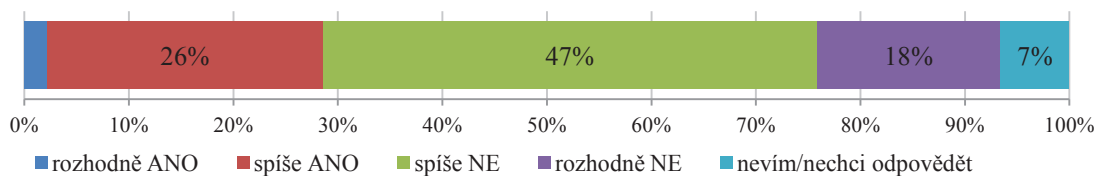
Tabulka č. 17: Jsou v ČR dodržovány zákony

	CHLAPCI		DÍVKY		CELKEM	
	abs. počet	proc.	abs. počet	proc.	abs. počet	proc.
rozhodně ANO	2	3%	0	0%	2	2%
spíše ANO	18	29%	6	21%	24	26%
spíše NE	33	52%	10	36%	43	47%
rozhodně NE	6	10%	10	36%	16	18%
nevím/nechci odpovědět	4	6%	2	7%	6	7%
Celkem	63	100%	28	100%	91	100%

zdroj: autor

Dvě třetiny mladých lidí si podle vyplněného dotazníku myslí, že v České republice nejsou dodržovány zákony. O tom jsou o deset procent více přesvědčeny dívky, zatímco třetina chlapců v sílu zákonů stále věří. Jen šest mladých lidí nemělo na danou otázku svůj názor nebo nechtělo odpovědět. Z výsledků je možné soudit na mírný optimismus u chlapců, kteří ve svých názorech nejsou tak radikální a častěji volili slovo spíše než rozhodně.

Graf č. 19: Jsou v ČR dodržovány zákony?

zdroj: autor

Otázka č. 22: Domníváte se, že míra korupce je České republice vysoká?

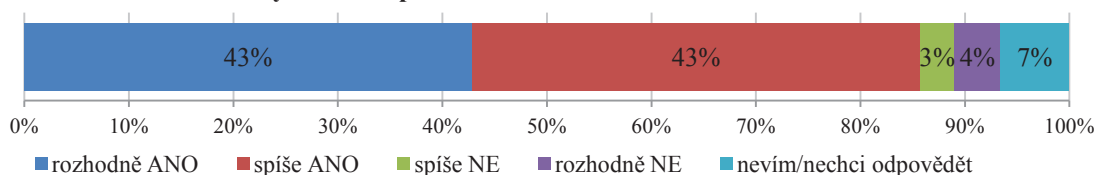
Tabulka č. 18: Je v ČR vysoká korupce

	CHLAPCI		DÍVKY		CELKEM	
	abs. počet	proc.	abs. počet	proc.	abs. počet	proc.
rozhodně ANO	29	46%	10	36%	39	43%
spíše ANO	27	43%	12	43%	39	43%
spíše NE	3	5%	0	0%	3	3%
rozhodně NE	2	3%	2	7%	4	4%
nevím/nechci odpovědět	2	3%	4	14%	6	7%
Celkem	63	100%	28	100%	91	100%

zdroj: autor

Potvrdilo se, že téma korupce je v České republice závažné společenské téma. Více než čtyři pětiny dotázaných si myslí, že její míra je vysoká. Na žádnou jinou otázku nebylo tolik kladných odpovědí. O vysoké míře korupce je absolutně přesvědčeno 43% dotázaných. Další 43% soudí, že míra korupce je spíše vysoká. Jen 7% dotázaných tvoří skupinu těch, kteří si stejným dílem myslí, že korupce únosnou míru nepřekročila nebo spíše nepřekročila. Další 7% nevědělo nebo nechtělo odpovědět.

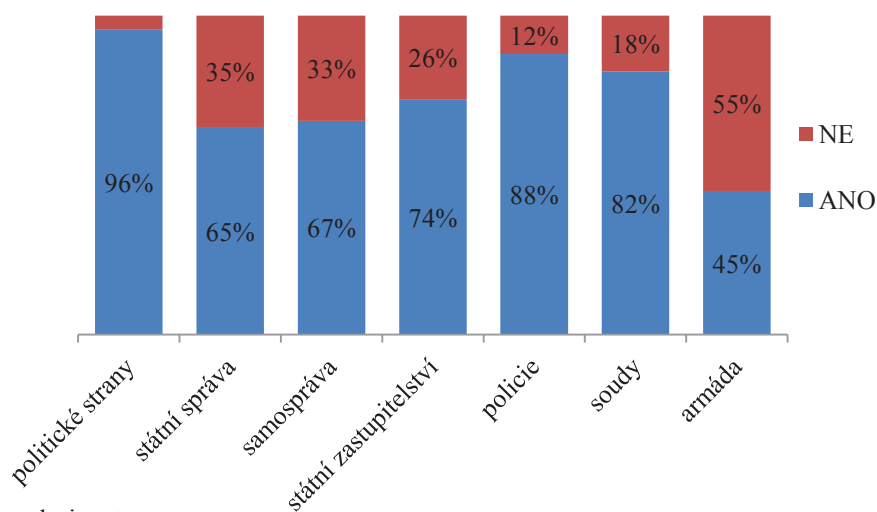
Graf č. 20: Je v ČR vysoká korupce?

zdroj: autor

Otázka č. 23: Které instituce jsou podle Vašeho názoru postiženy korupcí?

Graf č. 21: Instituce postižené korupcí?

zdroj: autor

V nabídce institucí, které jsou nejvíce postiženy korupcí, bylo 7 možností výběru. Dotazovaní studenti nebyli rozdělení podle pohlaví a jednotlivé instituce měli za úkol označit křížkem do kolonky ANO nebo NE. Absolutní většina dotázaných uvedla, že nejvíce je korupce přítomna u politických stran. Údaj 96% kladných odpovědí byl absolutní rekord celého výzkumu. Následovala policie, soudy, státní zastupitelství, samospráva měst a obcí, státní správa. Jedině armáda měla více příznivců mezi těmi, kteří si mysleli, že korupcí není postižena. Média přitom velmi často informují o předražených armádních zakázkách a podezření na korupci při výběrových řízeních. Proč je tedy taková důvěra v armádu? Obecně lze soudit, že historicky se armáda těšila vždy velké důvěře obyvatel. Další souvislost je možné hledat v samotném složení účastníků výzkumu, kde bylo více chlapců, kteří vojáky vnímají jinak než dívky.

Otázka č. 24: Myslíte si, že média informují o korupci v ČR nestranně a přesně?

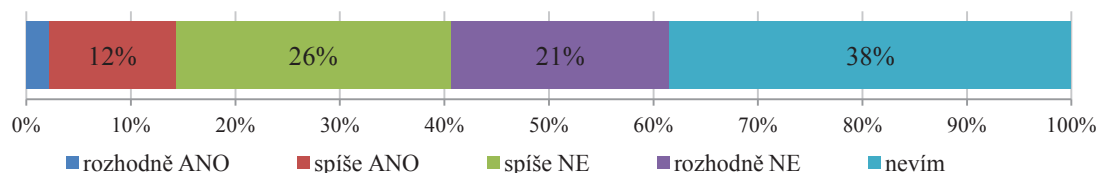
Tabulka č. 19: Informují média o korupci nestranně a přesně

	CHLAPCI		DÍVKY		CELKEM	
	abs. počet	proc.	abs. počet	proc.	abs. počet	proc.
rozhodně ANO	2	3%	0	0%	2	2%
spíše ANO	7	11%	4	14%	11	12%
spíše NE	16	25%	8	29%	24	26%
rozhodně NE	11	17%	8	29%	19	21%
nevím	27	43%	8	29%	35	38%
Celkem	63	100%	28	100%	91	100%

zdroj: autor

U žádné jiné otázky nebylo tolik nerozhodnutých respondentů a to především mezi chlapci. Se slovem nevím se ztotožnilo 38% všech dotázaných, chlapců bylo ještě o 5% více. Valné mínění o médiích rozhodně nemá 21% mládeže, dalších 26% si myslí, že to s jejich objektivností nebude zrovna růžové. O absolutní objektivitě médií jsou přesvědčena jen 2% oslovených, dalších 12% vyjádřilo důvěru a víru v nestrannost médií. Celkově je možné tvrdit, že chlapci jsou ve svých úsudcích opatrnější a nemají tak negativní názor jako dívky.

Graf č. 22: Informují média o korupci nestranně a přesně?

zdroj: autor

Otázka č. 25: Reprezentují jednotliví veřejně činní lidé v ČR řádně své funkce?

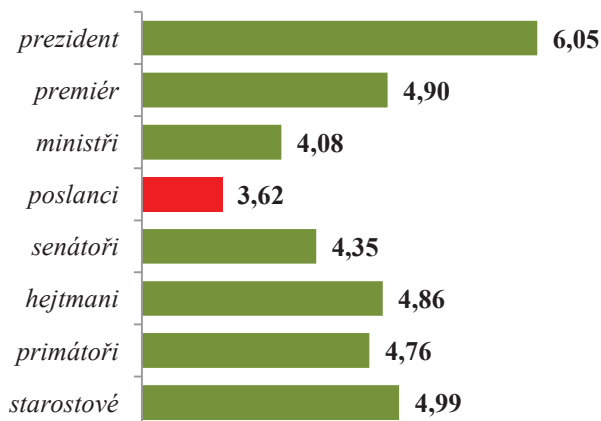
Tabulka č. 20: Reprezentují veřejní činitelé své funkce řádně

	CHLAPCI		DÍVKY		CELKEM	
	vážený průměr	% negat.	vážený průměr	% negat.	vážený průměr	% negat.
prezident	5,70	48%	6,83	33%	6,05	44%
premiér	4,59	67%	5,58	50%	4,90	62%
ministři	3,93	85%	4,42	75%	4,08	82%
poslanci	3,78	85%	3,23	91%	3,62	87%
senátoři	4,19	85%	4,71	67%	4,35	79%
hejtmani	4,81	74%	4,96	58%	4,86	69%
primátoři	4,70	67%	4,88	75%	4,76	69%
starostové	4,81	70%	5,38	58%	4,99	67%

zdroj: autor

Nakonec byla pro studenty připravena tabulka, ve které měli zakroužkovat svůj postoj s využitím celé stupnice od 1 až do 10, kdy 1 vyjadřovala rozhodně NE, naproti tomu 10 rozhodně ANO. Celkem tuto otázku vyplnilo 78 studentů, z toho 54 chlapců a 24 dívek. Zbytek tabulku vůbec nevyplnil nebo pouze částečně a nemohl být proto do výzkumu zařazen. Oslovení studenti se domnívají, že nejlépe svoji funkci reprezentuje prezident, za ním s větším odstupem se umístila skupina, kde podobně skórují starostové, premiér, hejtmani, primátoři. Někde uprostřed mezi touto skupinou a nejhůře hodnocenými poslanci, skórující senátoři a ministři.

Graf č. 23: Nakolik reprezentují veřejní činitelé své funkce řádně?
(průměr rozmezí 1-10)

zdroj: autor

Druhým způsobem pohledu na věc může být údaj, který vyjadřuje poměr negativního hodnocení u celkového počtu respondentů. Tedy v případě poslanců si 87% studentů myslí, že právě oni reprezentují svoji funkci špatně.

5.5 Vyhodnocení dotazníku

Získané informace byly podrobeny analýze s cílem potvrdit nebo vyvrátit hypotézy stanovené na počátku výzkumu. Celkové shrnutí je rozděleno na dvě části.

1) Rozbor stanovených hypotéz

H 1: Současná politická kultura silně ovlivňuje vztah mládeže k hodnotám společnosti.

Zjištěná data stanovenou hypotézu nepotvrzují. Výzkum ukázal, že mládež, stejně jako celá společnost, je výrazně nespokojena se stavem současné české politiky a lidmi, kteří ji reprezentují. Na tomto stavu mají značný podíl samy politické strany, které podle studentů zadlužují stát, jen se hádají a o blaho země jim vůbec nejde. Dvě třetiny mladých lidí si podle vyplněného dotazníku myslí, že v České republice nejsou zcela dodržovány zákony a korupce se stala součástí společnosti. Nejvíce postihuje politické strany, policii a soudy. Na tomto negativním stavu se podílejí i média, která podle pětiny dotázaných neinformují o problému zcela nestranně a objektivně. Přesto se média stala nejsilnějším faktorem, který ovlivňuje vztah mládeže k politice.

Současná česká mládež je sebevědomá, odpovědná a se svým osobním životem spokojená. Téměř třetina se ve vztahu k politice řídí vlastním názorem. Vědomí odpovědnost za vlastní život se plně ukázala u otázek týkající se voleb a volební účasti. Většina dotázaných svého práva poprvé volit využije, jen zanedbatelné procento bylo takových, kteří tuto možnost zcela odmítli. Podle provedeného výzkumu si dokonce 73% mladých lidí myslí, že by volební účast měla být povinná, nebo spíše povinná. Zájem mládeže o politickou angažovanost je nízký a neliší se od zbytku populace. To ale neznamená, že by odmítala demokratické hodnoty, na kterých česká společnost stojí.

H 2: Dívky vnímají politickou kulturu ve společnosti odlišně než chlapci.

V průběhu vyhodnocování dotazníku se ukázalo, že se výzkumu zúčastnilo 91 osob, z nichž dvě třetiny tvořili chlapci a pouze třetinu dívky. Zpětným rozbohem této situace bylo konstatováno, že tento nepoměr souvisel se strojním a elektrotechnickým zaměřením dvou ze tří oslovených škol. Otázky týkající se základních sociodemografických údajů neukázaly výrazný procentní rozdíl mezi dívkami a chlapci. Změna nastala u souboru subjektivních otázek týkajících se demokracie a české politiky. Zde chlapci prokázali více smyslu pro obecné demokratické hodnoty. Také jejich zájem o politiku byl vyšší. Vzájemná shoda nastala při odsouzení současného stavu české politiky. Faktory, které ovlivňují vztah k politice, se výrazně u dívek a chlapců lišily. Zatímco u dívek byla na prvním místě rodina, u chlapců to byla média. Postoj k volbám se výrazně stabilnější u dívek, povinnou účast by však uvítali i chlapci.

Jejich sympatie pro jednotlivé politické strany jsou výrazně odlišné. Shoda však panovala ve vítězi dotazníkových voleb a také v otázce budoucí politické angažovanosti. Statistické rozdíly byly zaznamenány v otázce dodržování zákonů a korupce, kde byl názor dívek více negativní.

Celkově jsou dívky ve svých názorech pevnější, jasnější a radikálnější, jen nerady používají slovo „spíše“. Stav politické kultury vnímají více jako špatný. Chlapci si nechávají otevřená „zadní vrátka“ a dívají se na věci v globálních souvislostech. Vyhodnocením dotazníků byla hypotéza o odlišném vnímání politické kultury mezi dívkami a chlapci potvrzena.

H 3: Mladá generace volí častěji levice a své volební právo považuje za nástroj, kterým může politiku ovlivnit.

Výzkum ukázal statisticky významnou závislost mezi pohlavím respondentů a hodnocením jednotlivých politických stran. Oslovená mládež tradiční rozdělení stran na pravicové a levicové příliš neakceptovala. Odmítla tento filozofický, sociologický a hodnotový vztah. To se nejvíce projevilo v hodnocení ČSSD, kterou více než polovina zúčastněné mládeže označila jako stranu pravicovou. Při nabídce více možných odpovědí získala tato strana u dvou třetin dívek nejvíce sympatií. Ve volebním průzkumu ji přeskočila TOP 09 a to díky podpoře chlapců, kteří se stylizovali do role pravicových a konzervativních voličů. Dvacetiprocentní hranici překročila i třetí ODS.

Celkově je možné tvrdit, že většina mladých lidí volila současné parlamentní strany, především pravicové vládní koalice. Vysoká odhodlanost k volební účasti svědčí o odpovědnosti a zájmu. Nicméně předčasná rezignace na vlastní politickou angažovanost ukazuje na frustraci ze současné české politiky. Osoby, které svůj život spojili s politikou, označila mládež za prospěcháře, kteří jen chtějí prosazovat svoje zájmy za účelem zisku. Jen málo je těch, kteří si myslí, že lidé vstupují do politiky s cílem pomoci druhým. Analýzou zjištěných tak ta nebyla stanovená hypotéza potvrzena.

2) Zamyšlení nad zjištěnými daty

Zkoumání vlivu politické kultury na socializaci mládeže má pro společnost vysokou poznávací důležitost. Proto je třeba zjištěné poznatky analyzovat za účelem explanace (vysvětlení) s cílem predikce (předvídaní) možných jevů, procesů a událostí, které socializaci mladého člověka provázejí. Tyto informace mohou být indikátorem pro hledání a nalezení předpokladů budoucího politického vývoje celé společnosti.

Zvolený výzkum přinesl pohled do politické socializace české mládeže. Ukazuje se, že tato se odvíjí do aktuálního politického dění a vlastních zkušeností. Hodnoty, které

mladí lidé vyznávají, se promítají do jejich mínění a názorů, které zpětně působí na utváření hodnot. Získané informace ukazují, že mladí lidé nejsou se současným stavem politické kultury v České republice spokojeni. Na řadu otázek odpovídali velmi kriticky. V období adolescence je však určitá míra revolty žádoucí, neboť mladí lidé si tak formují své postoje pro další život.

Výzkum signalizuje, že nová generace ve své zvědavosti chce stále silněji znát pravdu a svobodně se rozhodovat. Ve svých společenských postojích inklinuje k demokratickým hodnotám společnosti. Na politické problémy hledí svýma očima z pozice nastupující generace. Je znepokojena stavem současné politické kultury, silně vnímá problém korupce. K dokreslení politických postojů mladé generace je zajímavé uvést, že na jedné straně odmítá participaci na takovém stavu, zadruhé straně však se na změně stavu odmítá podílet a utíká k jiným hodnotám.

Míra pocitu byla dána vybraným vzorkem respondentů, prostředím ve kterém žijí a řadou dalších specifických okolností (čas, typ školy, osobní kontakt, atd.). To mohlo přispět k určitému zkreslení problému. Nicméně zvolený výzkum přináší aktuální informace z oblasti politické socializace mládeže, která často nebývá centrem pozornosti agentur pro výzkum veřejného mínění. Upozorňuje na současné i možné budoucí problémy v této oblasti.

Realizované výzkumné šetření si nekladlo za cíl mládež zkoušet, zjišťovat jejich znalosti, ale spíše prostřednictvím dotazníku odhalit přítomnost nebo nepřítomnost politiky v jejich životě a přiblížit jejich názory dospělé populaci. Z tohoto pohledu je velmi žádoucí, aby koncepce státní politiky pro oblast dětí a mládeže věnovala tématu politické socializace zvýšenou pozornost.

ZÁVĚR

Mládí je významnou etapou formující další život každého člověka. Rozhodně ne však jednoduchou. Ti, kteří ho právě prožívají, si přejí, aby již byli dospělí, a naopak ti, kteří toto období již mají za sebou, na něho často rádi vzpomínají. V životě mladého člověka dochází k významným fyzickým, psychickým i sociálním změnám. Je to čas objevů, prvních lásek, zklamání a také mezigeneračních sporů. Je to také období profesní přípravy, přijímání rolí a začleňování do společnosti.

Socializace mladého člověka probíhá v kontextu historických, ekonomických a politických událostí. Jako člen společnosti je jejich součástí. Vnímá, že se ho přímo dotýkají a ovlivňují jeho život. Snaží se o jejich interpretaci a poznání souvislostí. Společenské prostředí tak ovlivňuje jeho vědomí, utváří vlastní model postojů, názorů a zkušeností vůči danému politickému systému. Takové poznání, ať už na úrovni vnímání, nebo myšlení, je procesem politické socializace.

V socializačních procesech se tak utvářejí nejpevnější a nejtrvalejší základy politických vztahů mladé generace ke společnosti. Politické postoje se formují na základě vlastních zkušeností, ale také příkladů kolem sebe. Z mladého člověka se stává občan, který se aktivně zúčastňuje politického procesu minimálně tím, že volí své zástupce ve volbách. Tedy ty, jež se následně podílejí na vytváření politické kultury, která je výsledkem a zároveň aktivním činitelem politického vývoje společnosti v materiálním i duchovním smyslu.

Výsledky mnou provedeného sociologického výzkumu naznačují, že mezi českou mládeží existuje nespokojenost se současným stavem politiky a politické kultury. Problém vidí ve velmi nízké kultuře projevu, nedostatku etiky a morálky. Cítí, že dosavadní vývoj vede k polarizaci a negativním jevům, které zevnitř rozežírají českou společnost. Kriticky se vyjadřují na adresu politických stran, jejichž image považují za špatnou. Politiky vnímají jako lidi, kteří svojí politickou činností sledují pouze vlastní prospěch, veřejně se angažují kvůli hmotnému zisku a touze po moci. Jen málo dotazovaných si myslí, že cílem politika je prospět druhým. Skoro dvě třetiny mládeže uvedlo, že v České republice nejsou dodržovány zákony, naopak se zde velmi daří korupci. Ta postihuje všechny složky státní správy a samosprávy. O nestrannosti médií při informování na toto téma je přesvědčena jen čtvrtina dotázaných, ostatní buď nevěděli nebo si myslí pravý opak.

Mladí lidé si však uvědomují důležitost politiky pro svůj každodenní život, nechtějí však, aby je politika pohltila nebo si je podřizovala. Dvě třetiny mládeže jsou se svým dosavadním životem spokojeny, to stejné se však nedá říct o jejich spokojenosti se současným stavem politiky. Přesto si myslí, že demokracie je lepší než diktatura a věří, že Česká republika je demokratickou zemí. Svého volebního práva se nemíní vzdát, dvě třetiny by uvítaly, kdyby byla volební účast povinná. Problém je v tom, že zde jejich politická aktivita končí, jen málo mladých lidí se chce v budoucnu politicky angažovat a podílet se tak na správě věcí veřejných.

Člověk si nevybírám, do jaké společnosti se narodí. Může ji však svým přístupem kladně ovlivnit. Odpovědnost za stav země a její budoucí vývoj nesou všichni občané. Jejich povinnost nekončí vhozením hlasovacího lístku do volební urny. Je nutné se aktivně politicky angažovat a sdružovat do občanských organizací. Upozorňovat na korupci, chyby a zločiny kolem sebe.

Česká republika je moderní, demokratickou zemí. Jsou zde demokratické tradice, dobrá vzdělanost obyvatelstva a poměrně dobrá životní úroveň. Občané žijí v nejbohatší části světa, mohou svobodně mluvit, rozhodovat, demokratickým způsobem vyměnit vládu. Prostředí je příznivé pro rozvoj občanské společnosti. Lidé však takové skutečnosti berou jako samozřejmost. Neuvědomují si, jak rychle se může situace změnit. Proto je třeba lidi mobilizovat a přesvědčit o tom, že politika může být férové řemeslo.

Výzvou a cílem sociální pedagogiky by měla být změna skeptického pohledu mládeže na politiku jako špinavou věc, se kterou nechce mít nic společného. Před politikou nelze utéct, nelze se před ní schovat. Politická kultura vědomě i nevědomě utváří postoje, názory a vztah mládeže ke společnosti. Proto musí sociální pedagogika o těchto tématech hovořit, upozorňovat na neprůhledné právní vztahy, korupci, chyby a zločiny kolem sebe. Zjištěné problémy analyzovat za účelem explanace (vysvětlení) problémů s cílem predikce (předvídaní) možných jevů, procesů a událostí, které politická socializace mladého člověka do společnosti přináší. Snažit se ovlivňovat myšlení a chování lidí, tvorbu zákonů i obecných pravidel a tím také utvářet politiku a politickou kulturu. K tomu je třeba studenty sociální pedagogika vzdělávat tak, aby zákonitostem politiky lépe rozuměli, brali ji jako nedílnou součást života, případně se v ní sami aktivně angažovali.

RESUMÉ

Diplomová práce na téma „Politická kultura v České republice a její vliv na socializaci mládeže“ není podobná knize Cesta do hlubin študákovy duše od Jaroslava Žáka. Je prací, kde humor zcela chybí, naopak se v něm objevuje vážné téma socializace mladého člověka v kontextu aktuálního politického dění. Je rozdělena na dvě části, a to teoretickou a praktickou.

Úvodní část práce se věnuje vysvětlení pojmů politika, politická kultura, demokracie. Jsou zde shrnuty poznatky a definice, které byly na toto téma napsány. Další podkapitoly mapují politickou kulturu od historie až po současnost. Pozornost je věnována politickým souvislostem a událostem, které měly na její formování vliv. Současná politická kultura je prezentována na aktuálních příkladech. Další část se věnuje zamyšlení nad budoucím vývojem politické kultury v České republice. Druhá kapitola mapuje stav občanské společnosti, věnuje se současným celospolečenským změnám, upozorňuje na projevy a rizika s tím souvisejícím. Vysvětluje příčiny sociální krize a společenské nedůvěry v politiku. Seznamuje s iniciativami, které bojují za změnu systému směrem k jeho vyšší kvalitě. Samostatné podkapitoly jsou věnovány tématu morálky, etiky, korupce a také mládeži jako součásti občanské společnosti. Třetí kapitola se zabývá významem masmédií v politickém procesu. Vysvětluje jejich úlohu, funkci a roli, kterou mají při politické socializaci mládeže. Část kapitoly se věnuje negativním jevům médií, sociálním sítím a důležitosti mediální výchovy a gramotnosti. Síla médií je na konci uvedena praktickým příkladem. Čtvrtá kapitola se věnuje vlivům, které působí na politickou socializaci mládeže. Zkoumá politické souvislosti výchovy a vzdělávání, zabývá se vztahem mládež a politika. Kapitulu uzavírá zamyšlení nad sociální pedagogikou jako činitelem, který může ovlivnit vztah mládeže k politice země a její kultuře. Proto je důležité, aby se sociálním pedagogům dostalo v rámci studia i určitého politického vzdělání.

Výzkumná část práce zkoumá pomocí dotazníku praktický vliv politické kultury na socializaci mládeže. Hledá odpovědi na stanovené hypotézy, vysvětluje metody sběru dat a charakteristiku výzkumného vzorku. Následuje analýza dotazníkového výzkumu, grafy a stručný komentář k nim. V závěru práce je dotazník vyhodnocen a jednotlivé hypotézy jsou podrobeny zkoumání, aby mohly být potvrzeny nebo vyvráceny.

ANOTACE

ŽÁK, Milan. Politická kultura v České republice a její vliv na socializaci mládeže: diplomová práce, Brno: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, Institut mezioborových studií Brno, 2012.

Autor se ve své práci věnuje aktuálnímu tématu politické kultury v České republice a jejímu vlivu na socializaci mládeže, ke kterému přistupuje z pohledu sociální pedagogiky. Upozorňuje, že politická kultura ovlivňuje vztah mladé generace ke společnosti a její zájem o věci veřejné. Základ proto vidí v primární politické socializaci, která významně přispívá k formování vztahu mládeže vůči okolní politické realitě. Věnuje se vlivu masmédií v politickém procesu, nebezpečí neobjektivního zpravodajství a manipulace s veřejným míněním. Důraz klade na politické vzdělávání mládeže a přejímání pozitivních hodnot. Náročnost procesu politické socializace rozšiřuje prostor pro sociální pedagogy, kteří svými zkušenostmi mohou pomoci s orientací mládeže v rámci daného politického systému.

ANNOTATION

ŽÁK, Milan. Political culture in Czech republic and her effect to socialization of youth: thesis, Brno: Tomas Bata University in Zlín, Faculty of Humanities, Institute of Interdisciplinary Studies Brno, 2012.

The author in his own job attend to actual theme polical culture in Czech republic a her effect to socialization of youth to which approach from the view of social pedagogy. Advise that political culture effect the relationship youth generation to social and her interest about matters public. The principle see in primary polical socialization which notably administer to formalization relantionship youth in the face of surrounding political reality. Apply to influence of media in the political procedure, danger of unfair reporting and manipulation with public opinion. Emphasis on political education youth and taking-over positive value. Severity of procedure political socialization extend place for social pedagogues who can help by their own experiences with orientaion of youth in one political system.

KLÍČOVÁ SLOVA

Politika, politické strany, politická kultura, socializace, člověk, mládež, generace, demokracie, občanská společnost, volby, masmédiá, etika, morálka, sociální pedagogika.

KEYWORDS

Policy, political parties, political culture, socialization, a human, a youth, generation, democracy, civil society, election, media, morality, morals, social pedagogy.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

MONOGRAFIE

ALAN, J. *Etapy života očima sociologie*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1989, 439 s. ISBN 80-7038-044-6.

ARISTOTELÉS. *Politika I*. 1. vyd. Praha: Oikoymenh, 1999, 160 s. ISBN 80-86005-92-5.

BARTONÍČKOVÁ, K., et al. *Občanský a společenskovední základ – přehled středoškolského učiva*. 1. vyd. Praha: Computer Press, 2009, 272 s. ISBN 978-80-251-2631-8.

BARTOŠEK, J. *Média – politika – společnost na konci 2. tisíciletí*. In *Člověk a česká společnost na prahu 21. století*. Sborník z 8. mezioborového kolokvia v Krnově. 1. vyd. Opava: Open Education&Sciences, 2000, 260 s. ISBN 80-901974-7-7.

BASL, J., STRAKOVÁ, J., VESELÝ, A. *Mladí lidé: naděje občanské společnosti a demokracie?* In *Jaká je naše společnost*. 1. vyd. Praha: SLON, 2010, 446 s. ISBN 978-80-7419-025-4.

BĚLOHRADSKÝ, V. *Společnost nevolnosti*. 2. vyd. Praha: SLON, 2009, 376 s. ISBN 978-80-7419-007-0.

BLAŽEK, B. *Tváří v tvář obrazovce*. 1. vyd. Praha: SLON, 1995, 199 s. ISBN 80-85850-11-7.

BURIÁNEK, J. *Sociologie*. 3. vyd. Praha: Fortuna, 2008, 144 s. ISBN 978-80-7373-028-4.

BURKE, P. *Co je kulturní historie?* 1. vyd. Praha: Dokořán, 2011, 217. ISBN 978-807363-302-8.

VACEK, L. *Čtení o veřejném mínění*. 1. vyd. Praha: Orego, 1997, 128 s. ISBN 80-902107-6-7.

DAVID, R. *Politologie – základy společenských věd*. 5. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2003, 458 s. ISBN 80-7182-162-4.

DOLEŽAL, B. *Události 2004-2010*. 1. vyd. Praha: Plus, 2010, 214 s. ISBN 978-80-259-0012-3.

EDWARDS, T., et al. *Kulturální teorie. Klasické a současné přístupy*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010, 368 s. ISBN 978-80-7367-685-8.

FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing 2009, 224 s. ISBN 978-80-247-2781-3.

FRIČ, P., et al. *Korupce na český způsob*. 1. vyd. Praha: G plus G, 1999, 302 s. ISBN 80-86103-26-9.

FTOREK, J. *Public relations jako ovlivňování mínění*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009, 200 s. ISBN 978-80-247-2678-6.

GIDDENS, A. *Třetí cesta. Obnova sociální demokracie*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2001, 149 s. ISBN 80-204-0906-8.

- GJURIČOVÁ, A., et. al. *Kapitoly z dějin české demokracie po roce 1989*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2008, 324 s. ISBN 978-80-7185-876-8.
- HAVLÍK, R. *Úvod do sociologie*. 4. vyd. Praha: Karolinum, 2004, 128 s. ISBN 80-246-0381-0.
- HAVLÍK, R., KOŤA, J. *Sociologie výchovy a školy*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007, 176 s. ISBN 978-807367-327-7.
- HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí*. 2. vyd. Praha: Portál, 2009, 288 s. ISBN 978-80-7367-628-5.
- HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007, 288 s. ISBN 978-80-247-1168-3.
- JEDLIČKA, R., et. al. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. 1. vyd. Praha: Themis, 2004, 478 s. ISBN 80-7312-038-0.
- JENÍK, Z., et. al. *Člověk a česká společnost na prahu 21. století*. 1. vyd. Opava: Open Educations&Sciences, 2000, 260 s. ISBN 80-901974-7-7.
- KEANE, J. *Václav Havel. Politická tragédie v šesti dějstvích*. 1. vyd. Praha: Volvox Globator, 1999, 428 s. ISBN 80-7207-308-7.
- KOHÁK, E. *Průvodce po demokracii*. 2. vyd. Praha: SLON, 2002, 160 s. ISBN 80-86429-03-2.
- KOHOUTEK, R. *Terminologický slovník pro sociální pedagogy*. Brno: IMS Brno, 2007.
- KOHOUTEK, R. *Vývojová psychologie*. Brno: IMS Brno, 2003.
- KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008, 216 s. ISBN 978-80-7367-383-3.
- KRAUS, B., SÝKORA, P. *Sociální pedagogika I*. Brno: IMS Brno, 2009.
- KŘÍŽKOVSKÝ, L., ADAMOVÁ, K. *Základy politologie*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1993, 199 s. ISBN 80-205-0290-4.
- LACA, S. *Sociální pedagogika*. Brno: IMS Brno, 2011, 211 s.
- MASARYK, T. G. *O demokracii*. 1. vyd. Praha: Melantrich, 1991, 160 s. ISBN 80-7023-110-6.
- MASARYK, T. G. *Student a politika*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1990, 30 s. ISBN 80-205-0126-6.
- MONTESQUIE, CH. *O duchu zákonů*. 1. vyd. Praha: Oikoymenh, 2010, 380 s. ISBN 978-80-7298-405-3.
- MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. 1. vyd. Praha: SLON, 1999, 252 s. ISBN 80-85850-75-3.
- MÜHLPACHR, P., et. al. *Sociální pedagogika II*. Brno: IMS Brno, 2011.
- MÜLLER, A. *Úvod do vědy o politice*. 1. vyd. Praha: Lunarion, 1991, 120 s. ISBN 80-901031-0-3.
- MÜLLER, K. B. *Politická sociologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008, 216 s. ISBN 978-80-7367-380-2.

- NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. 2. vyd. Praha: Academia, 2009, 498 s. ISBN 978-80-200-1679-9.
- NEKVAPIL, V. V., et. al. *Impuls pro občanskou společnost*. 1. vyd. Praha: Evropský literární klub, 2003, 148 s. ISBN 80-86316-53-X.
- NOSÁL, I., et al. *Obrazy dětství v dnešní české společnosti. Studie ze sociologie dětství*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2004, 206 s. ISBN 80-86598-80-2.
- OKAMURA, T. *Umění vládnout*. 1. vyd. Praha: Fragment, 2011, 112 s. ISBN 978-80-253-1253-7.
- PECKA, E. *Sociologie politiky*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010, 240 s. ISBN 978-80-247-2793-6.
- PLATÓN. *Ústava*. 4. vydání. Praha: Oikoymenh, 2005, 427 s. ISBN 80-7298-142-0.
- PODRACKÝ, V. *Návrat k domovu. Manifest tradicionalismu*. 1. vyd. Olomouc: Votobia, 2004, 144 s. ISBN 80-7220-206-5.
- POPPER, K. R. *Bída historicismu*. 2. vyd. Praha: Oikoymenh, 2008, 138 s. ISBN 80-7298-007-6.
- PROROK, V., LISA, A. *Politologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, 223 s. ISBN 978-80-7380-141-0.
- PŘIBÁŇ, J. *Práva a politika konverzace*. 1. vyd. Praha: G plus G, 2001, 107 s. ISBN 80-86103-36-6.
- RADVAN, E., VAVŘÍK, M. *Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách*. Brno: IMS Brno, 2009.
- REICHL, J. *Kapitoly systematické sociologie*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008, 240 s. ISBN 978-80-247-2594-9.
- ŘÍCHOVÁ, B. *Úvod do současné politologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002, 208 s. ISBN 80-7178-628-4.
- SMITH, M. L. *Trendy a příčiny korupce v České republice*. In *Jaká je naše společnost?* 1. vyd. Praha: SLON, 2010, 446 s. ISBN 978-80-7419-025-4.
- SWIFT, A. *Politická filozofie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, 200 s. ISBN 80-7178-859-7.
- VESELÝ, A., NEKOLA, M., et. al. *Analýza a tvorba veřejných politik*. 1. vyd. Praha: SLON, 2007, 408 s. ISBN 978-80-86429-75-5.
- VAŽUROVÁ, H., MÜHLPACHR, P. *Kvalita života*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2005, 134 s. ISBN 80-210-3754-7.
- VODIČKA, K., CABALA, L. *Politický systém České republiky*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007, 374 s. ISBN 978-80-7367-337-6.

ČASOPISECKÉ A JINÉ ZDROJE

KARÁSKOVÁ, I. (2011, 26. října). *Klausová se naštvála, místo ní pomohly časopisu desítky lidí*. Mladá fronta DNES, s. 5A.

KOCOUREK, M. (2011, 15. srpna). *Děti rabováním povinné*. Mladá fronta DNES, s. 12A.

RAISKUBOVÁ, H. (2011, 21. dubna) *Studenti myli z recese „špínu“ z hodonínské radnice*. Mladá fronta DNES, s. 2B.

ŘÍHOVÁ, B. (2011, 2. října). „*Do widzenia, pani dyrektor*“. Lidové noviny, s. 2.

ŠŤASTNÝ, O. (2011, 31. března). *Jste politik? Přijďte si pro diplom*. Mladá fronta DNES, s. 3B.

TABERY, E. (2011, 17. dubna). *Snadná cesta k viru*. Respekt, ročník XXII/15, s. 13.

TABERY, E. (2011, 17. dubna). *Zveřejnit, či nezveřejnit?* Respekt, ročník XXII/15, s. 13.

INFORMACE Z INTERNETU

Boj proti korupci a jeho zneužití. Analýza Centra strategických studií. [cit. 4.11.2011 14:00]

Dostupný z: <http://www.revuepolitika.cz/clanky/778/boj-proti-korupci-a-jeho-zneuziti>

Kalousek nafackoval na náměstí mladíkovi, který mu nadával. [cit. 3.11.2011 10:35]

Dostupný z: http://zpravy.idnes.cz/kalousek-propleskl-na-namesti-mladika-ktery-mu-nadaval-pgg-/domaci.aspx?c=A110921_180917_domaci_kot

KAMENÍK, M. Korupce jako deviantní chování. [cit. 2.1.2012 21:51]

Dostupný z: <http://wiki.bezkorupce.cz/wiki/korupce>

Koncepce státní politiky pro oblast dětí a mládeže na období 2007 – 2013 [cit. 6.2.2012 18:09]

Dostupný z: http://www.rdmkv.cz/dokumenty/006/koncepce_statni_politiky_pro_oblast_deti_a_mladeze_na_obdobi_2007_2013.pdf

Manifest „Veřejnost proti korupci“ [cit. 21.1.2012 13:30]

Dostupný z: <http://verejnostprotikorupci.cz/text-prohlaseni/>

Výzva „Všem, jejichž hlas je slyšet“ [cit. 8.3.2011 20:09]

Dostupný z: <http://www.ceskaskola.cz/Ceskaskola/Ar.asp?ARI=104242&CAI=2124>.

Manifest „Inventura demokracie“ [cit. 26.11.2011 21:30]

Dostupný z: <http://www.inventurademokracie.cz/kdo-jsme/charta-inventury-demokracie>

Infostránky Transparency International [cit. 12.1.2012 10:15]

Dostupný z: <http://www.transparency.cz/o-tic/>

SEZNAM SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČR – Česká republika

ČSSD - Česká strana sociálně demokratická

DSSS – Dělnická strana sociální spravedlnosti

HDP – hrubý domácí produkt

KDU – ČSL - Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová

KSČM - Komunistická strana Čech a Moravy

ODS - Občanská demokratická strana

PR - public relations

SZ – Strana zelených

TOP 09 - Tradice, Odpovědnost, Prosperita

VV - Věci veřejné

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1

Infografika z novin

Zdroj: Mladá fronta DNES, 25. srpna 2011

Příloha č. 2

Dotazník

Zdroj: autor

DNES ČTYRTK 25. SRPNA 2011
WWW.DNES.CZ

z domova **A 3**

Je to kraljné nevládné a buranské chování.
Petr Fialka, předseda občanské organizace Svoboda a spravedlnost

Právě teď platí pro všechny. Jak by dopadli občani, když nepřijde do práce jen kvůli tomu, že se mu nelíbí spolupracující?
Petr Fialka, předseda občanské organizace Svoboda a spravedlnost

Tam navystaříte jen s kupnými ekonomickými šarpy. To umí i evropský rozpočtový úřad.
Petr Fialka, předseda občanské organizace Svoboda a spravedlnost

Nečas se zřejmě přidal k novinářské hleneratě.
Petr Fialka, předseda občanské organizace Svoboda a spravedlnost

Primátor Svoboda a poslanec Berta Štátný jsou kryptosocialisté.
Petr Fialka, předseda občanské organizace Svoboda a spravedlnost

Vyřídění premiéra přikládá vedru, no reformně jsem pracoval čtyři roky.
Petr Fialka, předseda občanské organizace Svoboda a spravedlnost

Je to starý fašismus. A kdo v současnosti s jakoukoliv národností či barvou pleťi používá slovo rasa, tak je prostě rasista.
Petr Fialka, předseda občanské organizace Svoboda a spravedlnost

Odboráři, odboráři, vadí sračky na trakaři. Odboráři chodí piacký, nemají v čem vozit...
Petr Fialka, předseda občanské organizace Svoboda a spravedlnost

Jako bytate podpořil marxismus-leninismus.
Petr Fialka, předseda občanské organizace Svoboda a spravedlnost

Chudáček starší... To se mu to bezobšně prská, když ví, že ho přinejmáším ze tří důvodů nemohu vyzvat na souboj...
Petr Fialka, předseda občanské organizace Svoboda a spravedlnost

Pochody homosexuálů mají naomarsalistické zabarvení, ti lidé tihnou k levici.
Petr Fialka, předseda občanské organizace Svoboda a spravedlnost

Jako kdybych ustanova známého pedofila řaditeltem dětí Bloty.
Petr Fialka, předseda občanské organizace Svoboda a spravedlnost

Jako bytate podpořil marxismus-leninismus.
Petr Fialka, předseda občanské organizace Svoboda a spravedlnost

Chudáček starší... To se mu to bezobšně prská, když ví, že ho přinejmáším ze tří důvodů nemohu vyzvat na souboj...
Petr Fialka, předseda občanské organizace Svoboda a spravedlnost

Petr Fialka je Klausův proskok. Má věci za něj.
Petr Fialka, předseda občanské organizace Svoboda a spravedlnost

Bárta je pitomec, řekl něco, co si ostavř jen myslí. Měl by uznat, že klápi s odpuštním do havna.
Petr Fialka, předseda občanské organizace Svoboda a spravedlnost

Nevládnou. Hádají se a usmířují

Težko včerejška rozumět. Vláda schválila daňovou reformu bez účasti ministra financí, věci veřejné u toho sice byly, ale po jednání si své ano rozmyslely.

DOTAZNÍK

Vážení studenti,

studuji poslední rok magisterského studia oboru Sociální pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně, Fakultě humanitních studií, Institutu mezioborových studií v Brně. Svoji závěrečnou diplomovou práci píšete na téma:

Politická kultura v České republice a její vliv na socializaci mládeže

ve které se budu zabývat otázkou, jak Vás politika ovlivňuje a případně jaké jsou vůbec Vaše názory na politiku. V souvislosti se svoji závěrečnou prací se na Vás obracím s prosbou o vyplnění následujícího dotazníku, který jak věřím, nezabere více jak 10 minut.

Dotazník je anonymní a jeho výsledky budou sloužit pouze pro potřeby diplomové práce a díky tomu máte neopakovatelnou možnost vyjádřit svůj postoj k současné politické situaci v zemi, kde žijete. Velmi si vážím času, který věnujete vyplnění mého dotazníku.

Své odpovědi označte křížkem, a pokud není uvedeno jinak, tak pouze jednu odpověď v otázce. Pokud se spletete, nevádí, špatný křížek dejte do kroužku. V případě dotazů jsem Vám k dispozici prostřednictvím emailu politicka.kultura@seznam.cz.

Věřím, že této příležitosti sdělit svůj názor, maximálně využijete. Předem Vám děkuji za ochotu.

Bc. Milan Žák

1) POHLAVÍ

 MUŽ ŽENA

2) VĚK (V ROCE 2011 JSTE DOVRŠIL/A)

 16 LET 17 LET 18 LET 19 LET 20 LET JINÝ

3) BYDLIŠTĚ

 VESNICE MĚSTO DO 50 TISÍC
OBYVATEL MĚSTO NAD 50 TISÍC
OBYVATEL

4) TYP ŠKOLY, KTERÝ V SOUČASNÉ DOBĚ NAVŠTĚVUJETE

 GYMNÁZIUM OBCHODNÍ AKADEMIE STŘEDNÍ ODBORNÉ UČILIŠTĚ STŘEDNÍ PRŮMYSLOVÁ ŠKOLA STŘEDNÍ ODBORNÁ ŠKOLA JINÁ

5) JAK JSTE CELKOVĚ SPOKOJEN SE SVÝM ŽIVOTEM?

 VELMI SPOKOJEN VELMI NESPOKOJEN SPÍŠE SPOKOJEN NECHCI ODPOVĚDĚT SPÍŠE NESPOKOJEN

6) S NÁZOREM, ŽE „DEMOKRACIE JE LEPŠÍ NEŽ DIKTATURA“

 SOUHLASÍM NESOUHLASÍM NEVÍM

7) MYSLÍTE SI, ŽE JE ČESKÁ REPUBLIKA DEMOKRATICKOU ZEMÍ?

 ROZHODNĚ ANO ROZHODNĚ NE SPÍŠE ANO NEVÍM SPÍŠE NE

8) JAK BY PODLE VÁS VYPADALA ČR, KDYBY BYLA PLNĚ DEMOKRATICKOU ZEMÍ?

9) DO JAKÉ MÍRY VÁS ZAJÍMÁ POLITIKA V ČESKÉ REPUBLICE?

 VELMI MĚ ZAJÍMÁ VŮBEC MĚ NEZAJÍMÁ SPÍŠE MĚ ZAJÍMÁ SPÍŠE MĚ NEZAJÍMÁ

10) JSTE SPOKOJEN/A SE SOUČASNÝM STAVEM POLITIKY V ČESKÉ REPUBLICE?

 ROZHODNĚ ANO ROZHODNĚ NE SPÍŠE ANO SPÍŠE NE NEMÁM NÁZOR POLITIKA MĚ NEZAJÍMÁ

11) JAKOU IMAGE MAJÍ PODLE VAŠEHO NÁZORU SOUČASNÉ POLITICKÉ STRANY?

☐	ROZHODNĚ DOBROU	☐	ROZHODNĚ ŠPATNOU
☐	SPÍŠE DOBROU	☐	SPÍŠE ŠPATNOU
☐		NEZAJÍMAJÍ MĚ (POL. STRANY)	

12) JAK BY SE PODLE VÁS MĚLA CHOvat IDEÁLNÍ POLITICKÁ STRANA?

13) KDO OVLIVŇUJE VÁŠ VZTAH K POLITICE? (MOŽNOST VÍCE ODPOVĚDÍ)

☐	RODINA	☐	ŠKOLA	☐	SPOLEČNOST
☐	KAMARÁDI	☐	MÉDIA	☐	NĚKDO JINÝ
		☐	NENECHÁM SE OVLIVNIT		

14) VYUŽIJETE SVOU PRVNÍ NEJBLIŽŠÍ MOŽNOST JÍT VOLIT?

☐	ROZHODNĚ ANO	☐	ROZHODNĚ NE
☐	SPÍŠE ANO	☐	ZATÍM NEVÍM
		☐	SPÍŠE NE

15) MYSLÍTE SI, ŽE BY ÚČAST VE VOLBÁCH MĚLA BÝT POVINNÁ?

☐	ROZHODNĚ ANO	☐	ROZHODNĚ NE
☐	SPÍŠE ANO	☐	NEVÍM
		☐	SPÍŠE NE

16) ROZDĚLÍTE PODLE SVÉHO ÚSUDKU NÁSLEDUJÍCÍ STRANY NA PRAVICOVÉ A LEVICOVÉ?
(DO PRVNÍHO SLOUPCE VYPLŇTE „L“ JAKO LEVICOVÁ NEBO „P“ JAKO PRAVICOVÁ)

17) KTERÁ Z NÁSLEDUJÍCÍCH POLITICKÝCH STRAN JE VÁM NEJVÍCE SYMPATICKÁ?
(DO DRUHÉHO SLOUPCE OZNAČTE VŠECHNY, KTERÉ JSOU VÁM SYMPATICKÉ)

18) KTEROU POLITICKOU STRANU BYSTE VOLIL/A, KDYBY JSTE MOHL/A ZÍTRA VOLIT?
(DO TŘETÍHO SLOUPCE OZNAČTE POUZE JEDNU, KTEROU BYSTE OZNAČIL DO VOLEBNÍHO LÍSTKU)

	TYP STRANY		SYMPATICKÁ		VOLIL/A BYCH
ODS – OBČANSKÁ DEMOKRATICKÁ STRANA	☐		☐		☐
ČSSD – ČESKÁ STRANA SOCIÁLNĚ DEMOKRATICKÁ	☐		☐		☐
TOP 09 – TRADICE, OTEVŘENOST, PROSPERITA	☐		☐		☐
VV – VĚCI VEŘEJNÉ	☐		☐		☐
KSČM – KOMUNISTICKÁ STRANA ČECH A MORAVY	☐		☐		☐
KDU-ČSL – KŘESŤANSKÁ / LIDOVÁ STRANA	☐		☐		☐
SZ – STRANA ZELENÝCH	☐		☐		☐
DSSS – DĚLNICKÁ STRANA SOCIÁLNÍ SPRÁVEDLNOSTI	☐		☐		☐

19) MÁTE ZÁJEM SE V BUDOUCNU POLITICKY ANGAŽOVAT?

☐	ROZHODNĚ ANO	☐	ZATÍM NEVÍM	☐	ROZHODNĚ NE
☐	SPÍŠE ANO			☐	SPÍŠE NE

20) PROČ SI MYSLÍTE, ŽE JDOU NĚKTEŘÍ LIDÉ DO POLITIKY? (MOŽNOST VÍCE ODPOVĚDÍ)

☐	VLASTNÍ PROSPĚCH	☐	KVŮLI HMOTNÉMU ZISKU	☐	TOUHA PO MOCI
☐	PROSPĚT A POMOCI DRUHÝM	☐	PROSADIT SVÉ ZÁJMY		
☐	JINÝ DŮVOD (VYPIŠTE PROSÍM)				

21) MYSLÍTE SI, ŽE JSOU V ČESKÉ REPUBLICE DODRŽOVÁNY ZÁKONY?

☐	ROZHODNĚ ANO	☐	ROZHODNĚ NE		
☐	SPÍŠE ANO	☐	NEVÍM / NECHCI ODPOVĚDĚT	☐	SPÍŠE NE

22) DOMNÍVÁTE SE, ŽE MÍRA KORUPCE JE V ČR VYSOKÁ?

☐	ROZHODNĚ ANO	☐	ROZHODNĚ NE		
☐	SPÍŠE ANO	☐	NEVÍM / NECHCI ODPOVĚDĚT	☐	SPÍŠE NE

23) KTERÉ INSTITUCE JSOU PODLE VAŠEHO NÁZORU POSTIŽENY KORUPCÍ?
(PŘIKLOŇTE SE NA JEDNU STRANU – „ANO“ JSOU ZATÍŽENÉ NEBO „NE“, ŽE NEJSOU)

KORUPCE

	ANO	NE
POLITICKÉ STRANY	☐	☐
STÁTNÍ SPRÁVA	☐	☐
SAMOSPRÁVA MĚST A OBCÍ	☐	☐
STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ	☐	☐
POLICIE	☐	☐
SOUDY	☐	☐
ARMÁDA	☐	☐

24) MYSLÍTE SI, ŽE MÉDIA INFORMUJÍ O KORUPCI V ČR NESTRANNĚ A PŘESNĚ?

ROZHODNĚ ANO
 SPÍŠE ANO

NEVÍM

ROZHODNĚ NE
 SPÍŠE NE

25) REPREZENTUJÍ JEDNOTLIVÍ VEŘEJNĚ ČINNÍ LIDÉ ČR ŘÁDNĚ SVÉ FUNKCE?

(POKUSTE ZAKROUŽKOVAT SVŮJ POSTOJ S VYUŽITÍM CELÉ STUPNICE 1 AŽ 10, KDY EXTRÉMY JSOU 1 A 10)

	ROZHODNĚ NE					ROZHODNĚ ANO				
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
PREZIDENT										
PREMIÉR										
MINISTŘI										
POSLANCI										
SENÁTOŘI										
HEJTMANI										
PRIMÁTOŘI										
STAROSTOVÉ										

PROSTOR PRO VAŠE DALŠÍ KOMENTÁŘE: